

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HUKUKİ YÖNÜYLE AVRUPA ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA
POLİTİKASI'NIN YAPISI VE İŞLEYİŞİ

Merve KÜÇÜK

Danışman
Prof. Dr. Oğuz SANCAKDAR

İZMİR – 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Hukuki Yönüyle Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Yapısı ve İşleyişi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../.....

Merve KÜÇÜK

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
HUKUKİ YÖNÜYLE AVRUPA ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA
POLİTİKASI'NIN YAPISI VE İŞLEYİŞİ
Merve KÜÇÜK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Avrupa Birliği Hukuku Programı

Avrupa Birliği, 1990'lı yıllardan bu yana bir “Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası” oluşturmaya çalışmaktadır. Kurucu andlaşmalarda yer almasından günümüze kadar geçen süreçte giderek daha da önem kazanan bu politika, pek çok yönüyle Avrupa Birliğinin diğer politikalarından ayrılmaktadır. Avrupa Birliğinin ulusüstü yapısından farklılaşmakta olan bu politika, doğal olarak daha farklı bir hukuki süreç içerisinde yürütülmektedir. Çalışmamız, Avrupa Birliği'nin diğer politika alanlarından farklı olan bu sürecin incelenmesine özgülenmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ortak güvenlik ve savunma politikasının tanımı ve Avrupa Birliğinin kuruluş sürecinden bu yana kurucu andlaşmalardaki görünümü ele alınmıştır.

İkinci bölümde ortak güvenlik ve savunma politikasının karar aşamaları incelenmiştir. Karar alma sürecinde yer alan Birlik kurumlarına ve bu politika kapsamında görev alan çeşitli kurum ve kuruluşlara değinilmiştir.

Üçüncü bölümde ise bu ortak güvenlik ve savunma politikası kapsamında yürütülen askeri ve sivil operasyonlar incelenmiştir. Operasyonların hukuki temeli ve Birleşmiş Milletler ile olan ilişkisi ele alınmış olup, uygulamadan örnekler verilmiştir. Bir askeri ve bir de sivil operasyon ayrıntılı olarak incelenerek, karar alma ve uygulama süreçleri ifade edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Güvenlik, Savunma, Ulusüstü, Politika.

ABSTRACT

Master's Thesis

**The Structure and Functioning of the European Common Security and Defence
Policy in a Legal Aspect**

Merve KÜÇÜK

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Public Law

European Union Law Program

The European Union has been trying to form a “Common Security and Defence Policy” since the 1990's. This policy, which has been gaining more and more importance in the period from its involvement in the founding treaties to the present, differs from the other policies of the European Union in many aspects. This policy, which differs from the supranational structure of the European Union, is carried out in a different legal process. Our study was devoted to the examination of this process, which is different from other policy areas of the European Union. Our study consists of three parts.

In the first part, the definition of common security and defence policy and its appearance in the founding treaties since the establishment of the European Union have been discussed.

In the second part, the decision procedure of common security and defence policy are examined. The Union's institutions involved in the decision-making process and the various institutions and organizations involved in this policy are addressed.

In the third part, military and civilian operations carried out under common security and defence policy are examined. The legal basis of operations and its relations with the United Nations have been discussed and examples of implementation are given. A military and a civilian operation were examined in detail and the decision making and implementation processes were tried to be expressed.

Keywords: European Union, Security, Defence, Supranational, Policy.

HUKUKİ YÖNÜYLE AVRUPA ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ TANIMI VE TARİHİ

I.	ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI	2
A.	Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası İlişkisi	2
1.	Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı	2
2.	Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Ortak Dış ve Güvenlik Politikasından Farkı	6
B.	Avrupa Birliği'nin Bir Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Gereksinimi	7
II.	ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ GELİŞİMİ	11
A.	Genel Olarak	11
B.	Tarihçe	13
1.	Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Tarihçesi	13
2.	Pleven Planı ve Avrupa Savunma Topluluğu	15
3.	Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization/ NATO)	17
4.	Batı Avrupa Birliği(Western European Union)	20

5. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (Organization for Security and Co-Operation in Europe/ OSCE)	23
6. Avrupa Siyasi İşbirliği(European Political Cooperation)	24
III. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ AVRUPA BİRLİĞİ KURUCU ANDLAŞMALARINDAKİ DURUMU	25
A. Genel Olarak	25
B. Avrupa Birliği Andlaşmalarındaki Düzenlemeler	26
1. Avrupa Tek Senedi'ndeki Düzenlemeler	26
2. Avrupa Birliği (Maastricht) Andlaşmasındaki Düzenlemeler	28
a. Genel Olarak	28
b. Petersberg Bildirgesi	32
3. Amsterdam Andlaşmasındaki Düzenlemeler ve Bu Dönemde Yaşanan Diğer Gelişmeler	34
a. Amsterdam Andlaşmasındaki Düzenlemeler	34
b. Diğer Gelişmeler	37
aa. St. Malo Bildirisi	37
bb. Helsinki Zirvesi	40
cc. Brüksel Konseyi	42
4. Nice Andlaşmasındaki Düzenlemeler	43
5. Lizbon Andlaşmasındaki Düzenlemeler	45

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASINDA İLGİLİ KURULUŞLAR VE KARAR ALMA USULÜ

I. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASINDA KARAR ALMA USULÜ	48
A. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına İlişkin Kararların Alınması	48

1. Lizbon Andlaşması Öncesi	48
2. Lizbon Andlaşması İle Getirilen Düzenleme	49
3. Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER)	53
B. Kararların Uygulanması	53
C. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına İlişkin Kararlarda Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Yetkisi Meselesi	56
D. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Kararları Bakımından Diğer Avrupa Birliği Kurumlarının Yetkileri	58
 II. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASIYLA İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLAR	60
A. Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi(High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy)	60
1. Yüksek Temsilcinin Görev ve Yetkileri	62
2. Yüksek Temsilcinin Seçimi	63
3. Yüksek Temsilcinin Görevinin Sona Ermesi	64
B. Siyaset ve Güvenlik Komitesi (Political and Security Committee)	64
C. Avrupa Birliği Askeri Komitesi(The European Union Military Committee/ EUMC)	65
D. Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesi (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management)	66
E. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi(European Union External Action Service/ EEAS)	67
F. Politik-Askeri Grup (Politico-Military Group)	68
G. Avrupa Savunma Ajansı (European Defence Agency)	68
H. Avrupa Savunma Fonu (European DefenceFund)	70
I. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Bütçesi: Athena Mekanizması	73
J. Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (Permanent Structured Cooperation/ PESCO)	74
K. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (The European	

Union Institute for Security Studies)	80
L. Avrupa Güvenlik ve Savunma Koleji (European Security and Defence College)	80
M. Avrupa Birliği Askeri Personeli (European Union Military Staff)	81
N. Avrupa Birliği Savaş Grupları(European Union Battlegroups)	82
O. Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center)	85
 III. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ BİRLİK HUKUKUNDAN AYRILAN YÖNLERİ VE İSTİSNAİ DURUMLAR	 86
A. Dayanışma Şartı	86
B. Danimarka'nın Durumu	87
C. İrlanda'nın Durumu	89
D. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden Ayrılmasının Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkileri	91
E. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Çerçevesinde Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği İlişkisi	93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ OPERASYONLARI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

I. AVRUPA BİRLİĞİ OPERASYONLARI	97
A. Genel Olarak	97
B. Operasyonların Türleri	98
1. Sivil Operasyonlar	98
2. Askeri Operasyonlar	100
C. Operasyonların Hukuki Temeli	102

D. Müşterek Operasyonlar	104
1. NATO ile Birlikte Yürütülen Operasyonlar	104
2. Birleşmiş Milletler ile Birlikte Yürütülen Operasyonlar	105
II. UYGULAMA ÖRNEKLERİ	107
A. Bir Askeri Operasyon Örneği: Avrupa Birliği Çad Askeri Operasyonu (EUFOR Tchad/RCA)	107
1. Uyuşmazlık	107
2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı	108
3. Avrupa Birliği'nin Eylem Kararı	110
4. Operasyonun Sonuçları	112
B. Bir Sivil Misyon Örneği: Irak'ta Güvenlik Sektörü Reformunu Destekleyen Avrupa Birliği Danışma Misyonu (EUAM Irak)	114
1. Genel Olarak	114
2. Misyonun Amaçları	114
3. Misyonun Yönetimi	117
4. Misyonun Sonuçları	118
SONUÇ	120
KAYNAKÇA	123

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABA	Avrupa Birliği Andlaşması
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABİA	Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Andlaşma
ABRG	Avrupa Birliği Resmi Gazetesi
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AKÇT	Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
ASİ	Avrupa Siyasi İşbirliği
AU	African Union (Afrika Birliği)
BAB	Batı Avrupa Birliği
bkz.	bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
EUFOR Tchad	European Union Military Operation in Tchad and Central African Republic (Avrupa Birliği Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti Askeri Operasyonu)
EUAM Irak	European Union Advisory Mission in Iraq (Avrupa Birliği Irak Danışma Misyonu)
m.	madde
NATO	Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü
OGSP	Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası
ODGP	Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
PESCO	Permanent Structured Cooperation (Daimi Yapılandırılmış İşbirliği)
s.	sayfa numarası
SGK	Siyaset ve Güvenlik Komitesi
SPDY	Sivil Planlama ve Yürütme Yeteneği
ss.	sayfadan sayfaya
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
UNAMID	United Nations Hybrid Operation in Darfur (Birleşmiş Milletler Darfur Operasyonu)
vd.	ve devamı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Paralel Olarak Konuşlandırılmış AB ve BM Misyonları. 106-107

GİRİŞ

Avrupa Birliği, kurulduğu yıllardan itibaren münhasıran ekonomik bir topluluk olma adına hareket etmemiş, her zaman bütünleşmesinin siyasi bir yönü de olmuştur. İşte bu siyasi bütünleşmenin en ileri noktası, üye devletlerin ortak bir güvenlik ve savunma politikası geliştirmesi olmuştur.

Çalışmanın genelinde bahsedileceği üzere Birliğin ilk yıllarında ekonomik bütünleşme son derece hızlı bir biçimde gerçekleşirken, siyasi bütünleşme görece yavaş kalmıştır. Bu noktada ayrıca bahsedilmesi gereken bir husus da, Avrupa Birliği'nin klasik anlamda bir uluslararası örgüt niteliğinde olmadığıdır. Avrupa Birliği, üye devletlerin birtakım egemenlik yetkilerini Birliğe devretmeleriyle kurulmuş ilk ulusüstü örgüttür.

Ancak bir devlet için en hassas konulardan olan güvenlik ve savunma konuları, devletlerin kolaylıkla yetki devri yapabilecekleri bir alan değildir. İşte bu sebeple Avrupa Birliğinin ortak güvenlik ve savunma politikası, diğer politika alanlarından farklılaşır. Zira bu alanda Birlik hukukunun en önemli özelliğinden olan ulusüstülük ilkesi geçerliliğini kaybetmekte, üye devletler baş aktörler olarak kalmaya devam etmektedirler.

Günümüzde pek çok Avrupa Birliği Hukuku çalışmasında, Avrupa Birliğinin ekonomik bütünleşmesi, Birlik hukukunun uluslararası hukuktan farkı gibi yönler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ancak ortak güvenlik ve savunma politikası diğer alanlardan farklılaştığından, ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Zira hem karar alan kurumlar hem de karar alma usulleri diğer politika alanlarından ayrılmaktadır.

Çalışmamızda Avrupa Birliğinin kuruluşundan başlayarak siyasi bütünleşmenin aşamaları incelenecek, devamında ortak güvenlik ve savunma politikasının tanımı ve kurucu andlaşmalardaki durumundan bahsedilecektir. Devam eden bölümde ise bu politikaya ilişkin karar alma usulleri ve karar almada yetkili kurumlar incelenecektir. Son olarak Avrupa Birliği operasyonları ile bu operasyonların NATO ve Birleşmiş Milletler ile ilişkisinden bahsedilerek uygulamadan örnekler verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ TANIMI VE TARİHİ

I. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI

A. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası ile Ortak Dış ve Güvenlik Politikası İlişkisi

1. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na (OGSP) ilişkin hükümler, Avrupa Birliği Andlaşması(ABA) m. 42 ve devamında düzenlenmiştir. Buna göre OGSP, Birliğe sivil ve askeri araçlara dayanan bir operasyonel kabiliyet sağlayan ve bu kabiliyetle Birleşmiş Milletler (BM) Andlaşmasının ilkelerine de uygun olarak barışı sağlama, çatışmaları önleme ve uluslararası güvenliği güçlendirme amaçlı görevleri yerine getiren bir araçtır (ABA m. 42).

OGSP, Birliğin barışı koruma operasyonlarında, çatışmanın önlenmesinde ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesinde lider bir rol üstlenmesini sağlamayı amaçlayan bir politikadır. Birliğin kriz yönetimine yönelik kapsamlı yaklaşımının, sivil ve askeri birimlere dayanan ayrılmaz bir parçasıdır¹.

Birliğin sivil ve askeri araçlara dayanan kabiliyetiyle Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilkelerine de uygun olarak barışı sağlama, çatışmaları önleme ve uluslararası güvenliği güçlendirme amaçlı görevleri ABA 43. maddede;

- Ortak silahsızlandırma operasyonları,
- İnsani yardım ve kurtarma görevleri, askeri danışmanlık ve destekleme görevleri,
- Çatışmaların önlenmesi ve barışı koruma görevleri,
- Kriz halinde savaş harekâtları.

¹ https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/431/common-security-and-defence-policy-csdp_en (E.T. 10.11.2018)

olarak sınırlı bir biçimde sayılmıştır. Öyleyse ABA tadil edilmediği sürece, Birliğin bu görevlerin kapsamı dışına çıkacak bir eylemi andlaşmaya aykırı olabilecektir.

Ortak güvenlik ve savunma politikasını tanımlarken, Lizbon Andlaşması ile yapılan değişiklik sonucu ortaya çıkan bir farktan bahsetmek gerekir. Maastricht'ten bu yana tüm andlaşma metinlerinde, Konsey'in bu yönde bir karar vermesi halinde OGSP'nin ortak bir savunmaya "dönüşebileceği" belirtilmiştir. Lizbon Andlaşması'nın 42/2 maddesi ise, Konsey'in oybirliğiyle bu yönde karar alması halinde, bu politikanın ortak bir savunmaya "dönüşeceği" şeklinde düzenlenmiştir². Bu düzenlemenin bilinçli bir şekilde yapıldığı ve artık Lizbon Andlaşması ile üye devletlerin bu konuda daha kararlı adımlar atmaya başladığı açıktır.

Bahsedilen kelime farklılığının mühim olmadığı düşünülebilir. Ancak bu farklılık açıkça, Avrupa savunma politikasının çoktan başlamış ve ilerlemeye devam eden bir süreç olarak anlaşıldığını ortaya koymaktadır. Bundan sonraki adımlarda Andlaşmanın tadil edilmesine gerek olmayıp, bu konuda Konsey'in oybirliğiyle alacağı bir karar yeterli olacaktır³.

Birincil hukuk "ortak savunma politikası" ve "ortak savunma" kavramlarını birbirinden ayırsa da, farkın açıklaması Andlaşma metninde yer almamaktadır. Ancak bu farktan yapılabilecek çıkarım, ortak savunma politikası Birlik yetki alanına girerken, oluşacak bir ortak savunmanın üye devletlerin yetki alanında kalacağıdır⁴. Bizim de bundan sonraki açıklamalarımız, ortak savunma politikası bağlamında olacaktır.

Aktif olarak çatışmalara dâhil olunan operasyonlara, çatışmanın ardından durumun normalleştirilmesi için barışın tesis edilmesine yönelik önlem ve operasyonlar da dâhildir. Ayrıca, bu görevler çerçevesinde, üçüncü ülkelerin kendi ülkelerindeki terörle mücadelesini desteklemek de dâhil terörle mücadeleye katkıda bulunmak Birlik açısından olanaklıdır. Andlaşmanın lafzı açıkça üçüncü ülkelerin egemenlik sahası kapsamındaki terörle mücadeleye katkı için Birliğe yetki

² Orijinal İngilizce andlaşma metinlerinde; Maastricht, Amsterdam ve Nice Andlaşmalarının ilgili hükmü "...might lead to common defence..." ve Lizbon Andlaşmasının ilgili hükmü "...will lead to a common defence..." şeklindedir.

³ Fabien Terpan, "Article 43", **The Treaty on European Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013, s. 1212.

⁴ Terpan, 43, s. 1213.

vermektedir. Ancak belirtmek gerekir ki Birlik burada her hâlıkârda uluslararası hukukla; yani iç işlerine karışmama ilkesi ile bağlıdır. Böyle bir eylem, ancak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin bu yönde bir karar almış olması, meşru müdafaa hali veya ilgili devletin müdahaleye rızası ile hukuka uygunluk kazanır.

Birliğin operasyonel yeteneği, barışı koruma, çatışmayı önleme ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesi için sivil ve askeri görevlerin uygulanmasını sağlamak amacı taşımaktadır. Operasyon alanı ise Birliğe üye devletlerin ülkeleri dışındaki tüm dünya olacaktır. Görevler, Birliğin özerk eylemleri olarak anlaşılmalıdır⁵.

Askeri operasyon düzenlemek, OGSP'nin temel hedefi değildir. Öyle ki sivil misyonlar 42. maddede de öncelikle belirtilmiştir ve ölçülülük ilkesi AB hukukunun temel ilkelerinden birisidir. Bu sebeple çatışma yönetiminde sivil misyonlar öncelikli olacaktır⁶. Birliğin düzenleyeceği sivil veya askeri operasyonların amaçları hayat kurtarmak, savaşı engellemek ve uluslararası toplumun çatışmayı önleyemediği zamanlarda yeniden yapılanma ve uzlaşma için çalışmaktır⁷.

OGSP, AB dış politikasının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği, askeri operasyonları ve sivil misyonlarıyla bölgesel ve küresel istikrarı sağlamayı amaçlamaktadır. Kuruluşundan bu yana OGSP, değişen bir bölgesel güvenlik ortamına cevap vermeyi başarmıştır. OGSP, AB'nin gerek sınır gerekse sınır ötesi kriz yönetiminde hayati bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra Avrupa'nın korunmasına ve kapasite geliştirilmesine yönelik daha geniş bir yaklaşımının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Lizbon Andlaşması ise, AB'nin kriz yönetimi mekanizmasını pekiştirmiştir; ancak, AB Küresel Stratejisi⁸, AB savunması için yeni bir istek yaratmıştır⁹.

OGSP'nin asıl amacı, Birliğin güvenliğini sağlamaktır¹⁰. Bununla birlikte üye devletlerin ulusal güvenlikleri, üye devletlerin kendi sorumluluğunda kalmaya devam

⁵ Terpan, 43, s. 1206.

⁶ Terpan, 43, s. 1209.

⁷ Terpan, 43, s. 1207

⁸ AB Küresel Stratejisi, vizyonu ortak eyleme dönüştürmeyi amaçlayan bir oluşumdur. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union> (E.T. 13.02.2019)

⁹ European Union Institute for Security Studies, Security and Defence, <https://www.iss.europa.eu/topics/security-and-defence> (E.T. 02.03.2019)

¹⁰ Terpan, 43, s. 1206.

etmektedir. Yani OGSP'nin yanında üye devletlerin kendi ulusal güvenlik ve savunma politikaları var olmaya devam eder. Bu durumda eş zamanlı yetkilerden söz edilebilir.

OGSP, diğer AB politikalarından birçok bakımdan derin bir biçimde ayrılır. Öncelikle bu alanda üye devletler halen ana aktörlerdir. Bunun sebebi de dış güvenlik konusunun bir ülkenin egemenliğinin merkezinde yer almasıdır¹¹. Devletler böyle bir konuda ulusal egemenlik yetkilerini devretme konusunda isteksizdir¹². Bunun yanı sıra Birlik her ne kadar ortak değerler çerçevesinde kurulmuş olsa da Avrupa ülkelerinin dış politik yaklaşımları birbirlerinden farklılaşmaktadır¹³.

Böylece OGSP, hükümetlerarası nitelikte kalmıştır ve ulusüstü hukuki düzenlemelere tabi değildir¹⁴. Yani her bir üye devlet, kendi dış politikasının oluşturulması ve yürütülmesi konusunda hukuki dayanağı, sorumluluklar ve yetkiler bakımından serbestliğini korumaya devam edecektir. Dolayısıyla, OGSP kapsamında alınacak kararlar üye devletlerin bu yetkilerine dokunmayacaktır¹⁵.

OGSP, Konsey ile aşağıda ayrıntılı olarak bahsedilecek olan Siyaset Güvenlik Komitesi (SGK) etrafında şekillenmiş bir kurumsal yapıya sahip olup, bu kurumsal yapı çalışmanın devamında incelenecek Yüksek Temsilci, Avrupa Birliği Askeri Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Personeli ve Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesi tarafından desteklenmektedir¹⁶.

Bu kurumsal yapı, Birliğin, özellikle 42. maddede ifade edildiği gibi, uluslararası güvenlik konusunda özerk bir aktör olma iddiasına bir çelişki teşkil etmektedir¹⁷. Birlik kendisini bir değerler topluluğu olarak tanımladığına göre, bu değerlerin korunması için bazı durumlarda eyleme girişmesi de gereklidir. Özellikle, Birliğin tüm dünyadaki insan haklarının korunmasına katkıda bulunma iddiası, Birliğin BM Güvenlik Konseyinin veto nedeniyle karar alamadığı durumlarda insani müdahalelerde bulunmak istediği şeklinde yorumlanabilir. Bu da, BM'nin karar alma usulündeki yapısal eksikliklerin üstesinden gelmek anlamına gelebilir¹⁸. Ancak bu tür

¹¹ Terpan, 43, s. 1208

¹² Güneş, s. 319.

¹³ Terpan, 43, s. 1208

¹⁴ Terpan, 43, s. 1207.

¹⁵ Terpan, 43, s. 1208

¹⁶ Naert Frederik, **International Law Aspects of the EU's Security and Defence Policy, with a Particular Focus on the Law of Armed Conflict and Human Rights**, Intersentia, Birleşik Krallık, 2010, s. 149.

¹⁷ Terpan, 43, s. 1208

¹⁸ Terpan, 43, s. 1211.

bir durumda eyleme geçilmesinin uluslararası hukuka uygunluğu ayrıca değerlendirilmelidir. Zira Birlik, bir uluslararası hukuk kişisi olarak uluslararası hukuk kurallarıyla bağlıdır.

2. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Ortak Dış ve Güvenlik Politikasından Farkı

Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP), OGSP'yi de kapsayan, Maastricht Andlaşmasının ikinci sütununu oluşturan daha kapsamlı bir politikadır. Hatta OGSP, aynı zamanda ODGP'nin bir alt kümesi olarak tanımlanmıştır¹⁹.

ODGP'ye ilişkin hükümler ABA madde 21 ve 46 arasında düzenlenmiştir. OGSP düzenlemeleri ise aynı Andlaşma madde 42 ve 46 arasında yer alır. 24. maddeye göre Birliğin ODGP alanındaki yetkisi, ortak bir savunmaya götürebilen bir ortak savunma politikasının aşamalı olarak belirlenmesi de dâhil olmak üzere, dış politikanın tüm alanlarını ve Birliğin güvenliğine ilişkin tüm konuları kapsar.

Bu husus, kurucu andlaşmanın planından da anlaşılabilir. 5. Başlık Birliğin Dış Eylemleri Üzerine Genel Hükümler ve ODGP Üzerine Özel Hükümler şeklinde düzenlenmiştir. Bu başlık iki bölüme ayrılmış olup, birinci bölümde Birliğin dış eylemine ilişkin genel hükümler, ikinci bölümde ise ODGP'ye ilişkin özel hükümler düzenlenmiştir. İkinci bölüm de kendi içinde iki kısma ayrılmış olup, bu kısımlar genel hükümler ve OGSP ile ilgili hükümler şeklinde belirlenmiştir.

OGSP düzenlemeleri de, 42 vd. maddelerde özel bir düzenleme yoksa ODGP düzenlemelerine tabidir. Böyle bir durumda, ikinci bölüm birinci kısımda belirtilen genel hükümler uygulanacaktır.

Özetlemek gerekirse OGSP ve ODGP birbirlerinden bağımsız iki ayrı politika değildir. Ancak OGSP'nin ilgilendiği konular ODGP'nin ilgilendiği konulara göre daha sınırlı kalmaktadır.

¹⁹United Kingdom House Of Lords, European Union Committee, 16th Report of Session 2017-19: Common Security and Defence Policy Missions and Operations, s. 9.
<https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/lddeucom/132/132.pdf> (E.T. 09.11.2018)

B. Avrupa Birliği'nin Bir Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Gereksinimi

Devletlerin neden ve nasıl oluştuğuna ilişkin pek çok teori bulunmaktadır. Bunlar aile teorisi, biyolojik teori, kuvvet ve mücadele teorisi, ekonomik teori ve sosyal sözleşme teorisi olarak tasniflendirilebilir²⁰. Her bir teorinin makul ve eleştirel yönleri vardır. Bizim burada incelemeye çalıştığımız nokta, devletlerin genel olarak savunma ve güvenlik ihtiyaçları ile Avrupa Birliği gibi ulusüstü bir yapılanmanın bu bağlamda nereye konumlandırılacağıdır.

İnsanların toplum olarak yaşamaya başlamasından ve günümüzde devletleşmeye hatta devletlerüstü yapılanmaya giden döneme kadar güvenlik ihtiyacı her zaman son derece önemli bir konu olmuştur. Devletleşmeden itibaren ise toplumun korunması ihtiyacı, bu konu maksadıyla organize edilmiş bir takım devlet güçlerine bırakılmıştır²¹.

Toplumların devletleşmesiyle birlikte ve özellikle yaşanan iki dünya savaşının ardından, uluslararası tehditlere karşı yapıların kendilerini koruma ihtiyacı açığa çıkmıştır. Bu ihtiyaç da devletleri tehditlere karşı tedbir almaya zorlamıştır²².

Öyleyse önce şu soru sorulmalıdır. Avrupa Birliği klasik anlamda bir devlet midir? Uluslararası hukukta devletin tanımı yapılırken dört temel unsurdan bahsedilir. Bunlar; ülke, insan topluluğu, siyasal otorite ve egemenliktir²³. Avrupa Birliği, çok büyük olduğu ve tipik bir devletin birçok özelliğini barındırdığı için, genellikle yanlışlıkla bir devlet ya da ülke olarak adlandırılmaktadır. AB siyasi bir sistemdir, ancak bu yapılanma bir devlet değildir²⁴. Nitekim, yapısı da bir devletinkiyle aynı değildir²⁵.

²⁰ Ayrıntılı Bilgi için bkz. Kemal Gözler, **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, Cilt I, Ekin Basım Yayım, Bursa, 2011, s. 112 vd.

²¹ **Devlet'in Kavram ve Kapsamı**, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Ankara, 2000, ss. 39-40.

²² Devlet'in Kavram ve Kapsamı, ss. 41-42.

²³ Bkz. Melda Sur, **Uluslararası Hukukun Esasları**, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2018, s. 108 vd. Siyasal otorite ve egemenliği aynı bağlamda değerlendiren yazarlar için Bkz. Hüseyin Pazarcı, **Uluslararası Hukuk**, 16. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017, s. 130 vd.

²⁴ Simon Hix, **The Political System of the European Union**, Amerika Birleşik Devletleri, St. Martin's Press, 1999, <https://carleton.ca/ces/elearning/politics/introduction-the-eu-a-political-system-but-not-a-state/> .(E.T. 20.04.2019)

²⁵ Tobias Lock, Why the European Union is Not a State: Some Critical Remarks, **European Constitutional Law Review**, v.5, I.3, pp. 407-420, p. 415.

AB ile devlet arasındaki önemli farklardan birisi de, Birliğin polis ve güvenlik güçleri aracılığıyla zorlama gücüne sahip olmamasıdır. Devletlerde tam olan bu egemenlik yetkisi, halen üye devletlere aittir. Yani Birlik, getirdiği düzenlemeleri ve politikaları uygulamaları için üye devletlere güvenmektedir. Böylece Birlik tipik bir devletten farklı olarak bütün gücün tek bir otoritede yoğunlaşması yerine, üye devletlerin de yetkileriyle daha geniş bir alana yayılmaktadır²⁶.

Bunun yanı sıra Avrupa Birliği, klasik anlamda bir uluslararası örgüt de değildir. Uluslararası hukuk öğretisinde uluslararası örgütler, hükümetlerarası ve hükümetdışı örgütler olarak ikiye ayrılmaktadır. Hükümetlerarası uluslararası örgütler, çoğunlukla işbirliği örgütleridir ve eşgüdüm esasına göre çalışır. Yani klasik hükümetlerarası uluslararası örgütlere üye olmak devletlerin egemen eşitliğine dokunmaz zira kural olarak örgüte egemenlik yetkisinin devri söz konusu değildir.

Avrupa Birliği ise oluşum aşamasından itibaren klasik uluslararası örgütlerden farklılık gösterir. Zira devletler eşgüdüm esasına göre birleşmemişlerdir, aksine yetki devri yaparak bir kısım yetkilerini Birlik şahsiyetine devretmişlerdir²⁷. Avrupa Birliğinin bu karmaşık yapısı, dünyada benzeri olmamasından ileri gelmektedir.

Sonuç olarak Avrupa Birliği ne bir devlet, ne de klasik anlamda bir uluslararası örgüttür. Avrupa Birliği *sui generis*, ulusüstü bir yapıdır²⁸. Ancak her iki yapıya da benzeyen yönleri mevcuttur.

Lakin çalışmanın önceki kısımlarında belirtildiği üzere, AB tüzel kişiliğe sahiptir ve bu tüzel kişiliğini tüm devletlere ve uluslararası örgütlere karşı ileri sürebilir, ayrıca bu kişiliğin bir sonucu olarak eylemlerinden uluslararası olarak sorumlu tutulabilir²⁹. Yine aynı gerekçeyle Birlik, eylemlerinde, akdettiği uluslararası andlaşmalar, uluslararası örf adet kuralları ve hukuk genel ilkeleri ile bağlıdır.

<http://epubs.surrey.ac.uk/266406/1/Article%20-%20Why%20the%20European%20Union%20is%20not%20a%20State.pdf>

²⁶ Hix, <https://carleton.ca/ces/elearning/politics/introduction-the-eu-a-political-system-but-not-a-state/>.

²⁷ Reçber, AB Hukuku, s. 65.

²⁸ Bkz. Hacı Can, AB, s. 57 vd, Katarina Peročević, “European Union Legal Nature: Eu As Sui Generis - A Platypus-Like Society”, *Intereulaweast*, V. IV, N. 2., 2017, pp. 101-116.

²⁹ Naert, s. 225.

Birliğin devlete benzeyen yönlerinden birisi de, ABA’da Avrupa vatandaşlığının tanımlanmış olmasıdır. Birlik vatandaşlığı, her üye devlet uyruğunun sahip olduğu, kendi vatandaşlıklarının yanı sıra kazandıkları bir vatandaşlıktır³⁰.

Kendisini ülkesinde güvende hissetmek en temel ve evrensel vatandaşlık hakkıdır. Birlik, bunu vatandaşlarına sağlama görevini kendine edinmiştir³¹. AB vatandaşları da, dörtte üç gibi bir oranla Birliğin kendileri için OGSP aracılığıyla güvenlik sağlaması gerektiğini düşünmektedir³².

Devletler, güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için işbirliği içerisinde hareket etmelerine olanak sağlayan örgütler kurmuşlardır. Keza salt bu ihtiyaç için kurulan uluslararası örgütler bulunmaktadır. NATO ve AGİT gibi daha önce incelenen örgütler, bu kapsamda en önemli örnekleri oluşturmaktadır.

Günümüzde evrensel bir örgüt niteliğinde olan Birleşmiş Milletler ise, nitelik olarak bir askeri örgüt değildir. Ancak ihtiyaç halinde ve Güvenlik Konseyinin kararı üzerine üye devletlerin sivil ve askeri güçlerini bu maksatla görevlendirebilir.

Özetle Avrupa Birliğinin oluşturmaya çalıştığı OGSP, bu anlamda şaşırtıcı bir gelişme sayılmamalıdır. Gerek devletler, gerekse uluslararası örgütler için bir askeri güce sahip olmak içinde bulunduğumuz yüzyılda son derece normaldir.

Özellikle Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından, artık ABD’nin güvenlik çıkarlarının Avrupa kıtasına odaklanmadığı gerçeği ortaya çıkmıştır³³. Çok boyutlu ve asimetrik tehditlerin belirdiği jeopolitik ortamda, uluslararası terörizm, ortaya çıkan güçlerin artması ve ABD’nin dikkatinin stratejik açıdan Pasifik bölgesine kayması, artan yoksulluk, açlık ve istikrarsızlık gibi önemli ve devam eden değişiklikler, Birliği OGSP’ye yoğunlaşmaya itmektedir³⁴.

Birlik, Avrupa’nın dünyadaki rolünü yeniden değerlendirmenin ve güçlendirmenin 21. yüzyılın en büyük zorluklarından birini oluşturduğuna ve bu sebeple üye devletlerin AB’yi gerçek stratejik özerkliğe sahip bir küresel aktör ve

³⁰ Bozkurt ve Köktaş, s 35.

³¹ European Union External Service, Defence Fund Factsheet, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/defence_fund_factsheet_0_0.pdf (E.T. 27.02.2019)

³²European Union External Service, Defence Fund Factsheet.

³³ Chappel, s. 69.

³⁴ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C 436, V. 59, 24.11.2016

güvenlik sağlayıcısı yapmak için gereken siyasi iradeyi gösterme zamanının geldiğine inanmaktadır³⁵.

Böyle bir yaklaşımın da ancak kararlı ve etkili bir OGSP ile gerçekleşeceği, bu sebeple üye devletlerin bu konuda birtakım değişiklikler yapması gerektiği açıktır. Birlik, güvenlik ve savunma konularının son derece önemli olduğunun altını çizmektedir. Birliğin vatandaşlarının güvenliğini sağlama, dünya barışının gerçekleşmesi için sorumluluk alma ve bölgesel krizleri önleme ve yönetmede etkin bir rol oynaması gerekmektedir. Krizlerin çözümüne katkıda bulunmak ve krizlerin olumsuz etkisine karşı Birlik, kendisini korumak zorundadır³⁶.

İşte bu sebeplerle Birlik için OGSP son derece önemli bir politika olup, ilerleyen yıllarda öneminin giderek artacağı açıktır. Gerek OGSP bütçesi gerekse zirvelerin bu konuya yoğunlaşmasının giderek artması, bu hususu kanıtlar niteliktedir.

Birliğe üye devletler hâlihazırda savunma için yılda yaklaşık 200 milyar Euro harcamaktadır. Birlik bünyesinde geliştirilecek daha fazla işbirliği ve ortak koordinasyon, AB'nin tahminlerine göre, tekrarlamayı azaltarak yıllık 25 milyar ila 100 milyar Euro arasında bir tasarruf anlamına gelebilecektir³⁷.

Bugüne kadar OGSP ile ilgili hedeflerin oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesinde ilerleme kaydedilmiş olsa da, AB'nin küresel bir oyuncu olması için hala pek çok adım atılması gerekmektedir. Bu adımlar sivil ve askeri yeteneklerin geliştirilmesi, diğer örgütlerle çalışmaların koordinasyonunun güçlendirilmesi ve OGSP'nin inşa edileceği ortak bir siyasi zemin bulmakla mümkün olabilecektir³⁸.

³⁵ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C 436, V. 59, 24.11.2016.

³⁶ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C 436, V. 59, 24.11.2016.

³⁷ <https://www.equaltimes.org/the-european-union-is-at-the?lang=en#.XHue4M8zbs0> (E.T. 02.03.2019)

³⁸ Chappel, s. 76.

I. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ GELİŞİMİ

A. Genel Olarak

Avrupa bütünleşmesi fikrinin temelleri, yaklaşık 14. yüzyıla kadar uzanmaktadır³⁹. Ancak bu konuda gözle görülür gelişmelerin yaşanması 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası, birleşik Avrupa fikrinin öne çıktığı görülmektedir⁴⁰. Bunda, savaşın yol açtığı yıkım ve tahribatın etkisi büyüktür⁴¹. Özellikle de Almanya'nın egemenlik yetkilerinin bir kısmının ulusüstü bir kuruma devretmesinin, diğer Avrupalı devletleri koruma altına alacağı düşünülmüştür⁴².

İkinci Dünya Savaşı sonrası, 9 Eylül 1946 tarihinde dönemin İngiliz devlet adamı Winston Churchill tarafından "Birleşik Avrupa Devleti" fikri ortaya atılmıştır⁴³. Winston Churchill, Birleşik Avrupa fikrini ilk defa resmi olarak dile getiren kişi olması bakımından, Avrupa tarihi bakımından son derece önemlidir. Churchill'e göre Avrupa'da Birleşik Devletlerdeki gibi bir federasyon sistemi kurulmalıydı⁴⁴. Churchill aynı zamanda, bu konuda atılacak ilk adımın Fransa ve Almanya'nın ortak hareket etmeleriyle oluşacağına değinmiştir⁴⁵.

Bu aşamada bahsedilmesi gereken bir diğer önemli girişim de Schuman Planı'dır. 9 Mayıs 1950 tarihinde dönemin Fransız Dışişleri Bakanı tarafından dile getirilen bildirgede, Almanya ve Fransa arasında barışın tesisi ve iki devlet arasında bir ekonomik birlik oluşturulması gerekliliğinden bahsedilmiştir⁴⁶. Bu plana göre Alman- Fransız çekişmesini bitirmenin tek yolu, ulusüstü bir kurumun altında bu iki devletin ekonomik alandaki yetkilerini devretmeleriydi⁴⁷.

³⁹ Enver Bozkurt, Mehmet Özcan, Arif Köktaş, **Avrupa Birliği Hukuku**, Genişletilmiş 2. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 2.

⁴⁰ Ahmet M. Güneş, **Avrupa Birliği Hukukuna Giriş**, Güncellenmiş 3. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara, 2017, s. 3.

⁴¹ Hacı Can, **Avrupa Birliği Hukuku**, Sürat Üniversite Yayınları, İstanbul, 2013, s. 10.

⁴² Ünal Tekinalp ve Gülören Tekinalp, **Avrupa Birliği Hukuku**, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2000, s. 4.

⁴³ Ergun Özsunay, **Avrupa Birliği Hukuku ve Türkiye-AB İlişkileri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 3.

⁴⁴ Enver Bozkurt ve Arif Köktaş, **Avrupa Birliği Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 4.

⁴⁵ Hacı Can, **Avrupa Birliği Hukuku Ders Kitabı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 2.

⁴⁶ Özsunay, s. 4.

⁴⁷ Tekinalp ve Tekinalp, s. 5.

Schuman Planı son derece önemlidir; zira Avrupa bütünleşmesini bugüne getiren fikrin çekirdeğini oluşturmaktadır⁴⁸. Ulusüstü özelliğiyle dünyada en ileri bütünleşme örneği olan Avrupa Birliği(AB), Schuman bildirisini temel alarak yaşadığı gelişmelerle bugünkü durumuna gelmiştir.

Söz konusu bildiri AB'nin kurucusu olarak anılan altılar (Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg) arasında kabul görmüş ve öncelikle Avrupa Kömür-Çelik Topluluğu kurulmuştur.

İlk etapta yaşanan gelişmeler daha çok ekonomik bütünleşmeye yöneliktir⁴⁹. Zira bugünkü anlamıyla Avrupa Birliği'nin temellerini oluşturan ilk üç topluluk Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (1951), Avrupa Ekonomik Topluluğu (1957) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (1957)'dur. Ancak belirtmek gerekir ki Avrupa bütünleşmesinin temelinde yatan fikir yalnızca ekonomik değil aynı zamanda siyasaldır⁵⁰. Zira Schuman Planı'ndaki asıl amaç da Fransa ve Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkeleri arasında barış ve refahın tesisi ile bunu koruyacak bir düzen tesis etmektir⁵¹.

Bunun yanı sıra dönemin şartları gereği “ulus devlet” dışında siyasi ve hukuki kuruluşlar yaratılması isteği de mevcuttu⁵². Birleşmiş Milletler Örgütü, Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü (NATO) gibi uluslararası örgütlerin kuruluşlarının da bu döneme denk gelmesi bu görüşü destekler niteliktedir. Avrupa'da özellikle savaş sırasında Almanya'nın durdurulmasında başarısız olunması, bu kuruluşların oluşturulması isteğini de artırmıştır⁵³.

Avrupa'da kurulan ilk üç topluluğun başarısı ve 1960'larda ekonomik bütünleşmede yaşanan gelişmeler hükümetlerarası boyutta siyasal işbirliğinin de yolunu açmıştır⁵⁴. Ancak devletler, kendi egemenlik yetkilerini, en azından siyasal olanları, bir üst kuruluşa devretme konusunda henüz istekli değillerdi. Devletlerin

⁴⁸ Bozkurt ve Köktaş, s. 5.

⁴⁹ İbrahim Örnek ve Nalan Işık, “Avrupa Birliği Ortak Savunma Politikası ve Yük Paylaşımı”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:21, Sayı:1, 2012, ss. 299-322, s. 300.

⁵⁰ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 15.

⁵¹ Sanem Baykal ve İlke Göçmen, **Avrupa Birliği Kurumsal Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 96.

⁵² Jo Shaw, **Law Of The European Union**, Macmillan, Birleşik Krallık, 1996, s. 3.

⁵³ Haşim Türker, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007, s. 51.

⁵⁴ Uğur Özgöker, Zekeriya Alperen Bedirhan, “The European Common Foreign and Security Policy and Turkey's Contribution”, **Journal of International Relations and Foreign Policy**, Vol.5, No.1, 2017, pp. 75-82, p. 77.

yetkilerini ulusüstü bir kuruluşa bırakmaya daha gönüllü oldukları alansa ekonomik alandı⁵⁵. Bu da, siyasal bütünleşmenin yavaşlamasına ve ekonomik bütünleşmenin ön plana çıkmasına sebep oldu.

B. Tarihçe

1. Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Tarihçesi

Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının tarihçesinden bahsederken, büyük ölçüde Avrupa Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının tarihi gelişiminden bahsetmek gerekir. Zira Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası, Avrupa Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının alt dalı ve ayrılmaz bir parçasıdır.

Avrupa’da savunma konusunda işbirliği anlamında akdedilen ilk andlaşma, Birleşik Krallık ve Fransa arasında akdedilen 1947 tarihli *Dunkirk Andlaşması*⁵⁶. Andlaşmanın olası bir Alman tehdidine karşı akdedildiği belirtilmiştir⁵⁷. Dunkirk Andlaşmasının Anglo-Fransız uyuşmazlığına rağmen savaş sonrası Avrupa’nın politik, askeri ve ekonomik yapılarını yeniden düzenlemek için geniş ve karmaşık çabalar arasındaki bir kesişme noktasında durduğu ileri sürülmüştür⁵⁸.

Bu andlaşma ile Birleşik Krallık ve Fransa, tekrardan bir Alman saldırısı gerçekleşmesi halinde karşılıklı yardım tedbirlerinde işbirliği yapmaya karar vermişlerdir⁵⁹. Andlaşma, tarafların Birleşmiş Milletler Andlaşmasından kaynaklanan yükümlülüklerine halel getirmeyecektir. Süresiz olarak akdedilmiş olan bu andlaşmada, taraflardan birinin andlaşmayı sona erdirmek istemesi durumunda bir yıl önceden bildirim yükümlülüğü getirilmiştir.

⁵⁵ Beril Dedeoğlu, **Adım Adım Avrupa Birliği**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1996, s. 127.

⁵⁶ Işıl Özkan, **Avrupa Birliği Kamu Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 414.

⁵⁷ Burak Tangör, **Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Gelişimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 24.

⁵⁸ Alastair Dunn, “**Dunkirk 1947: a forgotten Franco-British Treaty**”, <https://alastairjdunn.com/2017/02/13/dunkirk-1947-a-forgotten-franco-british-treaty/> (E.T. 28.10.2018)

⁵⁹ https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/026961fe-0d57-4314-a40a-a4ac066a1801/5d5a64ab-9c7c-4e19-b528-9e53f9ce937b/Resources#1fb9f4b5-64e2-4337-bc78-db7e1978de09_en&overlay (E.T. 02.09.2018)

Dunkirk Andlaşmasıyla aynı dönemde yaşanan bir diğer gelişme ise, 1948’de yine altılar tarafından Brüksel’de imzalanan *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği ve Ortak Savunma Andlaşması*’dır. Andlaşmaya göre taraflar, ekonomik politikalarındaki çatışmanın ortadan kaldırılması, üretimin koordinasyonu ve ticari alışverişlerin geliştirilmesi yoluyla mümkün olan en iyi sonuçlara ulaşacak şekilde kendi faaliyetlerini düzenlemeyi ve koordine etmeyi taahhüt etmişlerdir.

1948 Brüksel Andlaşması, müttefik Avrupa güçlerini savunma alanında bir araya getirmişti⁶⁰. Buna binaen andlaşmanın en önemli hükmünü de dördüncü madde oluşturmaktaydı. Buna göre taraf devletlerden birinin saldırıya uğraması halinde, diğer taraf devletler Birleşmiş Milletler Andlaşması m. 51’e uygun olarak saldırıya uğrayan devlete askeri ve diğer yardımları sunacaktır. Böylece andlaşmanın ortak savunma maksadı sağlanmış olup, ileride daha da yakın bir işbirliğine yol açacak ilk adım atılmıştır.

Her ne kadar bu andlaşma çok taraflı ilk adım olarak önem arz ediyor olsa da, imzalanmasının ardından yalnızca bir sene sonra NATO’nun kurulmasıyla, işlevini büyük oranda kaybetmiştir⁶¹. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği ve Ortak Savunma Andlaşması ile uluslararası bir kuruluş oluşturulmamıştır; ancak, bu andlaşma daha sonra 1954’te imzalanacak Paris Andlaşması ile revize edilerek Batı Avrupa Birliğini kuracaktır⁶². Batı Avrupa Birliği ise Avrupa Birliği savunması için son derece önemli bir rol üstlenecektir.

Daha sonra 1950 yılında gündeme gelen Pleven Planı ise, Avrupa’da kolektif savunma anlamındaki bir diğer önemli girişim olup, Pleven Planından ayrıntılı olarak bahsetmek gerekir.

⁶⁰ Walter Cains, **Introduction to European Union Law**, Second Edition, Cavendish Publishing, Birleşik Krallık, 2002, s. 14.

⁶¹ Ebru Gençalp, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (Agsp) ve Türkiye’nin Avrupa Güvenliğindeki Rolü”, s. 767. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/GEN%C3%87ALP-Ebru-AVRUPA-G%C3%9CVENL%C4%B0K-VE-SAVUNMA-POL%C4%B0T%C4%B0KASI-AGSP-VE-T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99N%C4%B0N-AVRUPA-G%C3%9CVENL%C4%B0%C4%9E%C4%B0NDEK%C4%B0-ROL%C3%9C.pdf> (E.T. 27.10.2018)

⁶² https://www.cvce.eu/en/obj/the_brussels_treaty_17_march_1948-en-3467de5e-9802-4b65-8076-778bc7d164d3.html (E.T. 28.11.2018)

2. Pleven Planı ve Avrupa Savunma Topluluğu

Rene Pleven, önemli bir Fransız siyasetçi ve devlet adamıdır. 1950 yılında Fransız iktisatçı Jean Monnet, ulusüstü bir Avrupa Ordusu oluşturmak yönündeki fikirlerini dönemin Başbakanı Pleven'e iletti. Pleven de bu fikri benimseyerek, daha sonradan Pleven Planı olarak anılacak görüşlerini Bakanlar Konseyi'nde açıkladı⁶³.

Rene Pleven'e göre, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan gelişmelerden ötürü, bir Avrupa Savunma Topluluğu kurulması gerekliydi⁶⁴. Zira Avrupa, Alman tehdidini tek başına durdurmakta başarısız olmuştu.

Pleven Planı ilk etapta Amerika Birleşik Devletleri(ABD) tarafından da desteklenmiştir, zira; Sovyet etkisinden bağımsız bir Avrupa'nın ancak bu şekilde oluşturulabileceği düşünülmüştür⁶⁵. Özellikle ABD'nin başını çektiği Batı Bloğu devletlerinin Doğu Bloğuna karşı korunması, ABD için önem arz etmekteydi. Bu sebeple ABD, AB'nin kendi kendine yetebilecek bir savunmaya sahip olmasını istiyor, dahası, Avrupalı devletlerin kolektif savunma için birleşmeleri hususunu da teşvik ediyordu⁶⁶.

Avrupa Savunma Topluluğu, Almanya'yı da içine almasıyla, hem olası bir Nazi ordusunun canlanması ihtimalini ortadan kaldıracak, hem de Alman askeri gücünü diğer düşman devletlere karşı kullanarak işlevsel hale getirecekti. Bu fikir, Avrupa'da geniş çevrelerce kabul görmüştür⁶⁷.

Andlaşmada Avrupa'nın olabilecek en bütünleşik askeri yapılanmasının oluşturulması isteği mevcuttur. Buna, yalnızca ulusal bağlamda değil, Topluluk bağlamında düşünülen bir vatanseverlik fikri de eşlik edecektir. Ayrıca oluşturulacak olan bu yapı, Kuzey Atlantik ittifakına bir alternatif olmayacağı gibi okyanusun her iki tarafında müttefik olacak yapıların işbirliği içerisinde çalışacağı belirtilmiştir. Üye

⁶³ <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/29a4e81c-c7b6-4622-915e-3b09649747b8> (E.T. 11.09.2018)

⁶⁴ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 9.

⁶⁵ Tangör, **Gelişim**, s. 37.

⁶⁶ Kamuran Reçber, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Sisteminde NATO'nun Dışlanma Olasılığına Hukuksal Bir Bakış", **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt:0, Sayı:34, 2006, ss. 19-33, s. 22.

⁶⁷ Armağan Gözkaman, "Avrupa Savunma Topluluğu'nun Reddi Üzerine Bir Analiz", **Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, ss. 6-19, s.12.

devletlere karşı yapılacak olan olası bir saldırıya da, NATO Andlaşması kapsamında karşılık verilecektir⁶⁸.

Pleven Planı çerçevesinde oluşturulan andlaşmaya altı devlet imza atmış ve bir Avrupa Savunma Topluluğu kurmayı kararlaştırmışlardır. Bu altı devlet Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İtalya, Batı Almanya ve Fransa'dır. Birleşik Krallık ise, böyle bir topluluk içinde yer almayacağını açıklamıştır⁶⁹. Andlaşma imzalanıp da onay için ulusal meclislere sunulduğunda, Fransa hariç diğer tüm devletler andlaşmayı onaylamıştır⁷⁰. Bu andlaşma, Fransız Parlamentosu tarafından onaylanmamış ve yürürlüğe girememiştir⁷¹. Böylece Batı Avrupa, bütünlük bir savunma ve güvenlik yapısını gerçekleştirmekte başarısız olmuştur⁷².

Pleven Planı, Schuman Planının metotlarını savunma alanında uygulama girişimi olarak adlandırılabilir. Bu plan aynı zamanda Almanya'nın yeniden silahlandırılmasına da izin veriyordu ve Amerika da bir Avrupa Ordusu fikrine tam destek vermişti. Ancak, Fransız meclisinin vetosu, planın uygulanmasını olanaksız kıldı⁷³.

Vetonun hem Fransa'nın iç siyaseti hem de dış etkenler bakımından birden fazla sebebi vardır. Dönemin Fransız Meclisindeki baskın sağ görüş, bir ortak savunma topluluğuna sıcak bakmıyordu. Ayrıca Almanya'nın yeniden silahlandırılması, Fransa'nın Avrupa'da kuvvetler dengesinde ikinci sıraya düşmesine sebebiyet verebilirdi⁷⁴. Dünya savaşı sırasında son derece önemli bir rol oynayan Fransa, dünya sahnesinde siyasi gücünü kaybetmek veya başkalarıyla paylaşmak istemiyordu.

Pleven Planı'nın Fransız parlamentosu tarafından reddedilmesinin, Avrupa bütünlüğünün artan taraftarlarını şaşırttığı söylenebilir. Zira, Kömür Çelik Topluluğu'nun kurulmuş olması, ulusüstü bir yönetimin işe yaradığını göstermekteydi. Yaşanan bu gelişmeler, olası bir askeri birleşmenin yalnızca askeri yönle sınırlı kalmaması ve siyaseten de ortak hareket edilmesi gerektiğini

⁶⁸ Gözkaman, s. 8.

⁶⁹ Kamuran Reçber, **Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri**, 2. Baskı, Dora Basım-Yayın, Bursa, 2013, s. 22.

⁷⁰ Tangör, **Gelişim**, s. 40.

⁷¹ Güneş, s. 320.

⁷² Özgöker, Bedirhan, s. 77.

⁷³ Shaw, s. 31.

⁷⁴ Gözkaman, ss. 13-14.

göstermiştir⁷⁵. Böylece bu tarihten sonra yaşanacak gelişmeler, uzunca bir süre siyasi bütünleşmeye ve öncelikle bir ortak dış politika oluşturulmasına odaklanacaktır.

Ayrıca, Fransa'nın vetosu Avrupa'da ortak güvenlik ve savunma konusunu bir nevi tabu haline getirmiştir⁷⁶. İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerinden yeni yeni kurtulmaya çalışan Avrupalıların, savunma ve güvenlik gibi konularda halen son derece hassas davrandıkları görülmektedir⁷⁷. Savaşın etkileri hala tazeyken Avrupalı devletler için savunma gibi önemli bir alanda yetki devri yapmak, son derece zor bir karardır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet vermiş olan bir devletle savunma konusunda işbirliği yapmak, Avrupalılar için bu dönemde henüz mümkün olmayacaktır⁷⁸.

Siyasal bütünleşmenin uğradığı bu başarısızlık, ekonomik bütünleşmeye öncelik verilmesine ve siyasi bütünleşmenin ancak ekonomik bütünleşmenin ardından geleceği yönündeki fikirlerin kuvvetlenmesine sebebiyet vermiştir⁷⁹. Ancak yine de Fransız Meclisinin vetosu nedeniyle hayata geçemeyen Avrupa Savunma Topluluğu, Avrupa'da ortak bir ordu oluşturulması fikrinin önünü açarak ve bugünkü Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının temelini oluşturarak bir kilometre taşı niteliğini kazanmıştır.

3. Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization / NATO)

Avrupa güvenlik ve savunmasından bahsederken, Avrupa savunmasında yıllarca görev almış NATO'dan bahsetmemek mümkün değildir⁸⁰. NATO, özellikle Soğuk Savaş dönemi boyunca Avrupa için son derece önemli bir örgüt olarak kalmıştır.

⁷⁵ Hagen Schulz-Forberg, Bo Strath, **The Political History of European Integration The Hypocrisy of Democracy-through-market**, Routledge, Birleşik Krallık, 2010, s. 29.

⁷⁶ Ercüment Tezcan, "Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları Çerçevesinde Avrupa Birliği ve Batı Avrupa Birliği İlişkileri", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt:54, S:1, 1999, ss. 143-158, s. 146.

⁷⁷ B. Esra Çayhan, "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı:3, 2002, ss. 42-55, s. 43.

⁷⁸ Gözkaman, s. 16.

⁷⁹ Alaattin Kızıltan ve Yasemin Kaya, "Avrupa Birliği'nin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikasına Bir Bakış", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt:19, Sayı:1, 2005, ss. 201-225, s. 207.

⁸⁰ Tezcan, **AB- BAB İlişkileri**, s. 144.

Kuzey Atlantik Andlaşması Örgütü veya kısaca NATO, 1949 yılında kurulmuş bir işbirliği örgütüdür⁸¹. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da, Sovyet tehdidine karşı koyabilmek için bir müttefike ihtiyaç duyulduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. ABD de, Avrupa ile kuracağı ittifakın, kendi çıkarına olacağını düşünmüştür. Böylece 1949 tarihinde, Washington Andlaşması ile NATO kurulmuştur⁸². NATO, on iki devletin andlaşmaya imza atması ile kurulmuştur. Kurucu devletler, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, Kanada, Portekiz, İtalya, Norveç, Danimarka, Belçika, İzlanda, Hollanda ve Lüksemburg’tur.

Avrupa perspektifinden bakıldığında kurucu üyelerin çoğunlukla Avrupalı olması, Avrupalı devletlerin savunma bakımından belirgin bir “Atlantikçi” dönüş yaşadıkları şeklinde yorumlara sebep olmuştur⁸³. Her ne kadar NATO kurulduğunda Avrupa Savunma Topluluğu henüz Fransız Parlamentosu tarafından veto edilmemiş olsa da, Avrupalı devletlerin savaştan yeni çıkmış olmanın da etkisiyle birçok yönden güvenlik arayışında oldukları söylenebilir.

NATO’nun kuruluşu Avrupa savunması bakımından özellikle önemlidir, zira, Soğuk Savaş yılları boyunca NATO Avrupa savunmasını üstlenmiştir. NATO, Berlin Duvarı yıkıldıktan sonra bile Avrupa’nın önde gelen güvenlik kurumu olarak yerini korumuştur⁸⁴. Bu dönemde aşağıda incelenecek olan Batı Avrupa Birliği ise, pasif durumda kalmıştır⁸⁵.

1990’lı yılların başında Soğuk Savaş’ın bitmesini simgeleyen Berlin Duvarı’nın yıkılması gibi gelişmeler sonrası Avrupa’da güvenlik politikalarının Amerikan etkisinden çıkıp daha otonom olması gerektiği yönünde bir takım düşünceler çıkmıştır. Özellikle Fransa’nın başını çektiği bazı Avrupalı devletler, Avrupa savunmasının Avrupalı olması gerektiğini savunuyorlardı. Doksanlı yıllar boyunca yaşanan gelişmeler, ABD’nin de bu hususta Avrupa’yı desteklediğini göstermektedir⁸⁶. Zira bağımsız bir Avrupa savunması, ABD ve AB’nin neredeyse her

⁸¹ <https://www.nato.int/> (E.T. 03.11.2018)

⁸² Tangör, **Gelişim**, s. 28.

⁸³ Bkz: Shaw, s. 28.

⁸⁴ Alister Miskimmon, **Germany and the Common Foreign and Security Policy of the European Union Between Europeanisation and National Adaptation**, Palgrave Macmillan, Amerika Birleşik Devletleri, 2007, s. 63.

⁸⁵ Burak Tangör, **Avrupa Birliği’nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 125.

⁸⁶ Tangör, **OGSP**, ss. 128-129.

halükarda müttefik olacak olmalarından dolayı, ABD'nin Rusya'ya karşı daha az çaba sarf ederek karşı durabilmesi anlamına gelecekti.

1994 tarihli NATO Brüksel Bildirgesinde ise, o dönem kurucu andlaşmalarda da yerini almış olan OGSP için, İttifaktan “ayrılabilir fakat ayrı değil” denilerek, tamamen bağımsız bir OGSP'nin oluşması yolunda henüz yeterince yol alınmadığını göstermiştir. Aynı bildirgede NATO, Maastricht Andlaşmasının yürürlüğe girmesini ve İttifak'ın Avrupa ayağını güçlendirecek ve tüm müttefiklerin güvenliğine daha tutarlı bir katkıda bulunmasını sağlayacak bir Avrupa Birliği'nin başlatılmasını memnuniyetle karşıladığını, Avrupa Birliği'nde ortak bir savunma politikası çerçevesinde uzun vadede bir Avrupa Güvenlik ve Savunma kimliğinin gelişmesine tam destek verdiğini belirtmiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nin savunma ayağı olarak geliştirilen Batı Avrupa Birliği aracılığıyla İttifak'ın Avrupa ayağını güçlendirmeyi desteklediğini belirtmiştir⁸⁷.

Esasında Avrupa Birliği ve NATO'dan bahsederken, her iki örgütün de ağırlıklı olarak aynı devletlerden oluştuğunu unutmamak gerekir. Her ne kadar farklı amaçlarla geliştirilen örgütler olsalar da, bileşenlerinin aynı öğelerden oluşması, bu iki örgütü doğal müttefik haline getirmiştir ve dolayısıyla birinin gelişmesi diğerinin de dolaylı yoldan gelişmesi anlamına gelecektir. Bu sebeple NATO bildirilerindeki OGSP desteği, aslında son derece doğaldır.

Doksanlı yılların başından beri AB, münhasır bir kolektif savunma oluşturma yönünde adımlar atmaktadır. Bu hususun en önemli sebeplerinden biri de, Soğuk Savaş'ın bitimiyle ABD'nin Avrupa'daki askeri baskınlığının temelini kaybetmiş olmasıdır⁸⁸. Ayrıca bu dönemde Avrupalı bazı devletlerin “Transatlantikçi olmayan”⁸⁹ tavırları da, bu yöndeki gelişmeleri tetiklemiştir.

NATO, oluşum yıllarında OGSP'yi desteklemiş ve münhasır bir Avrupa savunması konusunda olumlu bir yaklaşım sergilemiştir. İttifakın müdahil olmadığı durumlarda AB'nin münhasıran karar alabilmesi ve eyleme geçebilmesi için bu politikanın getirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir⁹⁰.

⁸⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24470.htm?mode=pressrelease (E.T. 03.11.2018)

⁸⁸ Türker, s. 154.

⁸⁹ Bu hususa ilişkin bkz: Tangör, **OGSP**, s. 130 vd.

⁹⁰ Galym Zhussipbek, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Tanımı ve Düşünsel Arka Planı”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt:5, Sayı:19, 2009, ss. 71-88, s. 75.

4. Batı Avrupa Birliği (Western European Union)

Batı Avrupa Birliği (BAB), Pleven Planı'nın başarısız olmasının ardından, alternatif bir birlik olarak 1954 yılında kurulmuştur⁹¹. Bu başarısızlığın ve Almanya'nın yeniden silahlanma riskinin, Avrupa'da kolektif savunma için hükümetlerarası düzeyde bir işbirliği örgütü kurularak aşılabileceği düşünölmüştür⁹².

Batı Avrupa Birliği'nin temelleri yukarıda da bahsedilen 1948 yılında Brüksel'de imzalanan andlaşma ile atılmıştır. 1954'te Paris'te Brüksel Andlaşmasının tadil edilmesi ile BAB'ı kuran andlaşma son halini almıştır⁹³. Ayrıca BAB, Avrupa'da yalnızca kolektif bir savunma sistemi oluşturmuyor, aynı zamanda tarafların silahlanmaları hususunda da sınırlamalar getiriyordu⁹⁴.

BAB'ın en önemli kuruluş amacı Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilgili maddelerine uygun olarak kriz yönetimi ve barışın yeniden tesisi operasyonlarını gerçekleştirebilmektir. Ancak BAB'ın faaliyet gösterdiği süre boyunca münhasıran BAB'a özgü askeri bir güç kurulması mümkün olmamıştır⁹⁵.

BAB'ın kurucu andlaşmasında, yalnızca kolektif savunmaya yönelik değil, ekonomik hükümlere de yer verildiği görölmektedir⁹⁶. Ancak 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu(AET)'nin kurulmasıyla ekonomik konulardaki faaliyetlerin durdurulmasına ve bu konularda yetkinin tamamen AET'ye bırakılmasına karar verilmiştir⁹⁷. Böylece Batı Avrupa Birliği, yalnızca siyasi bir birlik olma özelliğini kazanmıştır.

Kurucu andlaşmanın dördüncü maddesinde, üye devletlerin ve üye devletler tarafından BAB kapsamında oluşturulacak kurumların NATO ile yakın bir işbirliği çerçevesinde çalışacağı belirtilmiştir. Böylece BAB'ın NATO'ya alternatif olarak değil, ona yardımcı olarak getirildiği hususu vurgulanmıştır.

Andlaşmanın en önemli maddesini ise, beşinci madde oluşturmaktadır. Kolektif savunmaya yönelik olarak getirilen maddeye göre üye devletlerden birisinin

⁹¹ Güneş, s. 320.

⁹² Reçber, **AB Hukuku**, s. 24.

⁹³ <http://www.weu.int/> (E.T. 11.11.2018)

⁹⁴ Güneş, s. 320.

⁹⁵ Reçber, **AB Hukuku**, s. 26.

⁹⁶ Bkz: BAB Andlaşması m.1.

⁹⁷ Tangör, **Gelişim**, s. 43.

Avrupa’da silahlı saldırıya uğraması halinde, diğer üye devletler BM Andlaşmasının 51. maddesi hükmüne uygun olarak askeri ve diğer alanlarda yardım edeceklerdir. Bu bağlamda alınan tüm tedbirler derhal BM Güvenlik Konseyi’ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi konuya ilişkin tedbirleri alır almaz, üye devletler bu konudaki harekâtlarını sona erdireceklerdir.

Andlaşmanın yedinci madde hükmüne göre ise taraflardan hiçbiri, diğer taraf devletlerin aleyhine olacak bir organizasyona katılamayacaktır.

Sekizinci maddede, ismi Batı Avrupa Konseyi olan bir Konsey kurulması öngörülmüştür. Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine Konsey, hangi alandan kaynaklanıyor olursa olsun barışa tehdit oluşturabilecek herhangi bir durumda veya ekonomik istikrarın tehlikeye girmesi halinde derhal toplanacaktır. Bu da üye devletlere Konseye danışma imkânı vermiş ve NATO’dan farklı olarak bu konuda herhangi bir coğrafi kısıtlama getirmemiştir⁹⁸.

BAB’ın kurulduğu dönemde Avrupa’da güvenlik ve savunma konularının NATO’ya bırakılmış olması sebebiyle, BAB’ın yeterince etkin olamadığı yönünde eleştiriler getirilmiştir⁹⁹. Ancak belirtmek gerekir ki BAB, Avrupa’da kolektif savunma fikrinin gelişimine ön ayak olmuş ve sonrasında AB kurucu andlaşmasına da dâhil edilerek bugünkü OGSP’nin temelini oluşturmuştur.

BAB’ın dönüm noktası olarak gösterilen 27 Ekim 1984’te BAB üye ülkelerinin dışişleri ve savunma bakanları, İtalya’da olağanüstü olarak toplandılar. Toplantının tarihi özellikle önemliydi zira 1954’te değiştirilen andlaşmanın, yani BAB’ın kuruluşunun otuzuncu yıldönümü idi. Bu noktada BAB’ın ulusüstü değil hükümetlerarası bir işbirliği örgütü olduğunu, doğal olarak alınacak kararların birçok zaman bu tarz toplantı ve zirvelerle belirlendiğini belirtmekte fayda vardır. Toplantı sonucunda duyurulan Roma Deklarasyonu, Birliğin savunma bakımından daha aktif bir rol oynaması gerektiği ve daha güçlü işbirliğine çağrıda bulunmuştur¹⁰⁰.

Her ne kadar Roma Deklarasyonu’nda NATO’nun önemi tekrar vurgulanmış olsa da, 1954’teki kuruluşundan beri otuz yıl boyunca NATO’nun etkisinde kalan Birlik, ilk defa bu tarihten itibaren ayrı bir kuruluş olma maksadıyla hareket etmiştir. Aynı deklarasyonda BAB’ın Avrupa’nın güvenliği için daha aktif bir rol alması ve

⁹⁸ Tangör, **Gelişim**, s. 44.

⁹⁹ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 282.

¹⁰⁰ <http://www.weu.int/History.htm> (E.T. 02.04.2019)

ihtiyaç duyulduğu takdirde yalnızca Avrupa değil, Avrupa dışındaki bölgelerle de ilgilenmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁰¹.

1980'lerin ortasından itibaren yaşanan gelişmeler bir rönesans olarak nitelendirilmiştir. Özellikle 1992'de, Birliğin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak Maastricht Andlaşmasına ODGP'nin dâhil edilmesi ve savunma etkileri olan Birlik kararlarının uygulanmasından sorumlu tutulması, BAB'ı tekrardan önemli hale getirmiştir¹⁰².

BAB kuruluşundan, 2011 yılında AB kurucu andlaşmasına dâhil edilerek sonlandırılmasına kadar, aktif bir halde kaldı. Ancak aktif olduğu süreç boyunca da aynı zamanda Avrupa'nın savunma bakımından NATO'ya bağımlı olduğunu gösterdi¹⁰³. Bu durum, Avrupanın henüz bu konuda atması gereken pek çok adım olduğu anlamına gelmektedir¹⁰⁴.

Koşulsuz bir ortak savunma taahhüdü ve komuta düzeni ile ortak hava savunması gibi unsurları da içeren bir ortak askeri yapılanmayı kuran Batı Avrupa Birliği Andlaşması, Avrupa'da ilk defa, çok taraflı, kalıcı ve toplu bir savunma fikrini gerçeğe dönüştürmüştür¹⁰⁵. Bu durum, başarısız olan Avrupa Savunma Topluluğunun ardından, Avrupa'da kolektif savunma bakımından son derece önemli bir adım olmuştur.

Andlaşma imzalandıktan elli yıl sonra taraflarca gözden geçirileceği ve andlaşmaya devam edip edilmeyeceği hususunda karar verileceği belirtilmiştir. Andlaşma, yürürlüğe girdiği tarih olan 1954'ten 2004'e kadar yürürlükte kalmaya devam etmiş, 2011'de ise Birliğin kendi iradesi ile varlığını sona erdirmiştir.

¹⁰¹ Mesut Şöhret, "Avrupa Birliği'nin Güvenlik Yapılanmasının Tarihsel Gelişim Süreci ve Mevcut Durumu", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt.6, Sayı:2, 2013, ss. 59-100, s. 63.

¹⁰² Shaw, ss. 31-32.

¹⁰³ <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/6d9db05c-1e8c-487a-a6bc-ff25cf1681e0> (E.T. 28.10.2018)

¹⁰⁴ Özkan, s. 420.

¹⁰⁵ Alyson Jk Bailes, Graham Messervy-Whiting, **Death of an Institution The End for Western European Union, a Future for European Defence?**, Academia Press, Belçika, 2011, ss. 9-10.

5. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (Organization for Security and Co-Operation in Europe/ OSCE)

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı veya kısaca AGİT, Avrupa Birliği bünyesinde bir kuruluş olmasa da, Birliğin pek çok resmi metninde AGİT bünyesinde alınan kararlara atıflar yapıldığından, çalışmamızda bahsedilmesi gereken bir yapılanmadır.

AGİT'in 1970'lerin sonunda yapılan konferanslarla temelleri atılmıştır. Önce dünya savaşları devamında Soğuk Savaş ile sarsılan Avrupa'nın güvenlik konusundaki diğer pek çok girişiminden biridir.

AGİT kendini politik-askeri, ekonomik ve çevresel ve insani yönleri kapsayan güvenlik konusunda kapsamlı bir yaklaşıma sahip bir örgüt olarak tanımlamıştır. Örgütün ilgilendiği alanlar ise; silah kontrolü, güven ve güvenlik inşası önlemleri, insan hakları, ulusal azınlıklar, demokratikleşme, polislik stratejileri, terörle mücadele, ekonomik ve çevresel faaliyetler de dâhil olmak üzere güvenlikle ilgilidir. AGİT bağlamında alınan kararlar hukuken bağlayıcı değildir¹⁰⁶.

1975'te Helsinki Nihai Senedi ve 1990'da Paris Şartı, AGİT çerçevesinde ortaya çıkmış son derece önemli belgelerdir¹⁰⁷. Özellikle Helsinki Nihai Senedi'nin, Soğuk Savaşın bitiminde önemli bir rolü olduğu belirtilmiştir¹⁰⁸.

AGİT konferansları sonucu ortaya çıkan Helsinki Nihai Senedi ve Paris Şartı siyasi olarak son derece önemli belgelerdir¹⁰⁹ ancak etkileri yalnızca siyasi olmamıştır. Bu belgelere Avrupa Birliği andlaşmalarında dahi atıf yapılacaktır. 1997'de imzalanan Amsterdam andlaşmasında, her iki belgeye de atıfla, bu belgelerde belirtilen amaçlara uygun olarak hareket edileceği kararlaştırılmıştır.

AGİT, ilk etapta konferanslarla ortaya çıkmış olup, ancak 1994'te kurumsal yapısını oluşturmuştur. Bugün halen aktif bir kuruluş olmakla, Türkiye de dâhil olmak üzere 57 tam ve 11 işbirliği ortağı bulunmaktadır¹¹⁰.

¹⁰⁶ <https://www.osce.org/whatistheosce> (E.T. 29.10.2018)

¹⁰⁷ Mehmet Hanifi Bayram, **Avrupa Birliği Hukuku Dersleri**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, ss. 28-29.

¹⁰⁸ <https://history.state.gov/milestones/1969-1976/helsinki> (E.T. 28.10.2018)

¹⁰⁹ Andlaşma niteliği taşımayan çok taraflı belgelerdir. Bkz. Sur, s. 96 vd.

¹¹⁰ <https://www.osce.org/participating-states> (E.T. 20.04.2019)

6. Avrupa Siyasi İşbirliği (European Political Cooperation)

Avrupa Siyasi İşbirliği (ASİ), süreç içerisinde ortak savunma politikasını da doğuracak olan ortak dış politika alanında, Avrupalı devletlerin bir arada hareket etmesini sağlayan ve bir kilometre taşı niteliğinde olan son derece önemli bir topluluktur.

ASİ'nin temel özelliği, dış politika konularında üye devletler arasında istişare hususunu geliştirmekti¹¹¹. Avrupa Siyasi İşbirliği fikrinin, daha önceden öne sürülen ve başarısızlıkla sonuçlanan Avrupa Savunma Topluluğu fikrinden esinlendiğini de belirtmek gerekir¹¹².

Avrupa'da siyasi bir işbirliği oluşturulması fikrinden, ilk defa Davignon Raporu'nda bahsedilmiştir¹¹³. Bu rapora göre üye devletlerin iki temel amacı vardı; bunlar, uluslararası politika alanında karşılıklı bilgi alışverişi yapılması ve görüşlerin uyumlaştırılması için çalışarak dayanışmayı artırmak. Davignon Raporu, altılar tarafından 1970 yılında Lüksemburg'da kabul edildi¹¹⁴. Ayrıca bu raporda, üye devletlerin hükümetlerarası seviyede ortak dış politika izlemeleri gerekliliği de belirtilmiştir¹¹⁵.

Ancak Avrupa Siyasi İşbirliği Avrupa Topluluklarının bir parçası olmadığından ve ulusüstü bir nitelik arz etmediğinden dolayı, toplantılar üye devletlerin Dışişleri Bakanları tarafından gerçekleştiriliyor ve etkisi sınırlı oluyordu. Lakin kurucu andlaşmaların böyle bir işbirliği için hüküm getirmediği gerçeği bu tür girişimlere engel teşkil etmemiştir zira bu alandaki girişimlerin çoğu bu andlaşmaların çerçevesi dışında gerçekleşmiştir¹¹⁶.

1973'te Altılar, Kopenhag Raporu olarak anılan yeni bir planı kabul ettiler. Plan, ASİ'nin geliştirilmesini ve üye devletlerin bu konuda daha fazla sorumluluk

¹¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=EN> (E.T. 04.09.2018)

¹¹² <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/6550430e-98c0-4441-8a60-ec7c001c357b> (E.T. 03.09.2018)

¹¹³ Tekinalp s. 14.

¹¹⁴ https://www.cvce.eu/content/publication/1999/4/22/4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5/publishable_en.pdf (E.T. 03.09.2018)

¹¹⁵ Güneş, s. 14.

¹¹⁶ Cains, s. 6.

almasını öngörüyordu¹¹⁷. Bu konudaki bir diğer önemli girişim de Genscher- Colombo Planı oldu. Alman Dışişleri Bakanı Hans-Dietrich Genscher ve İtalyan meslektaşı Emilio Colombo, 1981 yılında AB için daha güçlü bir siyasi işbirliği yapmayı önerdiler¹¹⁸. Bu plana göre güçlü bir siyasi işbirliği, ortak bir güvenlik politikası ile belirlenecek Avrupa savunmasının oluşturulması bakımından son derece önemliydi¹¹⁹.

Her ne kadar bu raporlar ve Bakanların taahhütleri son derece önemli olsa da, yetmişlerin sonunda yaşanan Afganistan'daki Sovyet işgali ve İran'daki İslami devrim gibi gelişmeler, Avrupa Topluluğunun uluslararası arenadaki başarısızlığını gözler önüne serdi. Bu sebeple 1981'de yaşanan bir başka gelişme de, Londra Raporu oldu. Bu rapora göre üye devletleri etkileyen tüm dış politika alanlarına ilişkin olarak taraflar, birbirlerine ve Komisyona danışacaktı¹²⁰. Ancak Londra Raporu da, ASİ'nin yukarıda da belirtilen hükümetlerarası yapısından dolayı, sınırlı bir etkiye sahip oldu.

Avrupa Siyasi İşbirliği, 1987 yılında Avrupa Tek Senedi ile andlaşmalara entegre olmuş ve Birlik hukukunun bir parçası haline gelmiştir. Tek Senedin üçüncü başlığında, üye devletlerin ortak bir Avrupa dış politikasını formüle etmek ve uygulamak için birlikte çaba göstereceği belirtilmiştir.¹²¹.

ASİ, Avrupa Tek Senedinin üçüncü başlığında topluluk yapısına dâhil olmakla birlikte, Adalet Divanı'nın yargı denetimine tabi değildi. Daha sonra yaşanacak gelişmelerle ODGP ve OGSP de, kural olarak yargısal denetime tabii olmayacaktır.

II. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ AVRUPA BİRLİĞİ ANDLAŞMALARINDAKİ DURUMU

A. Genel Olarak

Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası, Avrupa Birliğinin temelini teşkil eden ilk andlaşmalarda karşımıza çıkan bir politika değildir. Avrupa Kömür

¹¹⁷ https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/8b935ae1-0a38-42d4-a97e-088c63d54b6f/publishable_en.pdf (E.T. 11.09.2018)

¹¹⁸ <http://en.euabc.com/word/523> (E.T. 11.09.2018)

¹¹⁹ Tangör, **Gelişim**, s. 61.

¹²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=EN> (E.T. 23.09.2018)

¹²¹ Alina Kaczorowska, **European Union Law**, Routledge-Cavendish, Taylor & Francis e-Library, 2008, s. 20.

Çelik Topluluğu’nu kuran Paris Andlaşması ve Roma Andlaşmaları olarak bilinen Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran andlaşma ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu kuran andlaşma, güvenlik ve savunma hususuna ilişkin herhangi bir hüküm içermemektedir. Zira daha önce de belirtildiği üzere o dönem bütünleşme, ekonomik alana yoğunlaşmış durumdaydı. Daha sonra getirilen ilk hükümler ise dış politikaya yönelik olup, OGSP, OGDG içerisinde “zamanla ortak bir savunmaya dönüşebilecek olan” bir politika olarak tanımlanmıştır.

OGSP’nin kurucu andlaşmalardaki durumu incelenirken, ağırlıklı olarak OGDG’nin geçirdiği aşamalardan bahsedilecektir. Zira OGSP, OGDG’nin içinde ve kapsamında ve süreç içerisinde ortaya çıkmış bir politikadır. OGSP’yi anlaşılır kılabilmek için OGDG düzenlemelerinden bağımsız bir inceleme düşünülemez.

Dış politikaya ilişkin ilk hükümler, Avrupa Tek Senediyle kurucu andlaşmalarda kendine yer bulmuştur¹²². Bu sebeple Avrupa Tek Senedi’nden başlayarak kurucu andlaşmalardaki ilgili maddeleri incelemek gerekir.

B. Avrupa Birliği Andlaşmalarındaki Düzenlemeler

1. Avrupa Tek Senedi’ndeki Düzenlemeler

Avrupa Tek Senedi, dönemin Avrupa Toplulukları üyesi on iki devlet tarafından 1986’da imzalanmıştır. 1987 yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi, andlaşmaların ilk önemli revizyonu olarak kabul edilmektedir¹²³. Avrupa Tek Senedi’nin kendisinden önceki andlaşmalardan farkı, Topluluğun faaliyet alanları bakımından bir genişleme getirmesidir¹²⁴. Örneğin bu andlaşma ile ilk defa dış politika konusu Birlik hukukunda düzenlenmiştir. Böylece o güne kadar daha çok gayri resmi zirvelerde oluşturulan bu ortak dış politika, resmi bir hale gelmiştir¹²⁵.

Dış politikaya ilişkin hükümler, üçüncü başlık ve otuzuncu maddede düzenlenmiştir. Buna göre yüksek akit taraflar, dış politika kapsamında ortak

¹²² Tangör, **Gelişim**, s. 64.

¹²³ Karen Davies, **Understanding European Union Law**, Cavendish Publishing, Birleşik Krallık, 2003, s. 8.

¹²⁴ Reçber, **AB Hukuku**, s. 17.

¹²⁵ Ümit Kocasakal, **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004, s. 6.

faaliyetlerini artırmak için ortak ilke ve amaçlar tanımlanmasını ve aşamalı olarak gelişmesini sağlayacaklardır.

Altıncı maddeye göre yüksek akit taraflar, Avrupa güvenliğiyle ilgili konularda daha yakın bir işbirliğinin dış politika konusunda Avrupa kimliğinin gelişmesine katkıda bulunacağı kanaatindedirler. Ayrıca aynı maddenin c fıkrasında belirtildiği üzere bu andlaşmada belirlenen hükümler, tarafların Batı Avrupa Birliği veya NATO çerçevesinde oluşturacağı daha yakın bir işbirliğine engel oluşturmayacaktır.

Üçüncü fıkra düzenlemesine göre Dışişleri Bakanları ve Komisyonun bir üyesi, Avrupa Siyasi İşbirliği kapsamında yılda en az dört kez toplanacaktır. Komisyon ise, Siyasi işbirliği çerçevesinde yürütülen çalışmalara tamamıyla dâhil olacaktır.

Ayrıca üye devletler, Avrupa Parlamentosunun da Siyasi İşbirliğine katılmasını sağlayacaklardır. Bunu gerçekleştirmek için Başkanlığın, Avrupa Parlamentosuna, Siyasi İşbirliği çerçevesinde incelenen dış politika konularında düzenli olarak bilgi vermesi gerekmektedir. Avrupa Siyasi İşbirliği de, Parlamentonun görüşlerini göz önünde bulunduracaktır.

Onuncu fıkraya göre ise Avrupa Siyasi İşbirliğinin Başkanlığını, Avrupa Toplulukları Konseyi Başkanlığını yürüten üye devlet yürütecektir. Başkanlık, Avrupa Siyasi İşbirliği ve ilgili faaliyetler çerçevesinde üçüncü ülkelerle olan ilişkilerde üye devletleri temsil edecektir. Bu görevlerinin yanı sıra siyasi işbirliğini yürütecek ve ilgili toplantıları düzenleyecektir.

Avrupa Tek Senedi, resmi Topluluk yapıları dışında da olsa siyasi işbirliği hususunu düzenlemiştir. Komisyon ve Avrupa Parlamentosu'nun bu sürece dâhil edilmesini ve ayrıca dış politika ve güvenlik alanlarında işbirliğinin geliştirilmesini sağlamış, böylece Maastricht Andlaşmasında düzenlenecek olan üç AB sütununun öncüsü oluşturmuştur¹²⁶.

Avrupa Tek Senedi'nin üçüncü başlığı, uygulama ile getirilen Avrupa Siyasi İşbirliği'ni çok daha sağlam bir zemine oturtmuştur. Bu başlıkta üye devletler Yüksek Akit Taraflar olarak anılmıştır ve böylece dış politikanın hükümetler arası niteliğini vurgulanmaktadır, ancak; bu politika alanının Topluluğun kurumsal yapısı ile bağlantıları da mevcuttur¹²⁷.

¹²⁶ Davies, s. 9.

¹²⁷ Shaw, ss. 43-44.

Ayrıca, her ne kadar Avrupa Tek Senedi ile dış politika topluluk hukukunun yapısına dâhil edilmiş olsa da, bu politika Adalet Divanı'nın yargı denetiminin dışında bırakılmıştır¹²⁸. Belirtmek gerekir ki bu husus daha sonraki düzenlemelerde de kendisini gösterecektir.

Avrupa Tek Senediyle dış politika hususu AB hukukunun ulusüstü düzeninin bir parçasını oluşturmamış, ancak uluslararası hukukun geleneksel alanında faaliyet göstermesini sağlamıştır¹²⁹. Diğer bir deyişle bu konudaki çabalar hükümetlerarası düzeyde kalmıştır.

Avrupa Siyasi İşbirliği düzenlemeleri, Orta Doğu, Doğu Avrupa ve Güney Afrika gibi pek çok konuda ortak eylem kararının kabul edilmesine yol açmıştır. Ancak birçok durumda, olaylar geliştikten sonra gerçekleştirilen ve içeriği net olmayan beyanlar ile ilgili meseleler üzerinde doğrudan etkisi olmayan eylemler, konunun önemini azaltmıştır. Üye devletlerin 1990 yılında yaşanan Körfez Krizi ve eski Yugoslavya'daki kötüleşen durumla karşı karşıya kaldığı hallerde, konuya ilişkin yeni bir yaklaşımın benimsenmesi gerekliliği hususu açığa çıkmıştır¹³⁰.

Belirtmek gerekir ki Avrupa Tek Senedindeki düzenlemeler ortak güvenlik ve savunma politikasının gelişimi bakımından önemli olmakla birlikte, savunma konusunu dışlamıştır. Düzenlemeler dış politika ile sınırlı kalmıştır. Ortak savunmaya ilişkin hükümlerin kurucu andlaşmalarda kendine yer bulabilmesi, ancak 1992 yılında Maastricht Andlaşması ile olacaktır.

2. Avrupa Birliği (Maastricht) Andlaşmasındaki Düzenlemeler

a. Genel Olarak

Maastricht Andlaşması, Avrupa bütünleşmesi kapsamında son derece önemli bir andlaşmadır. Bu andlaşma ile Avrupa Toplulukları tek bir çatı altında birleştirilerek Avrupa Birliği oluşturulmuş ve yeni politika alanları getirilmiştir. Andlaşma, 7 Şubat

¹²⁸ Kaczorowska, s. 20.

¹²⁹ Shaw, s. 43.

¹³⁰ Kaczorowska, s. 20.

1992’de Hollanda’nın Maastricht kentinde imzalanmış olup, 1993 yılında yürürlüğe girmiştir¹³¹.

Maastricht Andlaşması ile ilk defa, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, kendisine kurucu andlaşmalarda yer bulmuştur. Avrupa Tek Senedi her ne kadar ortak dış politika konusunda hükümler içeriyorduydu da, güvenlik konusu ilk kez, bu andlaşma ile düzenlenmiştir. Üstelik yalnızca birkaç maddeye verilmemiş, getirilen üç sütunlu yapının ikinci sütunu tamamen ortak dış ve güvenlik politikasına ayrılmıştır. Böylelikle Maastricht Andlaşması ODGP ve dolayısıyla OGSP bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Aynı zamanda ODGP, andlaşmanın en gelecek vaat eden politikası olarak değerlendirilmiştir¹³².

ODGP hükümleri, Avrupa Tek Senedi’nin üçüncü başlığında düzenlenen hükümlere dayanmakla birlikte, bir takım genişlemeler de göstermiştir. ODGP kapsamında bir OGSP tanıtılarak, aynı zamanda BAB’a da atıf yapılarak, Birlik eylemlerinin hayata geçirilmesi öngörülmüştür¹³³.

Maastricht Andlaşmasının yürürlüğe girmesi ile ASİ’nin varlığı sona ermiştir. İkinci sütun düzenlemeleri de ASİ’ye nazaran çok daha güçlü bir işbirliği getirmektedir¹³⁴. Böylece, siyasi işbirliği alanında ayrı bir kuruluşa gerek kalmamıştır.

Maastricht Andlaşmasının beşinci başlığı, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile ilgili hükümler başlığını taşımaktadır. Beşinci başlık, J1 maddesinde, ODGP’nin amaçları belirlenmiştir. Buna göre bu amaçlar;

- Birliğin ortak değerlerini, temel çıkarlarını ve bağımsızlığını korumak,
- Birliğin ve üye devletlerin güvenliğini her yönüyle güçlendirmek,
- Birleşmiş Milletler Andlaşması’nın ilkelerine ve Helsinki Nihai Senedi’nin ilkelerine ve Paris Şartı’nın amaçlarına uygun olarak, barışı korumak ve uluslararası güvenliği güçlendirmek,
- Uluslararası işbirliğini teşvik etmek
- Demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü geliştirmek ve güçlendirmek, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı göstermek olarak düzenlenmiştir.

¹³¹ <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (E.T. 22.09.2018)

¹³² Dominik Lasok, “The Maastricht Treaty on European Union”, **Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, Sayı:1&2, 1993, ss. 1-26, s. 10.

¹³³ Shaw, s. 51.

¹³⁴ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s.278.

Görüldüğü üzere, henüz bir ortak savunma hükmünden bahsedilmese de, barışı koruma ve uluslararası güvenliği sağlama gibi misyonları, AB ilk kez bu andlaşma ile benimsemiştir. Bu husus da ilerleyen süreçte ortak güvenlik ve savunma politikası oluşturulacağının bir ipucu niteliğinde değerlendirilebilir. Keza, J4 maddesinde de açıkça, ODGP'nin zamanla ortak bir savunma politikasının çerçevesini oluşturabileceği belirtilmiştir.

Devamında, Avrupa Birliği'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilen BAB'ın, savunmaya ilişkin sonuçları olan karar ve eylemleri uygulamasının talep edilebileceği belirtilmiştir. Bu husus, NATO etkisinin azaltılarak BAB'a işlevsellik kazandırma amacıyla getirilmiştir¹³⁵. Böylelikle AB, BAB'ı münhasır bir savunma kuruluşu olarak kullanabilecekti.

Ayrıca, bu madde kapsamındaki düzenlemelerin üye devletlerin ulusal dış ve güvenlik politikalarını etkilemeyeceği, bunun yanı sıra üye devletlerin NATO Andlaşması kapsamındaki yükümlülüklerine saygı gösterileceği belirtilmiştir. Kabul edilecek savunma politikaları da NATO'nun savunma politikaları ile uyumlu olacaktır. Bu husus da, andlaşmanın imzalandığı 1992 yılında, NATO'nun Avrupa üzerindeki etkisinin devam ettiğini göstermektedir¹³⁶.

1992 yılında, Avrupa Birliğinin ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olup olmadığı tartışmalıydı, -ki bu husus ancak 2009 yılında Lizbon andlaşması ile açıkça düzenlenmiştir- Avrupa Topluluklarının ayrı ayrı tüzel kişilikleri vardı. Maastricht Andlaşmasının ikinci ve üçüncü sütunları bakımından üye devletlerin ulusüstü bir kuruluşa güçlerini devretmeleri söz konusu değildi. Bu sütunlar kapsamındaki gelişmeler daha çok hükümetlerarası işbirliği ve fikir birliğine dayanmaktaydı.¹³⁷ Başka bir deyişle birinci sütundan farklı olarak Birlik içinde ayrı bir hükümetlerarası sütun yaratılmış oldu. Bu husus, üye devletlerin kendi kontrollerini sürdürdükleri ve fiilen geliştirdikleri kurumsal yapılanma olarak da tanımlanmıştır¹³⁸. Zira 1970'teki ASİ'den bu yana, dış politikada Avrupa bütünleşmesi büyük ölçüde hükümetler arası nitelikte kalmıştır. İkinci sütun uluslararası düzeye ve oybirliği oylamasına çok sınırlı

¹³⁵ Can, **Ab Hukuku**, s. 44.

¹³⁶ Bozkurt, Özcan, Köktaş, ss. 282-283.

¹³⁷ Davies, s. 10.

¹³⁸ Daniele Marchesi, "The EU Common Foreign and Security Policy in the UN Security Council: Between Representation and Coordination", **Bruges Regional Integration & Global Governance Papers**, Sayı:3, 2008, ss. 1-30, s. 18.

bir yetki aktarımı sergilemektedir¹³⁹. İkinci ve üçüncü sütunlar, Birlikçe de işbirliği sütunları olarak tanımlanmıştır¹⁴⁰.

ODGP'nin kurucu andlaşmada yer almasının bir takım olumsuz etkileri olduğunu düşünen yazarlar da vardır. Bu yazarlara göre Maastricht Andlaşmasından önce üye devletler, dış politika konusunda birbirlerine danışıyor ve bilgi veriyorlardı. Dahası, ortak tutumlar ve ortak ilke ve hedefleri geliştirirken aynı zamanda ortak eylem fırsatlarını da genişleterek uygun bir güce dönüşüyorlardı. Bütün bunları yaparken ise bir üst otorite denetiminden muaftılar. Maastricht Andlaşması ile birlikte ise, getirilen kısıtlayıcı yükümlülöklere uymak zorunda kaldılar¹⁴¹.

Andlaşma ile birlikte üye devletler, danışma ve bilgi verme hususunu artık Konsey bünyesi altında gerçekleştireceklerdir. Konsey, gerekli gördüğü takdirde ortak tutum tanıımı yapacak, bir konunun ortak eylem konusu olup olmayacağına karar verecektir. Konsey ortak eyleme karar verdiği takdirde, eylemin hedeflerini, gerekiyorsa süresini ve uygulamaya ilişkin araç, prosedür ve şartları belirleyecektir

Konsey ortak eylem konusunda nitelikli çoğunluk ile karar alacaktır. Bu kararlar alınırken kural olarak çekimser oyların olumsuz etkisinin olmaması ise ilk defa bu andlaşma ile düzenlenmiştir¹⁴². Maastricht Andlaşmasının getirdiği yeniliklerden en dikkat çeken de, birinci ve üçüncü sütunlara ilişkin karar alınırken bunların oyçokluğu ile yapılabilmesi, ancak ikinci sütun yani ODGP'ye dair alınacak kararlarda ise oybirliği aranmasıdır¹⁴³. Ortak savunma veya ortak dış politikaya ilişkin bir karar söz konusu olduğunda tüm üye devletlerin oybirliği ile karar alınması gereklidir.

Doksanlı yıllarda Balkanlarda yaşanan olaylar ve AB'nin duruma müdahale etmekte yetersiz kalması, Maastricht Andlaşması ile getirilen düzenlemelerin yetersiz olduğu yönünde eleştirilere neden olmuştur¹⁴⁴. Bu yetersizlik de, ODGP içinde bir OGSP'nin oluşturulması fikrinin önünü açmıştır¹⁴⁵. Böylece ilerleyen dönemde,

¹³⁹ Marchesi, s. 6.

¹⁴⁰ <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (E.T. 10.10.2018)

¹⁴¹ Özgöker, Bedirhan, s. 78.

¹⁴² Can, **Ab Hukuku**, s. 45.

¹⁴³ Cenk Özgen, "Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nda İlk Çatlak: Libya Krizi", **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 2016, ss. 143-176, s. 145.

¹⁴⁴ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 283.

¹⁴⁵ Haydar Efe, "AB'nin Gelişen "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası" ve Türkiye", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:9, Sayı:3, 2007, ss. 127-145, s. 131.

OGSP kapsamında daha sağlam adımlar atılacaktır. Yine paralel olarak doksanlı yılların sonunda Kosova’da çıkan kriz¹⁴⁶ de, AB’nin henüz ABD desteği olmadan tek başına krizle başa çıkmakta yeterli olmadığı, bu sebeple AB’nin daha güçlü bir savunma politikası için çalışması gerektiği hususunu tekrardan vurgulamıştır¹⁴⁷.

Ayrıca yaşanan gelişmeler açıkça göstermiştir ki AB, halen daha NATO ve BM’ye bu konuda katkı sağlayan üye devletlerin güvenlik güçlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadır¹⁴⁸. Uluslararası bir aktör olmak isteyen AB’nin, bir OGSP geliştirmesinden daha doğal bir sonuç olamaz. Böylece AB, münhasır bir savunma gücüne sahip ve kendi kendine yetebilen bir birlik olabilecektir. Birliğin bir ortak dış ve güvenlik politikasında ilerlemeye kararlı olduğu Maastricht Andlaşmasından da açıkça anlaşılmaktadır; zira J4 maddesine göre 1996 yılında Konsey, Avrupa Konseyine gelişmeleri içeren bir rapor sunacaktır.

Maastricht Andlaşması, yukarıda da belirtildiği üzere pek çok açıdan devrim niteliğinde düzenlemeler getirse de, Birlik bu andlaşma ile münhasır bir ortak dış politika ve savunmaya ulaşamamıştır¹⁴⁹. Bu husustaki çabalar, diğer andlaşmalarla devam edecektir.

b. Petersberg Bildirgesi

Maastricht Andlaşmasıyla beraber bahsedilmesi gereken önemli bir gelişme, aynı yıl duyurulan Petersberg Bildirgesidir. Petersberg bildirgesi, 19 Haziran 1992’de Batı Avrupa Birliği Bakanlar Konseyince duyurulmuştur.

Bu bildirme ile BAB, AB içindeki ve NATO’ya göre olan konumunu yeniden tanımlamış ve kendisini NATO’nun batı kanadı savunmasını güçlendirecek bir unsur olarak nitelendirmiştir¹⁵⁰.

Bakanlar, Kasım 1991’deki olağan toplantılarından itibaren Avrupa’daki güvenlik durumunda meydana gelen önemli değişiklikleri gözden geçirmek için bir

¹⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.nato.int/kosovo/history.htm> (E.T. 14.11.2018)

¹⁴⁷ Fehmi Ağca, “Avrupa-Akdeniz Ortaklığının Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkileri”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Cilt:2 Sayı:4, 2006, ss. 158-172, s. 160.

¹⁴⁸ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 283.

¹⁴⁹ Lasok, s. 11.

¹⁵⁰ Güneş, s. 320.

araya gelmişlerdir. Bakanlar, AGİT'in kendi sorumlulukları altında barışı koruma operasyonlarını başlatma ve sürdürme yetkisine sahip olması gerektiğini düşündüler.

BAB, bu bildirme ile AGİT veya BM'nin barışı koruma faaliyetleri de dâhil olmak üzere çatışma önleme ve kriz yönetimi önlemlerini desteklemeye hazır olduğunu bildirmiştir. Dahası, AB ile birlikte Avrupa'nın güvenlik mimarisinin inşasında rol almaya hazır olduğunu belirtmiştir.

Bunun yanı sıra NATO'nun ve Atlantik ötesi işbirliğinin AB güvenliğindeki rolünün önemini belirterek, NATO ile yeni ve daha güçlü bir ittifaka hazır olduklarını belirtmişlerdir.

BAB bu bildirme ile NATO görevleri dışında, yalnızca kendi askeri birimleri ile aşağıdaki görevleri üstlenebileceğini bildirmiştir.

- İnsani görevler ve kurtarma görevleri,
- Barışı koruma görevleri,
- Barış temini operasyonlarının da dâhil olduğu kriz yönetimi görevleri.

Aslında bu bildirme, BAB için en az 1984 kadar önemlidir zira, BAB, bu bildirme ile ilk kez, NATO'dan bağımsız olarak askeri operasyon yürütebileceğini vurgulamıştır. Ancak yine de BAB, NATO'ya alternatif değil, NATO ile bağlantılı bir savunma örgütü olarak kalmaya devam edeceği hususunu vurgulamıştır¹⁵¹.

Petersberg görevleri olarak da anılan bu görevler 1999 Amsterdam Andlaşması ile kurucu andlaşmalara entegre edilecek ve Lizbon Andlaşması ile de revize edilecektir¹⁵².

Söz konusu deklarasyon, BAB Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmiş olduğundan, hukuki olarak bağlayıcı değildir. Petersberg Bildirisi ve diğer pek çok toplantı sonucu ilan edilen bildiriler, esasında bir siyasi irade yansımasıdır. Ancak yine de devletler bu bildirilerle ortaya bir irade beyanı koymaktadırlar. Bu husus da, uluslararası hukuktaki "*Estoppel Kuralı*" uyarınca bir uluslararası hukuk kişisi diğer bir uluslararası hukuk kişinin müteakip faaliyetlerine zarar verebilecek ya da yararına olabilecek bir beyanda bulunduktan sonra bunu değiştiremez¹⁵³. Bu sebeple

¹⁵¹ Tangör, **Gelişim**, s.85.

¹⁵² Güneş, s. 320.

¹⁵³ Malcolm N. Shaw, **International Law**, Fifth Edition, Cambridge University Press, Birleşik Krallık, 2003, s. 437.

gerek Petersberg Bildirisi gerek bundan sonra bahsedilecek diğer bildiri ve deklarasyonlar, tamamıyla önemsiz olarak değerlendirilemez.

3. Amsterdam Andlaşmasındaki Düzenlemeler ve Bu Dönemde Yaşanan Diğer Gelişmeler

a. Amsterdam Andlaşmasındaki Düzenlemeler

Amsterdam Andlaşması, 1997’de imzalanmış ve 1999’da yürürlüğe girmiştir¹⁵⁴. Amsterdam Andlaşması, siyasi bütünleşmede bir “kilometre taşı” olarak değerlendirilmiştir¹⁵⁵. Maastricht Andlaşmasından farklı olarak bu andlaşmada ODGP’ye ilişkin hükümler, daha ayrıntılı olarak toplam on sekiz maddede düzenlenmiştir. Maastricht Andlaşmasında ise bu rakam on birdi.

ODGP’ye ilişkin ilk değişiklik J1 maddesinde yapılmıştır. Amaçlar kısmında Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilkelerine uygun olarak Birliğin ortak değerlerini, temel çıkarlarını, bağımsızlığını ve korumak maddesine, Birliğin bütünlüğünü korumak kelimesi de eklenmiştir. Devamında, Birleşmiş Milletler Andlaşması’nın ilkelerine ve Helsinki Nihai Senedi’nin ilkelerine ve Paris Şartı’nın amaçlarına uygun olarak, barışı korumak ve uluslararası güvenliği güçlendirmek fıkrası, “*Birleşmiş Milletler Andlaşması’nın ilkelerine ve Helsinki Nihai Senedi’nin ilkelerine uygun olarak barışı korumak ve uluslararası güvenliği güçlendirmek ve dış sınırlar dâhil olmak üzere Paris Şartı’nın amaçları*” olarak değiştirilmiştir. Paris Şartı’nda belirlenen dış sınırların korunması hükmünün eklendiği görülmektedir.

Bir başka yenilik de J2 maddesi ile getirilen ve J1 maddesindeki amaçları gerçekleştirmek için birliğin kararlaştıracığı eylem biçimlerini düzenlemiştir. Buna göre Birlik;

- Ortak dış ve güvenlik politikasının ilkelerini ve genel kurallarını belirleyecek,
- Ortak stratejilere karar verecek,
- Ortak eylemler düzenleyecek,

¹⁵⁴ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 39.

¹⁵⁵ Özsunay, s. 8.

- Ortak pozisyonlar belirleyecek ve
- Politikaların yürütülmesinde üye devletler arasındaki sistematik işbirliğini güçlendirecektir.

Görüldüğü üzere henüz içeriği açık olmamakla birlikte ortak eylem planları getirilmiştir¹⁵⁶. Bu husus, Amsterdam Andlaşması ile getirilen önemli bir yeniliktir.

Devam eden J3 maddesi de değişmiştir. Buna göre Avrupa Konseyi, savunmaya ilişkin olan konular da dâhil olmak üzere, ortak dış ve güvenlik politikasının prensiplerini ve genel ilkelerini tanımlayacaktır. Böylelikle Konsey, ikinci sütun bakımından en önemli Birlik organı haline gelmiştir.

Önemli bir değişiklik ise Konsey'in karar alma yöntemiyle ilgilidir. Maastricht Andlaşmasında göre Konsey, ODGP konularında yalnızca oybirliği ile karar alabiliyorken, Amsterdam Andlaşmasında yapılan değişiklikle, bir üye devletin çekimser oy kullanması halinde de karar alınabileceği düzenlenmiştir. Bu husus “yapıcı çekimserlik” olarak adlandırılmaktadır¹⁵⁷. Bu durumda çekimser oy kullanan devlet, o kararı uygulamak zorunda değildir ancak, Birliğin bu kararla bağlı olduğunu kabul edecektir.

Maastricht'e göre önemli bir değişiklik de BAB'a ilişkindir. Maastricht'te ayrıntılı olarak düzenlenmeyen BAB, bu andlaşma ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu hususta, BAB'ın Birliğe entegre olması ihtimali kapsamında, BAB ile daha yakın kurumsal ilişkilerin teşvik edileceği belirtilmiştir.

OGSP'ye ilişkin hüküm J7 maddesine kaydırılmış ve ODGP'nin aşamalı olarak kurulacak bir OGSP'nin çerçevesini oluşturacağı hususu yinelenmiştir. Ayrıca, aynı maddenin devamında ortak bir savunma politikasının ilerleyici çerçevesi, üye devletler uygun gördükçe, silahlandırma alanında aralarında işbirliği yaparak destekleneceği düzenlenmiştir. Maddede belirtilen düzenlemelerin; insani yardım ve kurtarma görevlerini, barışı koruma görevlerini ve kriz yönetimindeki muharip güçlerin görevlerini de içerdiği belirtilmiştir.

Birlik, yukarıda belirtilen görevler konusunda Birliğin kararlarını ayrıntılı olarak incelemek ve uygulamak için BAB'dan yararlanırsa, tüm üye devletler söz konusu görevlere tam olarak katılmaya çalışır. Konsey, BAB kurumları ile mutabakat

¹⁵⁶ Baykal ve Göçmen, s. 119.

¹⁵⁷ Bayram, s. 51.

içerisinde, tüm üye devletlerin söz konusu görevlere, BAB’da planlama ve karar alma süreçlerine tam olarak ve eşit bir şekilde katılmalarına katkıda bulunmaları için gerekli düzenlemeleri kabul edecektir. Avrupa Konseyi’nin Madde J.3’e göre oluşturacağı ilkeler, Birliğin BAB’ın imkânlarından yararlandığı konularda, BAB ilkelerine saygılı olacaktır.

Tüm bu gelişmelerle birlikte, BAB’ın Birlik tüzel kişiliğine entegre edilmesi, Amsterdam Andlaşmasıyla mümkün olamamıştır. Bu hususta ilerleyen bir zamanda Avrupa Konseyinin karar alması öngörülmüştür¹⁵⁸. Ancak, Avrupa Birliğinin karar vermesi halinde Birlik, bütünleşme olasılığını göz önünde bulundurarak BAB ile daha yakın kurumsal ilişkileri teşvik edecektir. Bu durumda Birlik, üye devletlere, kendi anayasal gerekliliklerine uygun olarak böyle bir kararın kabul edilmesini tavsiye edecektir.

Bir diğer yenilik de, Amsterdam Andlaşması ile ilk defa Yüksek Temsilcilik kurumunun düzenlenmesidir¹⁵⁹. Yüksek Temsilcilik makamı, bugün hala mevcut olduğundan Yüksek Temsilciye ilişkin ayrıntılar, çalışmanın ikinci bölümünde incelenecektir.

Bir diğer Amsterdam Andlaşması değişikliği de, OGSP ile ilgili olarak ilk defa ortak bir savunma politikasının ilerleyici çerçevesi, üye devletler uygun gördükçe, silahlandırma alanında aralarında işbirliği yaparak desteklenecektir hükmüdür. Böylece AB tarihinde ilk kez silahlanmaya ilişkin bir hüküm kurucu andlaşmaya girmiş oldu.

Aslında Amsterdam Andlaşması da, tıpkı Maastricht Andlaşması gibi ortak bir savunma getirmemiştir. Ancak Amsterdam Andlaşmasında yaşanan en önemli gelişme, olası bir ortak savunma oluşturulması konusunda Konsey’in yetkili kılınmasıdır¹⁶⁰.

Amsterdam Andlaşması’nın OGSP bakımından ileriye dönük önemli bir gelişme kaydetmediğine dair eleştiriler getirilmiştir. Yeni kurumlar, karar alma prosedürleri ve BAB’ın sürece dâhil edilmesi de, kurumlar ve politikalar aracılığıyla getirmeye çalışılan transatlantik yük paylaşımını güçlendirmeye yönelik cesur bir

¹⁵⁸ Tezcan, **AB- BAB İlişkileri**, s. 153.

¹⁵⁹ Baykal ve Göçmen, s.118.

¹⁶⁰ Tezcan, **AB- BAB İlişkileri**, s. 155.

adım olarak değerlendirilmemiştir¹⁶¹. Dahası, Amsterdam Andlaşması'nın tek başarısının OGSP'deki bir planlama ve analiz birimi kurma taahhüdü gibi birtakım sembolik başarılar olduğu söylenmiştir¹⁶². Amsterdam Andlaşmasında önemli değişiklikler yapılamamasının sebebi, üye devletlerin ikinci sütunu diğer sütunlar gibi ulusüstü düzeye çıkarmak istememeleri olarak değerlendirilmiştir¹⁶³.

Ancak, Amsterdam Andlaşmasını mühim bir gelişme olarak da görenler vardı. Bu yazarlara göre Amsterdam Andlaşması, OGSP'nin geliştirilmesi için gerekli koşulları yaratarak AB'nin militarizasyonuna doğru önemli bir adım olarak nitelendirilmiştir¹⁶⁴.

Amsterdam Andlaşmasında da ODGP'ye ilişkin hükümlerin yine hükümetlerarası düzeyde kaldığı görülmektedir¹⁶⁵. Bunun yanı sıra Amsterdam Andlaşması'nın amacının, Maastricht ile getirilen üç sütunlu yapıyı pekiştirmek olduğu söylenebilir¹⁶⁶. Amsterdam Andlaşmasında da Maastricht'te olduğu gibi ortak savunma konusunda dikkatli bir yaklaşım sergilendiği, henüz böyle bir savunmanın dile getirilmediği görülmektedir¹⁶⁷.

b. Diğer Gelişmeler

aa. St.Malo Bildirisi

OGSP'nin andlaşmalardaki durumunu incelerken, salt andlaşmalara bakmak politikanın gelişimini anlamakta yeterli olmayabilir. Zira ODGP ve OGSP'nin bugüne kadar daha çok hükümetlerarası konferanslarla, devlet başkanlarının bir araya geldiklerinde verdikleri kararlarla gelişme kaydettiği, bu konferanslarda alınan kararların bir kısmının sonradan Birlik hukukuna dâhil edildiği görülmektedir. Bu sebeple, andlaşma başlıkları altında birtakım önemli toplantıları ve bu toplantıların

¹⁶¹ Miskimmon, s. 95.

¹⁶² Miskimmon, s. 96.

¹⁶³ Şöhret, s. 69.

¹⁶⁴ Miskimmon, s. 97.

¹⁶⁵ Baykal ve Göçmen, s.118.

¹⁶⁶ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 40.

¹⁶⁷ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 283.

sonuç belgelerini de incelemek gerekir. 1998'deki St. Malo Bildirisi de bunlardan birisidir.

3-4 Aralık 1998'de, Fransız ve İngiliz devlet ve hükümet başkanları bir araya gelerek NATO'nun dâhil olmadığı durumlarda uluslararası krizlere yanıt verebilmek amacıyla askeri güçlerce desteklenen, özerk karar alma ve eylem kapasitesine sahip bir Avrupa Birliği gerekliliğinin altını çizdiler¹⁶⁸. Bahsedilen görevleri gerçekleştirebilmek için de BAB'ın var olan birliklerinin kullanılması öngörülüyordu.

Ayrıca St. Malo bildirisi açıkça Avrupa Birliğinin uluslararası sahnede tam rolünü oynayabilecek bir konumda olması gerektiğini, Amsterdam Andlaşması ile getirilen OGSP hükümleri temel alınarak bunların tam olarak uygulanabilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bildiriye göre Konsey, Avrupa Birliği Andlaşması'nın beşinci başlığında belirtilen tüm faaliyet alanını kapsayacak şekilde hükümetlerarası kararlar alabilmelidir. Bu amaçla Birlik, uluslararası krizlere cevap vermek için güvenilir askeri güçler, bunları kullanmaya karar verme araçları ve bunu yapmaya hazır olmasıyla desteklenen özerk bir eylem kapasitesine sahip olmalıdır. Bu hedefleri gerçekleştirirken üye devletlerin NATO ve Brüksel Andlaşmalarından kaynaklanan toplu savunma taahhütleri saklı kalacaktır.

Üye devletler, Avrupa'nın sesinin uluslararası sahnede duyulabilmesi için, NATO'dan kaynaklanan yükümlülüklerine uygun olarak modernize edilmiş bir Atlantik İttifakının canlılığına katkıda bulunarak Avrupa Birliği üye ülkeleri arasındaki dayanışmayı güçlendirmeye karar vermişlerdir.

Avrupa, bu hedefleri yerine getirirken Avrupa Birliği kurumsal çerçevesi içinde hareket edecektir. Avrupa Birliği üyelerinin güncel durumları dikkate alınacaktır. NATO ile ilişkisi olan ülkelerin farklı durumları da göz önünde bulundurulacaktır.

Birlik, NATO'nun bir bütün olarak katılmadığı durumlarda, BAB'ın kaynakları da dikkate alınarak Avrupa Birliğinin karar alması ve askeri operasyonu onaylaması için uygun yapılar ve durum analizi yapabilme yeteneği ile istihbarat kaynakları ve ilgili stratejik planlama için bir kapasiteye sahip olmalıdır. Bu sebeple

¹⁶⁸ https://www.cvce.eu/en/obj/franco_british_st_malo_declaration_4_december_1998-en-f3cd16fb-fc37-4d52-936f-c8e9bc80f24f.html (E.T. 28.10.2018)

Avrupa Birliğinin de uygun askeri araçlara sahip olması gereklidir. Avrupa'nın yeni risklere hızla tepki verebilen ve güçlü ve rekabetçi bir Avrupa savunma sanayi ve teknolojisi tarafından desteklenen silahlı kuvvetlere ihtiyacı vardır. Birliğin bu hedeflere ulaşması konusunda çabalarını birleştirmeye kararlı olduklarını belirtmişlerdir.

Göröldüğü üzere bildirideki ifadeler son derece iddialıdır. OGSP'den ilk defa bu bildiri ile bahsedilmiştir. Bu amaçla ODGP'nin derhal uygulamaya geçmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Bu gelişme hiç kuşkusuz OGSP bakımından son derece önemli bir dönüm noktasıdır. Ayrıca bu bildirinin NATO-AB çekişmesine işaret ettiğini düşünen yazarlar da vardır¹⁶⁹.

Aslında bildirinin kabul edildiğı tarihteki gelişmeler dikkate alınırsa, Avrupa'nın neden hızlıca aksiyon almak istediğı açıklığa kavuşacaktır. Topraklarına son derece yakın olan Yugoslavya'nın 1989'da başlayan dağılma sürecinin 1992'de sona ermesi¹⁷⁰, aynı zamanda Soğuk Savaş'ın da bitmesiyle yeni dünya düzeninin ortaya çıkması gibi durumlar söz konusu gelişmeyi tetiklemiştir.

Konuyla ilgili olarak 1991'de dönemin Lüksemburg Dışışleri Bakanı Jacques Poos “*Şimdi Avrupa zamanı, Amerika değil.*” diyerek OGSP hususunu vurgulayan bir konuşma yapmıştır¹⁷¹.

Lakin Yugoslavya'da yaşanan krize Avrupa Birliğı istediğı gibi müdahale edememiştir. Yugoslavya'da yaşanan çöküşe karşı Avrupa'nın güçsüz kalmasıyla birlikte uluslararası konjonktür de Birleşik Krallık ve Fransa'yı Birlik içinde daha küçük bir birlik kurma, liderlik sağlama ve yönetme ve Avrupa'yı küresel bir aktör olarak yapılandırmaya yöneltmiştir¹⁷².

Bu zirve OGSP konusunun Avrupa bütünleşmesine entegre edilmesi gerekliliğini vurgulamıştır¹⁷³.

¹⁶⁹ Özgen, s. 148.

¹⁷⁰ <https://history.state.gov/milestones/1989-1992/breakup-yugoslavia> (E.T. 03.11.2018)

¹⁷¹ Laura Chappel, **Germany, Poland and the Common Security and Defence Policy Converging Security and Defence Perspectives in an Enlarged EU**, Palgrave Macmillan, Birleşik Krallık, 2012, s. 1.

¹⁷² Marchesi, s. 7.

¹⁷³ Levent Yiğittepe, “Avrupa Birliğı'nde Güvenlik Arayışları”, **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt:4, Sayı:7, 2017, ss. 12-27, s. 16.

Ancak St. Malo Bildirisindeki atılımların yeterince kararlı ve etkili olmadığını düşünenler de vardır. Bu bildiri sonrası AB, NATO'dan uzaklaşmaya devam etmiştir¹⁷⁴.

bb. Helsinki Zirvesi

10-11 Kasım 1999'da Helsinki'de toplanan Avrupa Konseyi, genişleme sürecinde yeni bir aşamaya işaret eden bir dizi kararlar almıştır. Bu kararlar altı başlık altında yayımlanmış olup, ikinci başlık doğrudan Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası ile ilgilidir. Kararlar şu şekildedir;

- Avrupa Konseyi, Birliğin askeri ve askeri olmayan kriz yönetimi kabiliyetini, güvenlik ve savunmaya ilişkin ortak Avrupa politikasının bir parçası olarak geliştirmeye ilişkin iki Başkanlık ilerleme raporunu kabul etmiştir.
- Birlik, Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilkelerine uygun olarak uluslararası barış ve güvenliğe katkıda bulunacaktır. Birlik, uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesi için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin öncelikli sorumluluğunu kabul eder.
- Avrupa Konseyi, karar alma konusunda özerk bir kapasite geliştirme konusundaki kararlılığını ve NATO'nun bir bütün olarak katılmadığı durumlarda, uluslararası krizlere yanıt olarak AB liderliğindeki askeri operasyonları başlatma ve yürütme konusundaki kararlılığının altını çizmektedir. Bu durum gereksiz ikiliği önleyecek ve bir Avrupa ordusunun yaratılması anlamına gelmeyecektir.
- Köln Avrupa Konseyinde oluşturulan ve Başkanlığın raporlarına dayanarak hazırlanan kılavuzlara dayanarak, Avrupa Konseyi özellikle aşağıdakileri kabul etmiştir:
 - a. AB liderliğindeki operasyonlarda gönüllü olarak işbirliği yapan üye devletler, 2003 yılına kadar, en az 1 yıl boyunca 60 gün içinde

¹⁷⁴ Mette Eilstrup Sangiovanni, "Why a Common Security and Defence Policy is Bad for Europe", *Survival Global Politics and Strategy*, Vol. 45, No. 4, 2011, pp. 193-206, p. 193.

- görevlendirilebilecek ve tüm Petersberg görevlerini yerine getirebilecek 50.000-60.000 kişiye kadar askeri güç elde edebilmelidir.
- b.** Tek bir kurumsal çerçeveye riayet ederken, Birliğin bu tür faaliyetlere gerekli siyasi rehberliği ve stratejik yönü sağlamasını sağlamak için Konsey bünyesinde yeni siyasi ve askeri organlar ve yapılar kurulacaktır.
 - c.** AB ve NATO arasındaki bütün istişare, işbirliği ve şeffaflık için tüm AB üye devletlerinin ihtiyaçlarını dikkate alarak yöntemler geliştirilecektir.
 - d.** Birliğin karar alma özerkliğine, AB üyesi olmayan NATO üyelerine ve diğer ilgili devletlere AB askeri kriz yönetimine katkıda bulunmalarına izin verecek uygun düzenlemeler tanımlanacaktır.
 - e.** Birlik ve üye devletlerin emrinde askeri olanlara paralel olarak çeşitli sivil araç ve kaynakları koordine etmek ve daha etkin hale getirmek için askeri olmayan bir kriz yönetim mekanizması kurulacaktır.
- Avrupa Konseyi, Genel Sekreter/ Yüksek Temsilci ile, çatışma önleme ve sivil kriz yönetimi komitesi dâhil olmak üzere öncelikli olarak raporların tüm yönleri ile ilgili çalışmaları ileriye taşımak için gerekli düzenlemeleri yapacaktır. Gelecek dönem Başkanlığı, Lizbon Avrupa Konseyine bir ilk ilerleme raporunu hazırlamalı ve önerileriyle birlikte Avrupa Konseyine sunulmalıdır. Konsey, bu kararların uygulanmasına, mevcut Andlaşma hükümlerine uygun olarak, kararlaştırılan geçici organ ve düzenlemeleri Mart 2000 tarihinden itibaren uygulamaya başlayacaktır¹⁷⁵.

Helsinki'de tanımlanan bu görevler Temel Hedef 2003 olarak da adlandırılıyordu¹⁷⁶. Birliğin dört üye devletinin (Almanya, Fransa, Birleşik Krallık ve İtalya) arasındaki uzlaş sonucunda ortaya çıkan bu Zirve ile bir Acil Müdahale Kuvveti kurulması konusunda karara varılmıştır¹⁷⁷.

Petersberg görevleri için operasyonel gereklilikleri belirten Helsinki Hedefleri, uygulama bakımından birtakım eksiklikler içeriyordu. Bu sebeple Aralık 2001'deki

¹⁷⁵ http://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (E.T. 12.11.2018)

¹⁷⁶ Tangör, **OGSP**, s. 44.

¹⁷⁷ Özgen, s. 149.

Laeken Avrupa Zirvesi'nde, AB Konseyi bu eksiklikleri gidermek için Avrupa Yetenekler Eylem Planı'nı (ECAP) başlatmaya karar verdi. Mart 2002'den itibaren 19 ulusal uzman paneli olası çözümler geliştirdi. Bu çözümlerde, hangi başlıklar altında konunun inceleneceği ve hangi üye devletlerin bu konulara liderlik edeceğine karar verildi¹⁷⁸.

Lakin üye devletler 2003 yılına kadar bu görevleri tamamlayamamışlar ve hedeflerin gözden geçirilmesine karar verilmiştir¹⁷⁹. Yine de 2003 yılının sonunda AB ilk operasyonlarına başlayacaktır. Toplantı sonrası yapılan görüşmelerde hızlı bir ilerleme kaydedilemese de süreç yine de bir başarı olarak tanımlanacaktır¹⁸⁰.

cc. Brüksel Konseyi

Avrupa Konseyi 1999 yılında alınan kararların uygulanmasının değerlendirilmesi ve yeni kararlar almak üzere 2004 yılında Brüksel'de toplandı. Konsey, toplantıda OGSP'ye ilişkin raporu ve ayrıca gelen Başkanlık için çalışma programını onayladı. Kriz yönetimi için askeri ve sivil yeteneklerin geliştirilmesinde kaydedilen ilerlemeleri memnuniyetle karşıladı. Toplantının düzenlendiği tarihe kadar gerçekleştirilen OGSP operasyonlarına ilişkin olumlu görüş bildirildi.

Ayrıca Avrupa Konseyi, AB'nin kabul edilen Berlin Plus¹⁸¹ düzenlemelerine dayanan bir askeri bileşen de dâhil olmak üzere Bosna-Hersek'te gerçekleşecek OGSP misyonuna hazır olduğunu doğruladı. NATO'nun AB ile istişareye başlamaya hazır olduğunu bildirmesini de memnuniyetle karşıladı.

Bunun yanı sıra Avrupa Konseyi, Başkanlığın "Avrupa savunması: NATO / AB danışma, planlama ve operasyonlar" başlıklı belgesini memnuniyetle karşıladı. Yüksek Temsilci aşağıdakiler için gerekli önlemleri teklif etmeye davet edilmiştir;

¹⁷⁸ Burkard Schmitt, European Capabilities Action Plan, s.1.

<https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/06-bsecap.pdf> (E.T. 12.11.2018)

¹⁷⁹ Tangör, **OGSP**, s.47.

¹⁸⁰ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede030909noteesdp/_sed_e030909noteesdp_en.pdf s.11. (E.T. 14.11.2018)

¹⁸¹ Berlin Plus Andlaşması, AB ile NATO arasında imzalanmış bir işbirliği andlaşmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-064e.htm> (E.T. 14.11.2018)

- Referans dokümanda yer alan yönergelere uygun olarak, NATO varlıklarına ve kabiliyetlerine başvuran Avrupa Birliği operasyonlarının hazırlanmasının iyileştirilmesi;
- Amaçları karşılamak ve bu belgede belirtilen ilkelere uymak için sivil / askeri bileşenlere sahip bir kurumun oluşturulması.

Bu önlemlerin 2004 yılında mümkün olan en erken zamanda yürürlüğe girmesi gerektiğine karar verilmiştir¹⁸².

4. Nice Andlaşmasındaki Düzenlemeler

Nice Andlaşması, 26 Şubat 2001’de Fransa’nın Nice kentinde imzalanmış ve 1 Şubat 2003’te yürürlüğe girmiştir¹⁸³. Nice Andlaşmasında, OGSP bakımından diğer andlaşmalara nazaran önemli bir değişiklik görünmemekte olup, bu andlaşma daha çok AB kurumları bakımından yapısal değişiklikler getirmiştir. Ancak yine de belirtmek gerekir ki Amsterdam Andlaşması, bir politika alanı olarak OGSP’nin varlığını tekrardan onaylamıştır¹⁸⁴. Yapılan değişiklikler özellikle, andlaşmanın imzalandığı dönemde AB’nin 10 yeni üye devleti kapsayan genişlemesiyle ilgili yaşanması muhtemel sorunların çözümü için bu tarz yapısal reformlara gidildiğini göstermektedir¹⁸⁵.

İlgili maddelere değinmek gerekirse, ortak dış ve güvenlik politikasının, Avrupa Konseyinin karar vermesi halinde ortak bir savunmaya yol açabilecek ortak bir savunma politikasının ilerleyici çerçevelemesi de dâhil olmak üzere, Birliğin güvenliğine ilişkin tüm konuları içereceği hususunu yinelemiştir.

Nice Andlaşması’nın kabulünden hemen önce yapılan bir Avrupa Konseyi toplantısında, Avrupa’da acil tepki verebilecek bir kuvvetin oluşturulması kararlaştırılmıştı. Kararlaştırılan bu 60.000 kişilik kuvvet, öncelikle barışı koruma ve acil durum görevlerinde kullanılacaktı. Buna paralel olarak Nice Andlaşmasında da,

¹⁸² <https://www.consilium.europa.eu/media/20825/78364.pdf> (E.T. 14.11.2018)

¹⁸³ <http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nice> (E.T. 20.09.2018)

¹⁸⁴ Tangör, **OGSP**, s.47.

¹⁸⁵ Güneş, s. 26.

OGDP'nin kapsadığı alanlarda uluslararası durumun incelenmesi ve ilgili politikaların geliştirilmesi öngörülmüştür¹⁸⁶.

Bir diğer değişiklik de Nice Andlaşması ile AB-BAB ilişkilerine yönelik maddelerde andlaşma metninde azaltmaya gidilmesidir. Bu husus da, BAB'ın işlerliğini giderek kaybettiğinin bir belirtisi olarak nitelendirilebilir¹⁸⁷.

OGSP bakımından Nice Andlaşmasındaki belki de en önemli değişiklik, Amsterdam Andlaşması ile vücut bulmuş Siyaset ve Güvenlik Komitesi'nin direkt olarak Avrupa Konseyine bağlanmasıdır¹⁸⁸. Bu şekilde komite, daha etkili bir şekilde çalışabilecektir. Aynı zamanda ilk etapta kalıcı olması planlanmayan komite, bu andlaşma ile kalıcı bir hale gelmiş oldu.

Komite, ortak dış ve güvenlik politikasının kapsadığı alanlarda uluslararası durumu izleyecek ve Konseyin talimatı veya kendi inisiyatifi üzerine Konsey'e görüşlerini bildirerek politikaların tanımlanmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca Başkanlık ve Komisyonun sorumluluğuna hanel getirmeksizin, kararlaştırılan politikaların uygulanmasını da izleyecektir. Konsey, ortak bir eylem veya ortak bir pozisyonun uygulanması için andlaşma öngörülürse 23. madde uyarınca nitelikli çoğunluk ile hareket edecektir.

Nice Andlaşması ODGP hükümlerinin yer aldığı başlığın geliştirilmiş işbirliği, ortak eylem veya ortak bir tutumun uygulanması ile ilgili olduğu, askeri veya savunma uygulamalarıyla ilgili olmadığı hususu vurgulanmıştır.

Gerek Amsterdam gerekse Nice Andlaşmaları, daha sonra Avrupa Birliği'nin bir güvenlik politikası aktörü ve uluslararası alanda tam güvenlik partneri olarak güvenilirliğini artırmak için gerekli görülen bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasını güçlendirmiştir¹⁸⁹. Böylece Nice Andlaşması, her ne kadar ODGP ve OGSP bakımından çıkır açıcı hükümler getirmiyor olsa da, politika olarak bu alanların varlıklarını tekrardan onaylayarak ilerleyen bir politikaya giden yolda önemli bir adım olmuştur.

¹⁸⁶ John Fairhurst, **Law of the European Union**, Pearson, Birleşik Krallık, 2010, s. 23.

¹⁸⁷ Bozkurt, Özcan, Köktaş, s. 285.

¹⁸⁸ Barış Özdal, "Lizbon (Reform) Andlaşması'nın Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'na İlişkin Düzenlemeleri ve Türkiye", s. 7. <https://www.ikv.org.tr/images/upload/file/barisozdal-teblig.pdf> (E.T. 02.05.2019)

¹⁸⁹ https://diplomatie.belgium.be/en/policy/policy_areas/peace_and_security/in_international_organizations/european_union/cfsp (E.T. 06.09.2018)

5. Lizbon Andlaşmasındaki Düzenlemeler

Lizbon Andlaşmasından önce Avrupa Birliği başarısızlıkla sonuçlanan bir Anayasa oluşturma girişiminde bulunmuştur. Nice Andlaşmasından sonra hazırlıklarına başlanan Anayasal Andlaşma taslağı 2004 yılında imzalanmış olsa da, Fransa ve Hollanda referandumlarında hayır oyu çıkması üzerine hiçbir zaman yürürlüğe girememiştir¹⁹⁰. Başarısız olan “Avrupa Anayasası” girişiminden sonra, Lizbon Andlaşması, 2007 yılında imzalanarak 2009 yılında yürürlüğe girmiştir. Lizbon’un, başarısız olan Anayasal Andlaşma taslağı hükümlerinden esinlendiği belirtilmektedir. Lizbon Andlaşması aynı zamanda yapısı itibariyle tadil andlaşması niteliği taşımaktadır¹⁹¹.

Lizbon Andlaşması’nın yürürlüğe girmesinde, üye devlet İrlanda Cumhuriyeti ile ilgili ayrı bir parantez açmak gerekir. Andlaşma onaylanıp da İrlanda Anayasası gereği referanduma sunulduğunda, ilk etapta referandumdan hayır oyu çıkmıştır¹⁹². Daha sonra yapılan çalışmalar ve verilen bir takım tavizler ile Lizbon Andlaşması yürürlüğe girebilmiştir. Verilen tavizlerden en önemlisi de İrlanda dâhil olmak üzere hiçbir devletin güvenlik ve savunma politikalarına etki etmeyeceğinin belirtilmesidir. Böylece Lizbon Andlaşması ile İrlanda ile ilgili olarak, İrlanda’nın askeri tarafsızlık yaklaşımını etkilemeyeceği de hüküm altına alınmıştır. Ancak bu gelişmeler üzerine yapılan ikinci referandumda andlaşma İrlanda’da onaylanabilmiştir¹⁹³.

Lizbon Andlaşması ile önceden varolan üç sütunlu yapı değiştirilerek, tüm politikalar tek çatı altında düzenlenmiştir¹⁹⁴. Böylece Birliğin tüm alanlarında homojen bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır¹⁹⁵. Birlik hukukunu daha basit bir yapı haline getirmeyi amaçlayan Lizbon, bu sebeplerle reform andlaşması olarak adlandırılmaktadır. Bunun yanı sıra her ne kadar üç sütunlu yapı sona erdirilmiş olsa da, ODGP alanındaki hükümetlerarası niteliğin devam ettiği görülmektedir¹⁹⁶.

¹⁹⁰ Bozkurt ve Köktaş, ss. 45-52.

¹⁹¹ Gülüm Bayraktaroğlu Özçelik, “Avrupa Birliğinin Kurumsal Yapısı ve Lizbon Antlaşması”, **Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler** (Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Sanem Baykal), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s. 204.

¹⁹² Baykal ve Göçmen, s. 126.

¹⁹³ Reçber, **AB Hukuku**, s. 44.

¹⁹⁴ Bozkurt ve Köktaş s. 54.

¹⁹⁵ S. Rıdvan Karluk, **Avrupa Birliği Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları**, 11. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2014, s. 278.

¹⁹⁶ Bozkurt ve Köktaş s. 55.

Lizbon Andlaşması ile getirilen değişiklik ve düzenlemelerle Birlik, artık, Avrupa Birliği Andlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişine Dair Andlaşma (ABİA) olmak üzere iki andlaşma üzerine inşa edilmiştir. Bu iki andlaşma arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmayıp, söz konusu andlaşmalar hukuken eşittir¹⁹⁷.

Lizbon Andlaşması OGSP bakımından özellikle önemlidir zira, bu andlaşma ile ilk defa OGSP, ODGP kapsamında da olsa kendisine kurucu andlaşmalarda yer bulmuş olmaktadır. Ayrıca Lizbon Andlaşması ile OGSP'nin işlerliğinde önemli değişiklikler getirilmiş, Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) yargı yetkisi dışında kalması ve işleyiş gibi konular açıkça andlaşmada yer almıştır.

Aslında yürürlüğe konulamayan Anayasa taslağı da, güvenlik ve savunma konularında güçlendirilmiş işbirliği imkânı getirecekti. Lizbon, anayasa taslağının bu hükümlerinde değişiklik getirmemiştir. Güçlendirilmiş işbirliği Lizbon ile yürürlüğe girmiştir¹⁹⁸.

Lizbon'la gelen en önemli değişikliklerden biri, Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisidir. Eğer Anayasa taslağı yürürlüğe girseydi bu görevi üstlenen kişinin sıfatı AB Dışişleri Bakanı olacaktı¹⁹⁹. Yüksek Temsilci aynı zamanda Komisyon başkan yardımcısıdır. Temsilcilik, AB Dış Politikasının tek elden, etkili ve uyumlu olarak yürütülmesi için oluşturulmuştur²⁰⁰. Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, çalışmanın devam eden bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenecektir.

Lizbon andlaşması getirdiği yeniliklerle, AB'nin uluslararası arenadaki gücünü ortaya koymak istediğini göstermiştir²⁰¹. Hatta, Avrupa'nın bu andlaşma ile küresel bir oyuncu durumuna geldiği de söylenmiştir²⁰². Ancak Lizbon Andlaşmasının başlattığı kurumsal reform, tutarlı bir model getiremediğine dair eleştiriler getirilmiştir²⁰³.

Lizbon andlaşması ile OGSP bakımından son derece önemli adımlar atılmış olmakla birlikte, henüz bu politika alanında işbirliğinin ulusüstü düzeye ulaşmadığı

¹⁹⁷ Bayraktaroğlu Özçelik, s. 204.

¹⁹⁸ Bkz: Karluk, s. 290. (Tablo)

¹⁹⁹ Haluk Günuğur, **Avrupa Birliği**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara Ekonomik Danışma Merkezi, Ankara, 2014, s. 255.

²⁰⁰ Can, **Ders Kitabı**, s. 46.

²⁰¹ Özsunay, ss. 13-14.

²⁰² Can, **Ab Hukuku**, s. 51.

²⁰³ Giovanni Faleg, **The EU's Common Security and Defence Policy Learning Communities in International Organizations**, Palgrave Macmillan, 2017, s. 47.

söylenebilir²⁰⁴. Lizbon Andlaşması ile ortak bir Avrupa ordusu kurulmuş değildir²⁰⁵. Üye devletler için bu politika bağlamında getirilen zorunluluklar saldırıya uğrayan devlete yardım ile sınırlı olduğundan, saldıran tarafa karşı ortak bir mücadele olanağından bahsedilmediğinden ötürü, Birliği askeri bir birlik olarak tanımlamak yanlış olacaktır²⁰⁶. Belirtilen maddeler üçüncü ülkelerdeki terörle mücadeleyi destek eylemlerini de kapsayacaktır²⁰⁷.

Lizbon Andlaşması ile getirilen OGSP düzeni çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Halihazırda yürürlükte olan düzenlemeler olması nedeniyle ikinci bölümde ABA ve ABİA hükümleriyle düzenlenen yapı ayrıntılı olarak incelenecektir.

²⁰⁴ Tangör, **OGSP**, s. 53.

²⁰⁵ Reçber, **AB Hukuku**, s. 44.

²⁰⁶ Özkan, s. 420.

²⁰⁷ Özkan, s. 421.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ’NİN ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASINDA İLGİLİ KURULUŞLAR VE KARAR ALMA USULÜ

I. ORTAK GÜVENLİK POLİTİKASININ KARAR ALMA USULÜ

A. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına İlişkin Kararların Alınması

1. Lizbon Andlaşması Öncesi

OGSP’ye ilişkin Konsey kararlarının kimi “karar” kimileri de “ortak eylem kararı” şeklinde alınmıştır. Öncelikle bu kavramların farklarından bahsetmek gerekir.

Lizbon Andlaşmasının yürürlüğe girmesinden önce kullanılan “ortak eylem kararı” ifadesi, ODGP alanında kullanılmak üzere düzenlenmiştir. Fakat 1993-1999 yılları arasında başka hukuki yöntemlere ilişkin terimlerle değiştirilmeden önce, istisnai olarak adalet ve içişleri alanında da kullanılmıştır²⁰⁸.

Ortak eylem, üye devletler tarafından ODGP çerçevesinde operasyonel bir eylem oluşturulmasıdır. Ortak eylem terimi, operasyonel eylemin amacını, araçlarını ve süresini de kapsayan bir kararı ifade etmekteydi. Birlik, yalnızca 1994 ve 1998 yılları arasında 81 ortak eylem kararı almıştır²⁰⁹.

Ortak eylem kararları hukuken bağlayıcı nitelikte idi²¹⁰. Üye devletlerin ODGP alanında ulusal olarak hareket etmeleri mümkündü, ancak kabul edilen ortak eylem kararına hanel getirecek herhangi bir eylemde bulunmaktan kaçınmaları gerekiyordu. Ayrıca böyle bir durumda söz konusu üye devletin Konsey’i önceden bilgilendirmesi gerekliydi²¹¹. Bu hükümler, ODGP alanında yeknesak bir tavır geliştirmek amacıyla getirilmiştir.

Ortak eylem kararı, 2009 yılında Lizbon Andlaşmasının yürürlüğe girmesinden bu yana yürürlükten kalkmıştır. Artık bu konuda kararlarla hareket edilecektir.

²⁰⁸ <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dppt594uz> (E.T. 01.03.2019)

²⁰⁹ Ercüment Tezcan, *Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku*, Usak Yayınları, Ankara, 2005, s. 148.

²¹⁰ <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dppt594uz> (E.T. 02.04.2019)

²¹¹ <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dppt594uz> (E.T. 02.04.2019)

2. Lizbon Andlaşması ile Getirilen Düzenleme

Avrupa Birliği'nin dış politikasını, Avrupa Konseyi²¹² belirler. Avrupa Konseyi, Konsey'den ayrı bir kurum olup; üye devletlerin devlet veya hükümet başkanları ile kendi Başkanı ve Avrupa Komisyonu Başkanından oluşur (ABA m. 15/2). Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi de çalışmalara katılır. Merkezi Brüksel'dedir²¹³.

Avrupa Konseyi yasama faaliyeti yürütmez. Ancak ODGP'yi belirlemek Avrupa Konseyi'nin görevlerinden birisidir. ABA m. 24'te bu husus, andlaşmalarda aksi belirtilmedikçe, ODGP'nin Avrupa Konseyi ve Konsey tarafından oybirliği ile alınacak bir kararla belirleneceği ve uygulanacağı şeklinde düzenlenmiştir.

Konsey ise, gündeme alınacak politika alanına göre, üye devlet bakanlarından oluşur (ABA m. 16). Her üye devlet 6 ay süreyle Konsey'e başkanlık eder. Konsey, diğer görevlerinin yanı sıra, Avrupa Konseyinin belirleyeceği temel ilkelere dayanarak ODGP'yi şekillendirir. Ayrıca üye devletlerin politikalarını koordine etme görevi de Konsey'e aittir²¹⁴.

Konsey, ODGP'yi biçimlendirir ve Avrupa Konseyince belirlenen genel çizgiler ve stratejik esaslara göre bu politikanın belirlenmesi ve uygulanması için gereken kararları alır. (ABA m. 26/2). Konseyin AB kurumları içerisindeki önemli konumundan dolayı karar alma prosedürü, Lizbon Andlaşması'nın hazırlanması aşamalarında da en çok anlaşmazlığa sebep olan konulardan birisi olmuştur. Bu sebeple Lizbon Andlaşması'na bir ek protokol dahi eklenmiştir²¹⁵.

Konsey, Avrupa Parlamentosu ile birlikte yasama faaliyeti yürütmektedir. Ayrıca Andlaşmalara uygun olarak politikaları belirler ve koordine eder (ABA m. 16/1). Başkanın çağırısı üzerine veya üyelere biri ya da Komisyonun talebi üzerine toplanabilir (ABİA m. 237). Konseyin toplantı yeter sayısı, üyelerin yarısından bir

²¹² Avrupa Birliği Zirvesi de denir. Örn. bkz. Baykal ve Göçmen, s. 205 vd.

²¹³ https://europea.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_en (E.T. 02.04.2019)

²¹⁴ https://europea.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_en (E.T. 02.04.2019)

²¹⁵ M. Hakan Keskin, **Miltos'tan Lizbon'a Avrupa Birliği El Kitabı**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 140.

fazlasıdır. Konseyin üç farklı karar alma biçimi vardır. Bunlar; nitelikli çoğunluk, basit çoğunluk ve oybirliğidir²¹⁶.

Lizbon Andlaşması öncesi, Konsey’de kararların andlaşmada aksi belirtilmediği sürece basit çoğunluk ile alınacağı düzenlenmişti. Lizbon Andlaşmasıyla ise andlaşmalar aksini belirtmediği sürece Konsey’in nitelikli çoğunluk ile karar alacağı belirtilmiştir²¹⁷.

Oybirliği, en önemli kararlar ya da üye devletlerin ulusal egemenliklerini bir araya getirmeye isteksiz oldukları konular için ayrılmıştır²¹⁸. OGSP de, bu konulardan birisi ve belki de en önemlisidir.

İlk etapta ODGP’nin diğer alanlara göre daha yavaş ilerlemesinin sebeplerinden biri olarak oybirliği kuralı gösterilmiştir. Bu nedenle, 1997 tarihli Amsterdam Andlaşması, bütün üye devletlerin olumlu oy kullanmasa bile kararların alınmasına olanak sağlayacak olan çekimser oy kullanma ihtimalini ortaya koymuştur²¹⁹. Buna göre Konsey’in karar alma mekanizmasında mevcut veya temsil edilen üyeler tarafından çekimser kalınması, oybirliği gerektiren bir eylemin kabul edilmesini engellemez²²⁰. Buna “*yapıcı çekimserlik*” denmektedir. Böylece çekimser oy kullanan devlet, operasyonlara katılıp katılmama konusunda serbest olacaktır²²¹. Bu husus ODGP hükümlerine ilişkin getirilmiştir.

Maastricht Andlaşması ise, Konsey’in duruma göre belirli bir kararın uygulanmasıyla ilgili nitelikli çoğunluk usulüyle karar alınmasına izin vermişti. Ancak, bu seçenek hiç kullanılmamıştır. Nitelikli çoğunluğun kural olarak belirlendiği Amsterdam Andlaşması’ndan bu yana ise, andlaşmalar “askeri” ve “savunma etkisi bulunan” kararları açıkça nitelikli çoğunluk düzenlemesinin dışında bırakmışlardır²²².

Keza bu husus Lizbon Andlaşmasında açıkça belirtilmiştir. 31. maddenin 4. fıkrası, nitelikli çoğunluk ve oybirliğinin -oybirliğiyle karar alarak- nitelikli çoğunluğa dönüştürülmesinin (2 ve 3. fıkralar) askeri ve savunma etkisi olan kararlarla ilgili olarak geçerli olmayacağını söylemiştir.

²¹⁶ Baykal ve Göçmen, s.199.

²¹⁷ Fairhurst, s. 129.

²¹⁸ Fairhurst, s. 132.

²¹⁹ Wessel ve Böttner, s. 1053.

²²⁰ Fairhurst, s. 132.

²²¹ https://oldweb.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas_harf=Y&anahtar=&sayfa=&id=1035 (E.T.12.01.2019)

²²² Wessel ve Böttner, s. 1067.

Ancak “askeri” ve “savunma etkisi bulunan” kararlar arasındaki ayrım açık değildir. Bunun yanı sıra, 4. fıkranın sadece “OGSP çerçevesinde alınan kararlara” değil, “askeri veya savunma etkileri olan kararlara” atıfta bulunması da ilginçtir. Bu husus, genel ODGP (OGSP dışı) kararlarının, yani karar askeri ve savunma içeriğine sahip olmasa da, bu konuları etkiliyorsa dahi oybirliği gerektirdiği anlamına geldiği şeklinde yorumlanabilecektir²²³.

Uygulamada bu husus, genel ODGP (OGSP dışı) kararlarının, örneğin insani yardım konusunda, askeri veya savunma konusunda etkileri olacak her kararda oybirliği gerektireceği anlamına gelecektir. Buna karşılık, tamamen sivil misyonlar ve ABA 42. ve 43. maddelerinde belirtilen sivil misyonların kullanımı gibi yalnızca sivil bir yapıya ilişkin herhangi bir ODGP veya OGSP kararı nitelikli çoğunluğa tabi olabilir. Ancak ODGP ve özellikle OGSP alanındaki herhangi bir kararın hiçbir şekilde askeri veya savunma etkisi olmadığını iddia etmek zor olacaktır²²⁴.

Özetlemek gerekirse Konsey, “askeri ve savunma etkileri” olmayan tüm ODGP konularında nitelikli çoğunlukla karar alabilir. “Askeri ve savunma etkileri” olacak herhangi bir karar ve OGSP’ye ilişkin tüm kararlar ise oybirliğine tabidir. ABA m. 42 yani OGSP düzenlemesi açıkça oybirliği hükmünü getirmekle birlikte, bu hususta ODGP’nin genel kapsamında olduğu gibi bir yapıcı çekimserlik olup olmadığı belirsiz olup, OGSP hususunda oybirliği ile karar alma halen genel geçer kuraldır.

Bu nedenle, bugün oybirliği hala, Lizbon Andlaşmasından itibaren temel oylama kuralı olan nitelikli çoğunluğun tam tersi olan kuraldır. Lizbon Andlaşmasının hazırlık çalışmalarında Almanlar ve Fransızlar, nitelikli çoğunluğu ODGP konusunda kural haline getirmek için girişimde bulundularsa da bu teklif kabul görmemiştir²²⁵.

Sivil misyonlara ilişkin karar alma yönteminin farklı olduğu söylenebilir. Ancak, bu görevlerle ilgili de kararlar, üç ana sebepten ötürü, oy birliği ile alınmış bir ilk kararı gerektirir. Birincisi, ABA 31.2’nin istisnalarının hiçbiri, önceden oybirliği ile karar alınmaksızın karar yeter sayısını nitelikli çoğunluğa dönüştüremez (ABA 31/3). İkincisi, sivil misyonlar ile ilgili kararların da daha önce bahsedildiği üzere savunma alanındaki kararlar olarak kabul edilmesi mümkündür. Üçüncüsü, ABA’nın 42.4 maddesi, bu maddede atıfta bulunacak bir görevi başlatanlar da dâhil olmak üzere

²²³ Wessel ve Böttner, ss. 1070-1071.

²²⁴ Wessel ve Böttner, s. 1071.

²²⁵ Wessel ve Böttner, s. 1054.

OGSP ile ilgili kararların Konsey tarafından “oybirliğiyle hareket etmek” suretiyle alınmasını şart koşar²²⁶.

Karar alma süreci, Birlik Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi’nin önerisi üzerine veya bir üye devletin talebi üzerine başlayabilir. Yüksek Temsilci, gerektiği takdirde Komisyonla birlikte, üye devlet kaynaklarına ve Birlik tasarruflarına başvurulmasını önerebilir.

Bunun yanı sıra her üye devlet OGSP ile ilgili konularda karar alınırken görüş bildirebilir²²⁷. Komisyon ve Avrupa Parlamentosu ise, bu politika kapsamında sadece görüş bildirme, izleme ve bilgi edinme gibi bazı yetkilere sahiptir²²⁸.

31. madde hükmüne göre, ODGP kapsamında alınacak kararların, yasama tasarrufu şeklinde olması mümkün değildir. Yasama tasarrufunun mümkün olmaması, yasama usulünün uygulanmaması ve bu nedenle de Komisyon ve Avrupa Parlamentosunun yasama sürecinde sahip olduğu yetkileri haiz olmamasını beraberinde getirir. Bu düzenleme tıpkı ABAD’ın ODGP ile ilgili bir konudaki sınırlı rolüne benzemektedir²²⁹.

Ayrıca bu durum açıkça ODGP’yi diğer politika alanlarından ayırmaktadır. Zira ODGP, üye devletlerin ulusal egemenliklerine karşı daha hassas bir alan olarak kalmaktadır. Ancak bu alana ilişkin yasama tasarrufu kabulünün mümkün olmaması, ODGP’yi hukuki zeminden ayırmamaktadır. Bu husus daha çok ODGP’nin uluslararası gelişmelere göre sürekli değişebilen yapısını ortaya koymaktadır²³⁰.

Misyon ve operasyon kurma ve başlatma kararları, tüm üye devletlerin oybirliği ile Konseyin bir kararı almasını gerektirir. Planlama süreci kriz yönetimi prosedürleriyle yönetilir²³¹.

²²⁶ Terpan, s. 1256

²²⁷ Tangör, makale s. 260.

²²⁸ Güneş, s. 322.

²²⁹ Wessel ve Böttner, s. 1058.

²³⁰ Wessel ve Böttner, s. 1057.

²³¹ European Union External Service, CSDP Missions and Operations Factsheet, https://cdn4-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgvZeiyF752ZI/mti.me:1520246086/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf (E.T. 02.03.2019)

3. Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER)

Yukarıda OGSP'ye ilişkin karar alma yetkisinin Konsey'de olduğunu belirtmiştik. Bu kararların alınmasına ilişkin çalışmalar ise, Daimi Temsilciler Komitesi veya kısaca COREPER²³² tarafından yapılır.

Konuya ilişkin düzenleme ABİA m. 240'ta yer almaktadır. Buna göre, üye devlet hükümetlerinin daimi temsilcilerinden oluşan bir komite, Konsey çalışmalarını hazırlamak ve Konsey tarafından kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Komite, üye devletlerin Avrupa Birliği nezdinde atadıkları büyükelçi düzeyindeki daimi temsilcilerden oluşur ve Konsey Başkanlığını elinde bulunduran üye devletin temsilcisi Komiteye başkanlık eder²³³.

COREPER, AB'nin karar alma sisteminde son derece önemli bir yere sahiptir. Konseyin ana hazırlık organıdır. Bazı tarımsal meseleler hariç Konseyin gündemine dâhil edilecek tüm konular, Konsey aksini kararlaştırmadıkça önce COREPER tarafından incelenmelidir.

Buna rağmen COREPER bir karar organı değildir ve ulaştığı herhangi bir görüş, münhasıran karar alma yetkisine sahip olan Konsey tarafından sorgulanabilir.

COREPER'in temel görevleri şunlardır;

- Farklı Konsey konfigürasyonlarının çalışmalarını koordine etmek ve hazırlamak,
- Birlik politikalarının tutarlı olmasını sağlamak,
- Daha sonra Konsey tarafından kabul edilmek üzere anlaşmalar ve uzlaşmalar hazırlamak²³⁴.

B. Kararların Uygulanması

Uygulama bakımından ABA'da öncelikle genel bir hükme yer verilmiştir. Buna göre üye devletler, OGSP'nin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için sivil ve

²³² Committee of the Permanent Representatives of the Governments of the Member States to the European Union.

²³³ <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/coreper.html> (E.T. 01.03.2019)

²³⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-i/> (E.T. 01.03.2019)

askeri kabiliyetlerini Konsey tarafından alınan karar ile belirlenen hedefe ulaşmak amacıyla Birliğin hizmetine sunarlar (ABA m. 42/3).

Bunun yanı sıra üye devletler, kendi aralarında çok uluslu birtakım silahlı güçler oluşturmuşlarsa, bunları da yukarıda bahsedilen bağlamda Birliğin hizmetine sunabilirler.

Konsey, Birliğin değerlerini korumak ve çıkarlarına hizmet etmek amacıyla bir üye devletler grubunu, bir görevi yerine getirmek üzere görevlendirebilir. Böyle bir görevlendirme için ilgili üye devletler bu konuda istekli ve görev için gerekli kabiliyetlere sahip olmalıdır. Böyle bir durum gerçekleştiği takdirde ilgili devletler grubu, ODGP Yüksek Temsilcisi ile görüşerek görevin nasıl gerçekleşeceğini kararlaştırırlar (ABA m. 44/1).

Konseyin Birliğin bir bütün olarak değil, sadece misyonları yürütecek bir grup üye devlete talimat verme seçeneği, Birliğin daha esnek, etkili ve özellikle daha hızlı bir dış eylemini mümkün kılacaktır. Konsey, görevlendirilecek üyelerin seçilmesinde temel olarak serbesttir, ancak, aynı zamanda, bağımsız ve gönüllü olarak hareket eden seçilen üye devletlerin buna onay vermeleri gerekir. Ayrıca, seçilen devletlerin görevi uygulamak için gerekli yeteneklere sahip olması aranır²³⁵.

Alman Federal Anayasa Mahkemesi de geçmişte vermiş olduğu bir kararda, oybirliği kuralından hareketle, OGSP konusunda atılacak adımlarda hiçbir üye devletin iradesi dışında askeri operasyonlara katılmak zorunda olmadığını belirtmiştir²³⁶.

İlgili devletler grubu, böyle bir görevlendirme halinde, gelişmeler hakkında Konseyi düzenli olarak bilgilendirmek zorundadır. Görevin yerine getirilmesinde ağır sonuçların ortaya çıkması veya görevin amacının, kapsamının veya kendileri için geçerli olan kuralların değiştirilmesinin zorunlu olduğu hallerde, Konsey derhal bilgilendirilir. Böyle bir durumda Konsey, gerekli kararları alacaktır (ABA m. 44/2).

Askeri bir görev söz konusu ise, görevin siyasi denetim ve stratejik yönetimi Konsey ve aşağıda ayrıntılı olarak bahsedilecek olan Siyaset ve Güvenlik Komitesi

²³⁵ Terpan, 43, ss. 1221-1222.

²³⁶ Terpan, 43, s. 1215.

(SGK) tarafından yapılır²³⁷. Askeri harekâtlar için gerekli olan varlık ve personel ile sivil görevlerin çoğunluğu ise üye devletler tarafından sağlanmaktadır²³⁸.

Kararların uygulanmasında SGK siyasi denetim yapar ve Konsey ve Yüksek Temsilci yetkisi altında hem sivil hem de askeri kriz yönetimi görev ve operasyonlarının stratejik yönünü yönetir.

Her görev ve operasyon, güvenli ve verimli hareketi temin için tek ve tanımlanabilir bir komuta zincirine sahiptir;

- Yürütme yetkisi olan askeri operasyonlar için operasyon merkezi, genellikle çerçeve ülke olarak hareket eden bir üye devlet tarafından sağlanır.
- Alternatif olarak AB, Berlin Plus Andlaşmaları kapsamındaki NATO komuta yapılarına da başvurabilir veya AB Operasyon Merkezini aktif hale getirebilir.
- Mali, Somali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki askeri eğitim misyonları, Haziran 2017'den bu yana Brüksel'deki AB Dış İlişkiler Servisi Askeri Personeli - Askeri Planlama ve Yürütme Yeteneği²³⁹, nde yer alan ve askeri ve sivil aktörler arasında daha iyi bir eşgüdüm ve işbirliğini sağlayan tek bir komuta altına alınmıştır²⁴⁰.

Tüm sivil operasyonlar ise Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi tarafından yürütülmektedir. Sivil operasyonların maliyetleri ODGP bütçesinden finanse edilmektedir. Askeri harekâtların ortak maliyetleri AB bütçesinden finanse edilemez ve bunun yerine aşağıda bahsedilecek olan ortak Athena mekanizması aracılığıyla üye devletler tarafından karşılanır.

Konsey bir operasyon kararı alırsa, bu karar çerçevesinde icra edilecek operasyona gerekli sivil veya askeri kaynakları sağlama konusunda üye devletlere hukuki bir yükümlülük yüklemeyiz. Ancak, ABA'nın m. 42/1'de belirtilen *“Birlik, üye devletler tarafından sağlanan kabiliyetlerin yardımıyla bu görevleri yerine getirir.”*

²³⁷ Güneş, s. 323.

²³⁸ European Union External Service, CSDP Missions and Operations Factsheet, https://cdn4-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgvZeiyF752ZI/mtime:1520246086/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf (E.T. 01.03.2019)

²³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. https://cdn4-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/aGKF41zrLDLuNeg8csm24scxmjEwj4JBvrRbaLeaY4M/mtime:1542656575/sites/eeas/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf (E.T. 07.03.2019)

²⁴⁰ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf (E.T. 02.04.2019)

ve 42. maddenin 3. fıkrasında belirtilen “Üye devletler sivil ve askeri yetenekleri ulaşılabilir kılacaktır.” ifadeleri, böyle bir zorunluluğun doğması ihtimaline işaret etmektedir. Ancak, hem üye devletlerin ulusal savunma konuları üzerindeki egemenliği hem de NATO’nun halen savunma konusunda öncelikli olması, üye devletlerin kaynak sağlama zorunluluğu olmadığı görüşünü destekleyen argümanlardır²⁴¹.

C. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Kapsamında Alınacak Kararlarda Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın Yetkisi Meselesi

Yargısal denetim mekanizması, Avrupa Birliği için yeni bir gelişme değildir. Zira 1952’de AKÇT’nin kurulması ile Avrupa Birliği Adalet Divanı(ABAD)nın da temeli atılmıştır²⁴².

Politika, hukuk ve adalet alanında yeni bir Avrupa ruhu yaratma fikri ile özdeş şekilde bağlantılı olan Adalet Divanı’nın kurulması, eski düşmanlar arasındaki işbirliği atmosferinde sorunların hukuki yollar veya müzakere yöntemi kullanan ortak kurumlar tarafından çözülmesi gerektiği fikriyle yakından alakalıdır²⁴³.

Roma Andlaşmalarından Maastricht Andlaşmasına kadar geçen düzende, Mahkeme pek fazla yapısal değişikliğe uğramamıştır²⁴⁴. Maastricht Andlaşmasındaki düzenlemeye göre, üye devletler ve Komisyon, üçüncü sütunla alakalı bir konuda çerçeve kararların ve kararların yargısal denetimi için Mahkemeye başvurabilirler. Ancak bu yalnızca ilgili devletin Mahkemenin bu konudaki yargı yetkisini kabul etmesine bağlıdır²⁴⁵. Yani görüldüğü üzere ABAD’ın, Maastricht Andlaşmasının getirmiş olduğu üç sütunlu düzende dahi, daha kısıtlı olmakla ikinci ve üçüncü sütunlarda da yetkisi bulunmaktaydı²⁴⁶.

²⁴¹ Terpan, 43, s. 1219.

²⁴² Baykal ve Göçmen, s. 211.

²⁴³ Ditlev Tamm, “The History of the Court of Justice of the European Union Since its Origin”, **The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law -La Cour de Justice et la Construction de l'Europe: Analyses et Perspectives de Soixante Ans de Jurisprudence**, (Ed. Allan Rosas, Egils Levits, Yves Bot), Springer, Hollanda, 2013, ss 9-35, s. 13.

²⁴⁴ Tamm, s. 19.

²⁴⁵ Kaczorowska, s. 404.

²⁴⁶ Meral Sungurtekin Özkan, **Avrupa Birliği/ Avrupa Topluluğu Usul Hukukuna Giriş**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009, s. 31.

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası bağlamında alınan kararların ABAD'ın yargı yetkisinin dışında kalması, ODGP kapsamından kaynaklanmaktadır. ABA'nın dış politikayı düzenleyen 24. maddesine göre Avrupa Birliği Adalet Divanı kural olarak bu hükümler bakımından yetkili değildir. Lakin bu yetki sınırlandırmasının ABAD'ın Avrupa Birliği Hukuku alanındaki yetkilerine etki etmeyeceği düşünülmektedir. Yani ABAD'ın, ABA anlamındaki yetkisi devam etmektedir²⁴⁷.

Bahsedilen kurala iki adet istisna getirilmiş olup istisnalar da yine aynı maddede düzenlenmiştir. Buna göre ABAD'ın ODGP bakımından yetkili olduğu konular, bu politika bağlamında alınan kararlarda ABA'nın 40. maddesine uyulup uyulmadığının denetimi ve ABİA 275. maddesinin 2. fıkrasına göre alınan kararların hukuka uygunluğunun incelenmesidir.

ABA m. 40'a göre ODGP'nin uygulanması, ABİA'nın 3 ve 6. maddelerinde belirtilen Birlik yetkilerinin kullanılmasına ilişkin olarak Andlaşmalarda öngörülen usullerin uygulanmasını ve organların yetkilerinin kapsamını etkilemez. Söz konusu maddelere göre politikaların yürütülmesi, Birliğin bu bölüm çerçevesindeki yetkilerinin kullanılmasına ilişkin Andlaşmalarda öngörülen usullerin uygulanmasını ve organların yetkilerinin kapsamını etkilemez.

Bu düzenlemeden anlaşıldığı üzere, ABAD'ın bu konuda inceleyeceği husus, ODGP kapsamında karar alınırken, organların yetkilerini Birlik hukukuna uygun olarak kullanıp kullanmadığı olacaktır. Bunun haricinde ODGP kapsamında alınan bir kararın Birlik hukukuna uygun olup olmadığını inceleyemeyecektir.

İkinci istisna olan ABİA 275. madde düzenlemesine bakıldığında ise, ABAD'ın ODGP hükümleri ve bu hükümler kapsamında kabul edilen hukuki tasarruflar bakımından yetkili olmayacağı tekrarlanmıştır. Devamında ise Konsey'in, gerçek ve tüzel kişiler karşısında ABA 5. başlık 2. bölüm (ODGP özel hükümler) kapsamında almış olduğu kısıtlayıcı tedbirlere ilişkin kararların hukuka uygunluğunun denetimi bakımından, ABİA 263. madde 4. fıkrasında öngörülen koşullara uygun olarak açılan davalara bakmaya yetkilidir.

Belirtilen koşul bir Birlik ilkesinden gelmektedir. ABİA 263. madde 4. fıkrasına göre her gerçek veya tüzel kişi, kendisine yöneltilen veya kendisini doğrudan

²⁴⁷ Sungurtekin Özkan, s. 242.

ve şahsen ilgilendiren tasarruflar ile kendisini doğrudan ilgilendiren ve uygulama önlemleri gerektirmeyen tüzüklere karşı dava açabilecektir.

Yani ODGP hükümleri kapsamında alınan bir kararın, bir gerçek veya tüzel kişiyi doğrudan ilgilendirmesi veya bu kararın uygulanmasının bir gerçek veya tüzel kişiyi doğrudan ilgilendirmesi halinde ABAD, kararın hukuka uygunluğunu inceleyebilecektir²⁴⁸.

Başka bir istisna da m. 275/2 ile bağlantılı olarak geliştirilmiştir. Buna göre ABAD, ODGP'ye ilişkin önceden vermiş olduğu bir karara dayanarak uygulanan yaptırımlar konusunda yetki sahibidir. Zira bu yaptırımlar bireyleri etkileyebilir. Bu istisnaların, çoğunlukla ABAD'ın mevcut içtihadına dayanarak oluşturulduğu söylenebilir²⁴⁹.

Bunun yanı sıra ABAD, ikincil mevzuattaki ulusal güvenlik ve kamu güvenliği muafiyeti temelinde üye devletlerin aldığı inceleme önlemleri konusunda da yetki sahibidir²⁵⁰. Yukarıda bahsedilen hükümlerin tamamı, aynı bölümde düzenlendiğinden OGSP kapsamında alınacak bir karar için de geçerli olacaktır.

Toparlamak gerekirse ABAD, ODGP alanında gerçek ve tüzel kişiliklere karşı alınan kısıtlayıcı tedbirler ve bu tedbirlerin sınırı dışında yetki kullanamaz²⁵¹.

D. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Kararları Bakımından Diğer Avrupa Birliği Kurumlarının Yetkileri

Daha önce OGSP bakımından başlıca yetkili organın Konsey olduğundan bahsetmiştik. Her ne kadar ana yetkili organ Konsey olsa da, diğer AB organlarının da bu konuda birtakım yetkileri mevcuttur.

Diğer organların yetkilerine ilişkin düzenleme ABA m. 36'da yer alır. Buna göre Yüksek Temsilci, ODGP ve OGSP'nin asli veçheleri ve temel yönelimleri hakkında Avrupa Parlamentosuna düzenli olarak danışır. Ayrıca Parlamenteoyu bu politikaların gelişimi hakkında bilgilendirir. Avrupa Parlamentosu da Konseye ve

²⁴⁸ Martin Trybus, "European Union Law and Defence Integration", **Modern Studies in European Law**, Hart Publishing, Amerika Birleşik Devletleri, 2005, s. 392.

²⁴⁹ Fabien Terpan "Article 24", **The Treaty on European Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013, s. 921.

²⁵⁰ Trybus, s. 392.

²⁵¹ Özkan, s. 430.

Yüksek Temsilciye sorular sorabilir ve tavsiyelerde bulunabilir. Lakin Parlamentonun herhangi bir şekilde karar verme aşamasına katılma hakkı bulunmamaktadır²⁵².

Yani Parlamentonun yetkisi iki yönlüdür, hem Yüksek Temsilciden bilgi alır hem de ona soru sorabilir. Bunun dışında Parlamento ile Konsey, OGSP de dâhil olmak üzere ODGP'nin uygulanmasına ilişkin gelişmeler hakkında yılda iki kez görüşme yapar.

Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi'nin aynı zamanda Komisyonunun başkan yardımcısı olması da, bu politika kapsamında Parlamentonun etkisini artırmaktadır²⁵³.

Ancak OGSP'nin spesifik yapısı gereği Avrupa Parlamentosu veya ulusal parlamentoların sürece katılımının OGSP'nin yürütmesine ilişkin problemlere sebep olacağı ve bu alanın hükümetlerarası niteliğine aykırı düşeceği iddia edilmektedir²⁵⁴.

Komisyonun ODGP bakımından yetkisi ise, daha çok finansal alandadır. Bu yetkiler;

- ODGP operasyonlarına tahsis edilmiş fonların doğru bir şekilde kullanılmasını sağlamak,
- Uygulayıcılara bu fonun kullanımı konusunda rehberlik etmek ve danışmanlık sağlamak,
- Yaygınlaştırma ve Silahsızlanma alanındaki hibelerin yönetimi, olarak sayılabilir²⁵⁵.

ABA m. 42/4'te ise OGSP'ye ilişkin kararların Konsey tarafından oybirliği ile alınacağı belirtildikten sonra devam eden fıkrada Yüksek Temsilcinin, gerektiğinde Komisyon ile birlikte üye devlet kaynaklarına ve Birlik tasarruflarına başvurulmasını önerebileceği belirtilmiştir. Yani bu konuda Komisyon, talebi halinde Yüksek Temsilci'ye yardım edebilecektir²⁵⁶. Lakin Komisyon bu konuda özerk olarak hareket edemez, yalnızca Yüksek Temsilcinin önerilerini destekleyebilir²⁵⁷.

²⁵² Terpan, 43, s. 1219.

²⁵³ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/19/the-european-parliament-powers> (E.T. 03.03.2019)

²⁵⁴ Wessel ve Böttner, s. 1057.

²⁵⁵ https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/common-foreign-and-security-policy-preserving-peace-and-security_en (E.T. 12.02.2019).

²⁵⁶ Terpan, 43, s.1218.

²⁵⁷ Özkan, s. 433.

Avrupa bütünleşmesinin en başından beri, üye devletler, ekonomik bütünleşme ve dış politika koordinasyonunun iki ayrı kurum olarak işleyemeyeceğini düşünmüşlerdir. Bu sebeple de Komisyona, ODGP konusunda Konsey ile üye devletler arasında bir köprü oluşturmak görevini vermişlerdir²⁵⁸.

Son olarak, Avrupa Birliği Andlaşmasının son değişiklikten önceki hükümlerinden farklı olarak Andlaşmada, Komisyonun, Komisyona ilişkin soruları yanıtlayamadığı ya da teklifleri kendi başına Konseye sunamadığı belirtilmelidir. Lizbon Andlaşması uyarınca, Komisyon sadece Yüksek Temsilci aracılığıyla bunu yapabilir²⁵⁹.

Her ne kadar Avrupa Parlamentosu ve özellikle Komisyon, geniş çaplı normatif, kurumsal ve finansal araçlar aracılığıyla, ODGP kapsamında artan bir rol oynasa da, bu politikada üye ülkeler kilit aktörler olarak kalmaya devam etmektedir²⁶⁰.

II. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASIYLA İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLAR

A. Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi (High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy)

Bugünkü Yüksek Temsilcilik kurumunun temelleri aslında ilk kez Amsterdam Andlaşması ile atılmıştır. Ancak Lizbon Andlaşması ile bugünkü şeklini ve ismini almıştır. İlk temsilci, kararların hazırlanmasına ve uygulanmasına katkıda bulunarak, dış politika konularında Konseye yardımcı olmuştur. Ayrıca, Konsey adına üçüncü taraflarla siyasi diyalog da yürütmüştür. Altı aylık dönem başkanlığı, Birliği ODGP konularında temsil eden, alınan kararları uygulayan ve AB'nin uluslararası konumunu ifade eden Dış İlişkiler Konseyinin başkanlığını da yürütmüştür²⁶¹.

²⁵⁸ Hylke Dijkstra, "Theorizing the Role of the European Commission in the Common Foreign and Security Policy", **Working Paper presented at the UACES Conference in Angers**, France, 3-5 September 2009, p. 11. <https://www.uaces.org/documents/papers/0901/dijkstra.pdf>

²⁵⁹ Maciej Pleszka, "High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy – Analysis of the Lisbon Treaty Provisions", **Yearbook of Polish European Studies**, V. 13, 2010, pp. 81-106, p. 100.

²⁶⁰ Daniele Marchesi, "The EU Common Foreign and Security Policy in the UN Security Council: Between Representation and Coordination", **Bruges Regional Integration & Global Governance Papers**, 2008, V.3, p. 6. http://cris.unu.edu/sites/cris.unu.edu/files/BRIGG_3-2008_Marchesi.pdf

²⁶¹ https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-highrepresentative_en.pdf

Tam ismiyle Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilciliği veya kısaca Yüksek Temsilci/Başkan Yardımcısı²⁶², Lizbon ile getirilen yeni bir makamdır²⁶³. Lizbon Andlaşması ile birlikte getirilen Yüksek Temsilcilik makamı, yalnızca ODGP'nin değil, aynı zamanda Birliğin tüm diğer dış politikalarının uygulanmasında ve koordinasyonunda en önemli figürü oluşturmaktadır²⁶⁴.

Lizbon ile getirilen yenilikler, Yüksek Temsilciye Amsterdam ve Nice andlaşmalarının düzenlemelerinden daha güçlü bir konum sağlamış ve Yüksek Temsilciyi Birlik dış politikalarının bütünlüğünü denetleyebilecek tek kişi haline getirmiştir²⁶⁵. Bu nedenle, AB liderleri, Yüksek Temsilcinin tüm AB kurumsal mekanizmalarının tam desteğiyle, kendisi adına çalışan diğer üst düzey kişiliklere müzakere görevlerini emanet edebilmeleri gerektiğini kabul etmek zorundadırlar²⁶⁶.

Yüksek Temsilci iki şapkalı olarak tanımlanmıştır²⁶⁷. Bu da Yüksek Temsilcinin sorumlu olduğu ve eskiden gelen sütun yapısının düalizmini hala taşıdığını göstermektedir²⁶⁸. Yüksek Temsilci hem ulusüstü ve hem hükümetlerarası özellikler taşır²⁶⁹.

Bir yandan Komisyonun Dış İlişkiler Başkanı olarak görev yaptığı ve Komisyonun bir üyesi olduğu için Komisyonun iç işleyiş kuralları ve topluluk yönetiminin kurallarına tabidir. Öte yandan, halen hükümetlerarası nitelikte olan dış politika konularında Konsey çalışmalarının koordinatörüdür ve bu sebeple Konsey ile yakından işbirliği yapması gerekmektedir. Bu ikili görevde Yüksek Temsilci, görevinin niteliği gereği Konseye daha fazla bağlıdır. Komisyondaki görevi ise Dış Politika Araçları²⁷⁰ yöneticisi olarak sorumluluklarıyla sınırlıdır. Önceki Yüksek Temsilcilik düzenlemeleri ile Lizbondaki düzenlemeler arasındaki en büyük fark ise,

²⁶² Orijinal İngilizce metinde HR/VP olarak kısaltılmaktadır.

²⁶³ Günuğur, AB, s. 255.

²⁶⁴ Pleszka Maciej, "High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy – Analysis of the Lisbon Treaty Provisions", **Yearbook of Polish European Studies**, 2010, V. 13, pp. 81-106, p. 9

²⁶⁵ Pleszka, p. 96.

²⁶⁶ Stockholm International Peace Research Institute, <https://www.sipri.org/node/861> (E.T. 22.03.2019)

²⁶⁷ Kaczorowska s. 54.

²⁶⁸ Pleszka, p. 97.

²⁶⁹ Vicere, s. 64

²⁷⁰ Komisyonun çalışma alanlarından birisidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. https://ec.europa.eu/info/departments/foreign-policy-instruments_en

(E.T. 03.04.2019)

bu ikili yapının tek bir kişide toplanmış olmasıdır. Böylece, bu konuda çıkabilecek uyuşmazlıklar her iki organda da rolü olan Yüksek Temsilci vasıtasıyla daha basit bir şekilde çözümlenebilecektir²⁷¹.

Zira Yüksek Temsilci Lizbon ile getirilen değişikliklerle birlikte Komisyon başkan yardımcısı ve Komisyon üyesi olarak, Dış İlişkiler ve Avrupa Komşuluk Politikası'ndan sorumlu olacak ve mevcut andlaşmalar uyarınca kendisine verilen görevleri yürütecektir²⁷².

1. Yüksek Temsilcinin Görev ve Yetkileri

Yüksek Temsilciye ilişkin düzenlemeler ABA m. 27'de yer almaktadır. Buna göre Yüksek Temsilcinin görevi, önerileriyle ODGP'nin belirlenmesine katkı sağlamak ve Avrupa Konseyi ile Konseyin bu konuda vermiş olduğu kararların uygulanmasını sağlamaktır.

Bunun yanı sıra Yüksek Temsilci, ODGP konularında Birliği temsil etme yetkisini haizdir. Bu yetki ile Birlik adına hareket eder ve üçüncü taraflarla siyasal diyalog yürütebilir. Ayrıca uluslararası örgüt toplantılarında ve konferanslarda Birliğin tutumunu ifade etme yetkisine sahiptir.

Temsilci, Birlik dış politikalarının tutarlı, etkili ve koordine olmasını da sağlamakla yükümlüdür²⁷³. Ancak tüm bu yetkiler Yüksek Temsilciyi özerk bir karar alma mekanizması haline getirmemektedir. Konuya ilişkin kararlar yine Avrupa Konseyi ve Konsey tarafından alınacaktır²⁷⁴. 2011 yılında kurulan Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi ise Yüksek Temsilciye görevi esnasında yardım etmekle görevlendirilmiştir²⁷⁵.

Yüksek Temsilci, ODGP'ye ilişkin hızlı karar alınmasını gerektiren durumlarda re'sen veya bir üye devletin talebi üzerine 48 saat ve acil durumlarda daha kısa bir süre içerisinde Konseyi olağanüstü toplantıya çağırma yetkisine sahiptir. Bunun yanı sıra Yüksek Temsilci, Konseye, belirli bir siyasi sorun için özel bir

²⁷¹ Pleszka p. 96- 97.

²⁷² Kaczorowska 54.

²⁷³ Güneş, s. 316.

²⁷⁴ Güneş, s. 316.

²⁷⁵ Bozkurt ve Köktaş, s. 345.

temsilci atanmasını önerebilir. Bu durumda özel temsilci, Yüksek Temsilcinin sorumluluğu altında görevini yürütür.

Bunların yanı sıra BM Güvenlik Konseyinin gündeminde olan bir konu hakkında Birlik bir tutum belirlediyse, orada temsil edilen üye devletler Birliğin tutumu hakkında bilgilendirme yapmasını Yüksek Temsilciden isteyebilirler.

Toparlamak gerekirse Yüksek Temsilcinin görevleri şu şekilde sıralanabilir;

- Birliğin ortak dış ve güvenlik politikasını yürütmek,
- Konsey bünyesinde alınacak kararların uygulanmasını sağlamak ve politikanın geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmak,
- Dış İlişkiler Konseyi²⁷⁶ne başkanlık etmek,
- Komisyon'un başkan yardımcılığı görevini yürütmek ve Birlik dış politikasının tutarlı olmasını sağlamak,
- Görevli olduğu dış ilişkilerde ve Birliğin dış eyleminin diğer yönlerini koordine etmekte Komisyona karşı sorumlu olmak,
- Ortak dış ve güvenlik politikasına ilişkin konularda ve uluslararası kuruluşlarda ve uluslararası konferanslarda Birliği temsil etmek, Birlik adına üçüncü taraflarla siyasi diyalog yürütmek,
- Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi ve üçüncü ülkelerdeki Birlik delegasyonları ve uluslararası kuruluşlar üzerindeki yetkileri kullanmak²⁷⁷.

2. Yüksek Temsilcinin Seçimi

Avrupa Konseyi, nitelikli çoğunlukla karar vererek ve Komisyon Başkanının onayıyla Yüksek Temsilciyi atar. Yüksek Temsilci, Komisyon Başkanı ve Komisyonun diğer üyeleri de dâhil olmak üzere Avrupa Parlamentosunun güvenoyuna tabidir. Temsilci, beş yıllığına seçilir²⁷⁸.

²⁷⁶ Konsey içinde yer alan bir konfigürasyondur. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/fac/>

²⁷⁷ https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-highrepresentative_en.pdf (E.T. 01.02.2019)

²⁷⁸ https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/high_representative_cfsp.html (E.T. 17.04.2019)

3. Yüksek Temsilcinin Görevinin Sona Ermesi

Yüksek Temsilci, seçildiği usulle görevden alınabilir. Ayrıca bir “*gensoru önergesi*” Avrupa Parlamentosunca uygun görülür ve kabul edilirse Yüksek Temsilci, diğer tüm Komisyon üyeleri ile birlikte istifa etmek zorundadır²⁷⁹.

Bunun yanı sıra Komisyon Başkanı Yüksek Temsilciyi istifaya zorlayabilir, ancak ABA m. 18’den anlaşılacağı üzere, Başkanın önce bu konuda Konseyin desteğini alması gerekmektedir²⁸⁰.

Bunun dışında Yüksek Temsilcinin Komisyon üyesi olmak için gerekli şartları artık taşımadığına karar verilirse veya görevini ciddi manada suistimal ettiğine kanaat getirilirse, Yüksek Temsilci Adalet Divanı tarafından da görevden alınabilir.

ABİA 246. madde düzenlemesine göre Yüksek Temsilci istifa eder, görevden alınır veya vefat ederse, ABA 18. maddeye göre yani aynı usulle yerine bir halef atanır.

Bunların yanı sıra Konsey veya Komisyon Yüksek Temsilciye olan güvenini kaybedebilir. Böyle bir durumda ne Konsey ne de Komisyon tek başına Yüksek Temsilciyi görevden alamaz. Ancak beraber çalışmaları halinde bunu gerçekleştirebilirler. Bunun yöntemi, m.18’de belirtilen atama yöntemi olacaktır²⁸¹.

B. Siyaset ve Güvenlik Komitesi (Political and Security Committee)

Siyaset ve Güvenlik Komitesi, Birliğin Ortak Dış ve Güvenlik Politikasından ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasından sorumludur.

SGK üyeleri, üye devletlerin Brüksel merkezli büyükelçileridir. SGK’yı, aşağıda ayrıntılı olarak bahsedilecek olan Avrupa Dış İlişkiler Servisinden temsilciler yönetir. Olağan olarak haftada iki kez toplanan SGK, gerektiğinde üyelerini daha sık toplantıya çağırabilir.

Siyaset ve Güvenlik Komitesinin görevleri şu şekilde sıralanabilir;

- Uluslararası durumu izlemek,
- Konseye stratejik yaklaşımlar ve politika seçenekleri önermek,

²⁷⁹ Vicere, s. 79.

²⁸⁰ Pleszka p. 98.

²⁸¹ Pleszka, p. 98.

- Askeri Komite, Politik-Askeri Grup ve Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesine rehberlik etmek,
- Kriz yönetimi operasyonlarının politik kontrolünü ve stratejik yönünü sağlamak²⁸².

C. Avrupa Birliği Askeri Komitesi (The European Union Military Committee/ EUMC)

Avrupa Birliği Askeri Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Komitesini oluşturan Konsey tarafından kurulan en yüksek askeri organdır. Üye devletler arasında çatışma önleme ve kriz yönetimi alanında askeri danışma ve işbirliğini geliştirmek için kurulmuştur. Askeri Komite üye devletlerin Genelkurmay Başkanlarından oluşur. Komite Başkanı Genelkurmay Başkanları tarafından seçilir ve Konsey tarafından üç yıllığına atanır.

Askeri Komitenin görevi, Siyaset ve Güvenlik Komitesine AB içindeki tüm askeri konularda tavsiye ve öneriler sunmaktır. Özellikle kriz yönetimi durumunda Siyaset ve Güvenlik Komitesinin talebi üzerine, Avrupa Birliği Askeri Personelince hazırlanan stratejik askeri seçenekleri değerlendirir. Bu değerlendirmelere dayanarak Siyaset ve Güvenlik Komitesine operasyon kavramı ve planı hakkında tavsiye ve öneriler sunar.

Değerlendirmesini ve askeri tavsiyesini Siyaset ve Güvenlik Komitesine ilettikten sonra Konseyin karar verdiği askeri plana göre, Operasyon Komutanı için planlama direktifi verir.

Bunun yanı sıra AB'nin yürütmekte olduğu bir operasyon var ise, bu operasyonun operasyon komutanının sorumluluğu altında uygun bir şekilde yürütülüp yürütülmediğini inceler²⁸³.

Askeri Komite, Siyaset ve Güvenlik Komitesine, talep üzerine veya re'sen aşağıdaki konularda tavsiyelerde bulunur;

- Kriz yönetimi kavramının askeri yönden geliştirilmesi,

²⁸² <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (E.T. 20.02.2019)

²⁸³ https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5428/european-union-military-committee-eumc_en (E.T. 02.03.2019)

- Kriz yönetimi operasyonlarının siyasi ve stratejik yönlerinin kontrolü,
- Potansiyel krizlerin risk değerlendirmesi,
- Bir kriz durumunun askeri boyutu ve etkileri,
- Alınan kararlara uygun olarak kapasite hedeflerinin değerlendirilmesi ve gözden geçirilmesi,
- AB'nin Avrupa Birliği üyesi olmayıp NATO üyesi olan devletlerle ve NATO dâhil olmak üzere diğer örgüt ve devletlerle olan askeri ilişkisi,
- Operasyon ve askeri tatbikatlar için finansal tahmin,
- Bir operasyonu sona erdirmeye²⁸⁴.

D. Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesi (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management)

Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesi 22 Mayıs 2000 tarih ve 2000/354 sayılı Konsey Kararı ile kurulmuştur²⁸⁵. Komite, kriz yönetiminin sivil yönleri ile ilgili Siyaset ve Güvenlik Komitesine ve diğer ilgili Konsey kuruluşlarına kendi yetkilerine uygun olarak bilgi sağlayacak ve tavsiyelerde bulunacaktır.

Komitenin asıl görevi kriz yönetiminin sivil yönleri hakkında SGK'ya danışmanlık yapmaktır. Bu bağlamda Komite,

- Yeni misyonlar için planlama belgeleri hazırlar,
- SGK'ya tavsiyelerde bulunur,
- Sivil kapasitenin ve sivil kriz yönetimi stratejilerinin geliştirilmesini sağlar.

Komite, üye devletlerin temsilcilerinden oluşur²⁸⁶.

²⁸⁴ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 30.01.2001, L 27/4.

²⁸⁵ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L 127, 27/05/2000, P. 0001 – 0001.

²⁸⁶ <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/committee-civilian-aspects-crisis-management/> (E.T. 21.02.2019)

E. Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi (European Union External Action Service/ EEAS)

Avrupa Birliği Dış İlişkiler Servisi, 2010/427 sayılı Konsey kararı ile kurulmuştur²⁸⁷. Avrupa Birliği'nin diplomatik ilişkiler servisidir. Merkezi Brüksel'dedir. Başlıca görevi Dış Güvenlik Yüksek Temsilcisinin görevini yerine getirmesinde yardımcı olmaktır. Servis, üye devletlerin diplomatik birimleri ile işbirliği içinde çalışır²⁸⁸.

Avrupa Dış İlişkiler Servisinin işleyişı, Konsey kararı ile belirlenir. Konsey, düzenli olarak Avrupa Parlamentosu'na danışır ve Parlamento'dan gelen görüşlerin dikkate alınmasını sağlar. Bunun üzerine Yüksek Temsilciden gelen teklifle hareket eder.

Servis Lizbon Andlaşması ile oluşturulmuştur. Lizbon Andlaşması m. 27'ye göre Servis, Konsey ve Komisyon genel sekreterliğinin ilgili birimlerinden gelen ve üye devletlerin ulusal diplomatik birimlerinden gönderilen memurlardan oluşur.

2010 yılında, Servisin başlatılması için önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Yüksek Temsilci, Konseye Servisin başlatılması için bir teklif sunmuştur. Bu teklif, Servisin kimlerden ve nasıl oluşturulacağı, personelin nasıl seçileceği ve üye devletler ile diğer AB organlarının nasıl dâhil olacağına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler içeriyordu. Parlamento, teklifi 2010 yılında onaylamış ve böylece Servis 2011 yılında resmi olarak hizmete başlamıştır²⁸⁹.

Servisin önemi, Avrupa Birliğinin küresel sahnede güçlendirilmesine yardımcı ve daha kurumsal bir yapı ile çıkar ve yararlarını daha verimli bir şekilde kullanmasına yardımcı olacak olmasından kaynaklanmaktadır²⁹⁰.

²⁸⁷ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 03.08.2010, L 201/30.

²⁸⁸ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3648/creation-eeas_en (E.T. 21.02.2019)

²⁸⁹ Maria Giulia Amadio Vicere, **The High Representative and EU Foreign Policy Integration A Comparative Study of Kosovo and Ukraine**, Palgrave Macmillan, 2018, s. 80.

²⁹⁰ Vicere, s. 80.

F. Politik-Askeri Grup (Politico-Military Group)

Politik-Askeri Grup, OGSP alanında SGK'ya yardımcı olur. Başkanı Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisidir. Grup SGK'ya özellikle kavramlar, kabiliyetler ve operasyonlar da dâhil olmak üzere AB askeri ve sivil misyonların siyasi yönleri konusunda rehberlik eder.

Bu bağlamda Grup,

- Konsey kararlarının sonuçlarını hazırlar ve SGK'ya tavsiyelerde bulunur,
- Aktif uygulamaları izler,
- Yatay politikanın geliştirilmesine katkıda bulunur ve bilgi alışverişini kolaylaştırır.

Grup, özellikle AB üyesi olmayan ülkelerle ve AB-NATO ilişkileri de dâhil olmak üzere diğer kuruluşlarla ortaklıklar ve tatbikatlar konusunda özel bir sorumluluğa sahiptir²⁹¹.

G. Avrupa Savunma Ajansı (European Defence Agency)

Avrupa Savunma Ajansı, Konsey'in 12 Temmuz 2004 tarihinde aldığı karar ile kurulmuştur²⁹². Ajans, Avrupa Birliği'nin kurumsal çerçevesi içinde ve AB kurumlarının ve Konsey organlarının sorumluluklarına hâle getirmeksizin, OGDP ve OGSP'yi desteklemek üzere Konseyin yetkisi altında hareket eder. Ajans'ın görevleri Avrupa Birliği'nin bu konudaki yetkilerine hâle getirmeyecek ve ABA 47. madde ile uyum içerisinde olacaktır.

Ajansın kuruluşuna ilişkin düzenleme ABA'da yer aldığından dolayı Ajans birincil mevzuatta yer alır. Bu durum açıkça silah politikasının OGSP'ye dâhil olduğunu ortaya koymaktadır. Ajans, üye devletlerin mevcut yetenek eksikliklerini göz önüne alarak, Birliğin askeri hizmetlerinin iyileştirilmesine yardım edecektir²⁹³.

Ajansın kuruluş amacı, Konsey ve üye devletlere, AB'nin kriz yönetimi alanındaki savunma kabiliyetlerini arttırma çabalarında destek olmak OGSP'yi

²⁹¹ <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/politico-military-group/> (E.T.10.03.2019)

²⁹² Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 17.07.2004, L 245/17.

²⁹³ Terpan, 43, s. 1220.

mevcut ve gelecekteki haliyle sürdürmek olarak belirtilmiştir. Ajans, kriz yönetimi için savunma yeteneklerini geliştirme, Avrupa silahlanma işbirliğini teşvik etme, Avrupa savunmasını, endüstriyel ve teknolojik üssü güçlendirmeyi ve rekabetçi bir Avrupa savunma ekipmanı piyasası yaratmayı amaçlamaktadır²⁹⁴.

Bunun yanı sıra Ajans, işlevlerini yerine getirmek ve hedeflerine ulaşmak için gerekli tüzel kişiliğe sahip olacaktır. Üye devletler, Ajansın, yasaları uyarınca tüzel kişilere verilen en geniş hukuki ehliyeteye sahip olmasını sağlayacaktır. Ajans, taşınır ve taşınmaz mal edinebilecek ve hukuki işlemlerde taraf olabilecektir. Ajans, özel veya kamu kurumları veya kuruluşları ile sözleşme yapma yetkisine de sahiptir.

Ancak Ajansın görevi tüm savunma meselelerini kapsamaz. Ajans, yalnızca silahlanma ve askeri yetenek bakımından görev yapacaktır. Bu bağlamda Ajans, Petersberg Görevlerini yerine getirmek için üye devletlerin ne tür yetenekler geliştirmesi gerektiğine karar verecektir²⁹⁵.

Kurumsal olarak Ajans, AB Konseyinin yetkisi ve politik rehberliği altında hareket eder. Ajans Başkanı, Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisidir.

Üye devletler ajansın çalışmasına katılıp katılmamak hususunda serbestçe karar verebilirler²⁹⁶. Avrupa Savunma Ajansının çalışmalarına Birliğe üye olmasına rağmen Danimarka katılmamakla ve üye olmamasına rağmen Norveç katılmaktadır. Ancak Norveç oy hakkına sahip değildir.²⁹⁷

Ajansın temel olarak dört çalışma alanı vardır. Bunlar; savunma kabiliyetlerinin geliştirilmesi ve savunma malzemesi işbirliğinin geliştirilmesi, savunma teknolojisi ve sanayi kuruluşlarının güçlendirilmesi, rekabetçi bir savunma materyal piyasasının oluşturulması ve savunma sektöründe araştırma ve teknoloji işbirliğinin teşvik edilmesidir²⁹⁸.

Ajans, gelişmekte olan Avrupa savunma işbirliğinin merkezi bir parçasıdır ve yaptığı iş faydalı ve verimli olarak görülmektedir. Ajansın çalışması, daha etkili

²⁹⁴ <https://www.politico.eu/article/europes-defence-agency-on-the-starting-blocks/> (E.T.05.02.2019)

²⁹⁵ Fabien Terpan “Article 45”, **The Treaty on European Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013, ss. 1262-1264.

²⁹⁶ Özkan, s. 422.

²⁹⁷ Reçber, AB Hukuku, s. 428.

²⁹⁸ Finlandiya Savunma Bakanlığı, https://www.defmin.fi/en/tasks_and_activities/resources_of_the_defence_administration/international_defence_materiel_cooperation/european_defence_agency_edu (E.T. 30.01.2019)

savunma pazarları yaratmada ve örneğin OGSP'nin gelişimini destekleyen strateji çalışmalarında ciddi sonuçlar elde etmiştir²⁹⁹.

Ajans kurulduğunda, Avrupa Birliğinin karmaşık yapılanması içinde ayrıca bir güvenlik bürokrasisinin gerekip gerekmediği hususu tartışılmıştır. Bu konudaki görüşlerden birisi de, güvenlik ihtiyacı için NATO'yu kullanmanın daha kolay ve verimli olacağı yönündeydi. Ancak Ajans kuruldu ve NATO ile birçok alanda ortak tutumlar sergilemeyi başardılar. Bu husus Ajansın, NATO'nun transfer edilebilir askeri standartları ve kavramları olduğu durumlarda *“tekerleği yeniden icat etmeye çalışmadığı”* şeklinde açıklanmıştır. Örneğin Ajans, savunma malzemelerinin standardizasyonu konusunda NATO'nun hâlihazırdaki prosedürlerini uygulamaktadır. Ayrıca kimyasal, biyolojik, radyolojik tehditlere karşı korunma konusunda da işbirliği geliştirmeyi başarmışlardır ve Ajans biyolojik, NATO da kimyasal tehditlere daha fazla yoğunlaşmıştır³⁰⁰.

Belirtmek gerekir ki şuanda Birliğin ve Ajansın bir üyesi olan Birleşik Krallık, Birlikten ayrılmasıyla birlikte artık Ajansın da bir üyesi olmayacaktır. Bu durum da AB'nin Ajansın çalışmasına dayanarak yaptığı savunma girişimleri, personel ve bütçe gibi konuları etkileyecektir³⁰¹.

Ajans, üye devletlerde dışsal bir hukuki etkiye sahip olabilecek ulusüstü bir kuruluş değildir. Ajans, üye devletlerin askeri yeteneklerini güçlendirmek için somut eylemlerinin değerlendirmesine yardımcı olur. Ancak bu değerlendirme, Ajansın üye devletlerin eylemlerini denetleyebileceği anlamına gelmemektedir. Üye devletler hukuki olarak bu konuda bir zorlamaya tabi tutulamazlar³⁰².

H. Avrupa Savunma Fonu (European Defence Fund)

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, 2016 yılında üye devletlerin savunma yeteneklerini daha hızlı, ortaklaşa ve etkin bir şekilde geliştirmeleri için bir

²⁹⁹ Finlandiya Savunma Bakanlığı, https://www.defmin.fi/en/tasks_and_activities/resources_of_the_defence_administration/international_defence_materiel_cooperation/european_defence_agency_edf (E.T. 30.01.2019)

³⁰⁰ <https://www.nato.int/docu/review/2010/lisbon-summit/nato-edf/en/index.htm> (E.T. 10.02.2019)

³⁰¹ Paola Sartori, “Brexit and European Defence: What to Expect from a “No-Deal” Outcome?” <http://www.iai.it/en/publicazioni/brexit-and-european-defence-what-expect-no-deal-outcome> (E.T. 02.04.2019)

³⁰² Terpan, 45, s. 1264.

Avrupa Savunma Fonu'nun oluşturulmasını teklif etti. Bu teklif, Aralık 2016 ve Mart 2017'de yapılan Konsey toplantılarında olumlu bir şekilde karşılanmıştır³⁰³.

Avrupa Savunma Fonu, OGSP'nin uygulanması ile bağlantılı ve tamamlayıcı niteliktedir. Fon, Kasım 2016'da da Konsey tarafından kabul edilen güvenlik ve savunma konusundaki kararlılığın uygulanmasına da katkıda bulunacaktır³⁰⁴.

Fonun kurulması, AB'nin sınırlarında son yıllarda artan istikrarsızlık ortamı ve güvenlik tehditlerine cevap vermek istemesiyle yakın ilişkilidir. Ortaya çıkan yeni tehditlerin üye devletlerin bireysel çabalarından daha kapsamlı bir stratejiye ihtiyaç göstermesi de fonun oluşturulmasının en önemli nedenlerinden birisidir³⁰⁵.

Fon, tüm üretim zincirini destekleyerek AB'nin savunma teçhizat ve teknolojisindeki verimliliği artıracaktır³⁰⁶. Bu hedefe ulaşmak için, Fon'un farklı hukuki ve finansman yapılarına sahip iki bölümü vardır. Bunlar araştırma ve geliştirme-satın almadır.

Araştırma bölümünde AB, tamamen Birlik bütçesinden finanse edilen yenilikçi savunma ürünleri ve teknolojilerindeki araştırmalar için doğrudan finansman sağlayacaktır. Geliştirme ve satın alma bölümünde ise üye devletler önemli savunma yeteneklerini ortaklaşa geliştirmek ve elde etmek için mali katkıları bir araya getireceklerdir. AB, işbirliğini teşvik etmek ve ulusal finansmanı kullanmak için bu bölüme Birlik bütçesinden eş finansman sağlayacaktır³⁰⁷.

Fonun yürütülmesi ve yönetim yapısından Komisyon sorumlu olacaktır. Üye devletler tarafından belirlenen öncelikler temelinde, Komisyon üye devletlerle yakın işbirliği içinde ve savunma sanayinin istişaresinden sonra çalışma programları hazırlayacaktır³⁰⁸.

³⁰³ https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vkevfccygyza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vhszn3xmqrwd (E.T. 12.02.2019)

³⁰⁴ https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vkevfccygyza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vhszn3xmqrwd
³⁰⁵ <https://www.psc-europe.eu/news-events/news/276-launching-the-european-defence-fund.html> (E.T. 16.01.2019)

³⁰⁶ <https://www.psc-europe.eu/news-events/news/276-launching-the-european-defence-fund.html> (E.T. 13.04.2019)

³⁰⁷ https://www.europa-nu.nl/id/vkevfccygyza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vj7wh7fbgdrs (E.T. 13.04.2019)

³⁰⁸ https://www.europa-nu.nl/id/vkevfccygyza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vj7wh7fbgdrs (E.T. 13.04.2019)

Komisyon, üye devletler uzmanları ile yakın işbirliği içinde ve Avrupa Savunma Ajansından gelen girdilerle yıllık çalışma programları oluşturacaktır. Avrupa Savunma Ajansı, teklif çağrılarını yayınlarak, proje tekliflerinin değerlendirmesini organize ederek ve AB fonu almak için seçilen araştırma projelerini yöneterek yıllık çalışma programlarını uygulamaktan sorumlu olacaktır³⁰⁹.

Fon, AB Andlaşmasında Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (PESCO)'nin yeteneklerine de mümkün olan en büyük desteği sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda üye devletlerin savunma ve güvenlik konusunda daha fazla işbirliği yapmalarını sağlamak için uygun bir araçtır. Pratik açıdan Fon, yapılandırılmış işbirliği içinde geliştirilen savunma yeteneği projeleri için daha yüksek ortak finansman oranlarına izin verecek ve böylece ilgili üye devletin bu çerçeveye katılımını kolaylaştıracak ve teşvik edecektir. Bununla birlikte, PESCO'ya katılım, program kapsamında destek almak için bir ön koşul olmayacaktır³¹⁰.

Birliğin bu fon ile finanse edeceği projeler en iddialı projeler olacaktır. Söz konusu projeler, üye devletlerin gerek finansal kaynak gerekse teknolojik yetersizlikler nedeniyle ulusal düzeyde tek başlarına geliştirmekte zorlanacakları projelerdir. Bu nedenle Fon, OGSP kapsamındaki görevler için ekipman geliştirilmesini sağlamak, teşvik yaratmak ve işbirliği geliştirmek için kullanılacaktır³¹¹.

İddialı bir Avrupa Savunma Fonu, gelişmiş savunma teknolojisi ve ekipmanı üretmek için üye devletler arasında işbirliğini ve maliyet tasarrufunu teşvik edecektir. Fon, vatandaşlarını savunan ve koruyan bir Avrupa Birliği'ne katkıda bulunacaktır³¹².

³⁰⁹ https://www.europa-nu.nl/id/vkevfccygyza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vj7wh7fbgdrs (E.T. 13.04.2019)

³¹⁰ European Commission, 07.06.2017, COM(2017) 295 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0295&from=EN> (E.T. 30.03.2019)

³¹¹ Jean-Pierre Maulny, "The European Defence Fund: Challenges and Opportunities For The Land Armament Industry", **Armament Industry European Research Group**, June 2018, p. 3. <http://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2018/06/Ares-26.pdf> (ET. 26.02.2019)

³¹² European Commission, The European Defence Fund Factsheet.

I. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Bütçesi: Athena Mekanizması

Athena Mekanizması, 27 Mart 2015 tarih ve 2015/528 sayılı Konsey kararı ile kurulmuştur³¹³. Athena, askeri veya savunma etkisi olan Avrupa Birliği operasyonlarının ortak maliyetlerinin finansmanını yöneten bir mekanizma oluşturmak için kurulmuştur.

Athena, katılımcı üye devletler veya bazı özel operasyonlarla ilgili olarak katkıda bulunan devletler adına hareket edecektir. Bunun yanı sıra Athena, kar amacı gütmeyecektir.

Birlik operasyonlarının askeri veya savunma çıkarımları ile finanse edilmesinin idari yönetimi göz önüne alındığında, Athena, özellikle banka hesaplarını tutmak, mülk edinmek veya elden çıkarmak, sözleşmelere taraf olmak ve idari düzenlemeleri yapmak için gerekli hukuki kapasiteye sahip olacak ve diğer hukuki işlemlerde taraf olabilecektir.

Görevlerini yerine getirmek için ve Birliğin amaç ve politikalarına uygun olarak Athena, faaliyetlerini üye devletler, Birlik kurumları ve organları ve uluslararası kuruluşlarla koordine eder.

Operasyon komutanı, komutanlığı yaptığı operasyonun ortak maliyetlerinin finanse edilmesiyle ilgili olarak Athena adına görevlerini yerine getirecektir.

Oluşabilecek ortak maliyetlerin tanımı, karara ekli bir numaralı listede belirtilmiştir. Bunlar;

- Banka masrafları,
- Denetim maliyetleri,
- Bir operasyonun hazırlık aşamasına ilişkin ortak maliyetler,
- Athena muhasebe ve varlık yönetim sisteminin geliştirilmesi ve sürdürülmesine ilişkin maliyetler.
- İdari düzenlemelere ilişkin maliyetler ve madde 11 uyarınca yapılacak çerçeve sözleşmelerdir.

OGSP misyonları genellikle operasyon maliyetinin %10'unu oluşturan "ortak maliyetler" ve doğrudan üye devletler tarafından karşılanan ve maliyetlerin %90'ını oluşturan "maliyetlerin düşüldüğü yerler" prensibi ile finanse edilir. İlki Athena

³¹³ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 28.03.2015, L 84/39.

mekanizması aracılığıyla finanse edilir ve üye devletler gayrisafi milli gelirlerine bağlı olarak bu maliyete katkıda bulunurlar³¹⁴. Danimarka, Athena Mekanizması içinde yer almaz.

J. Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (Permanent Structured Cooperation/ PESCO)

PESCO, Lizbon Andlaşması ile getirilmiş bir yeniliktir. ABA 46. maddesi 6. fıkrasında “Askeri kabiliyetler bakımından daha yüksek kriterleri karşılayan ve kendi aralarında zorluk derecesi en yüksek görevler için daha ileri yükümlülükler altına giren üye devletler, Birlik çerçevesinde *daimi bir yapısal işbirliği* kurarlar.” şeklinde düzenlenmiştir.

Buna göre PESCO’ya katılmak isteyen ve bu konuda Protokol³¹⁵’de belirtilmiş kriterleri yerine getiren üye devletler, bu niyetlerini Konseye ve Yüksek Temsilciye bildireceklerdir.

Konsey, bu bildirimini tebliğ almasını takiben üç ay içerisinde, PESCO’nun kurulmasına ve katılan üye devletlerin belirlenmesine ilişkin karar alır. Konsey bu konuda Yüksek Temsilcinin de görüşünü alarak nitelikli çoğunlukla karar verecektir. Bu kararda yalnızca katılan üye devletleri temsil eden Konsey üyeleri oy verme yetkisine sahip olacaktır.

PESCO’ya katılan bir üye devlet, söz konusu kriterleri artık yerine getirmiyor veya Protokolde belirtilmiş yükümlülükleri üstlenmiyorsa, Konsey bu devletin katılımını askıya alan bir karar alabilir. Bu durumda da karar yalnızca katılan üye devletleri temsil eden Konsey üyeleri ile ve nitelikli çoğunlukla alınır.

PESCO’ya katılan bir üye devlet ayrılmak isterse, bu konuda Konseye bir bildirim yapar. Konsey, ilgili üye devletin katılımının sona erdiğine dair karar alır.

PESCO’ya katılım ve PESCO’dan ayrılma dışındaki PESCO’ya ilişkin tüm kararlar ve tavsiyeler oybirliğiyle alınır. Oybirliği, katılan devletleri temsil eden Konsey üyeleri ile sağlanır.

³¹⁴ Chappel, ss. 156-157.

³¹⁵ Lizbon Andlaşmasına ekli 10 numaralı protokol.

PESCO'nun ayrıntıları, Lizbon Andlaşması'na ekli 10 numaralı Protokolle düzenlenmiştir. Buna göre PESCO'nun amacı değişen güvenlik ortamında güvenlik ve savunma konusunda daha yakın bir işbirliği süreci başlatmaktır. Üye devletler, daha fazla koordinasyon, savunmaya yatırımın artırılması ve savunma kabiliyetlerinin geliştirilmesi konusunda işbirliğinin geliştirilmesi için AB'nin bu konudaki yapacağı çalışmalara katılacaklarını beyan etmişlerdir³¹⁶.

Protokol düzenlemesine göre PESCO, Lizbon Andlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren aşağıdaki şartları yerine getirmeyi taahhüt eden üye devletlere açık olacaktır:

- a. Ulusal katkılarının ve katılımının gelişmesi yoluyla, uygun olduğu ölçüde, çok uluslu kuvvetlerde, Avrupa'daki başlıca ekipman programlarında ve Avrupa Savunma Ajansının savunma yeteneklerini geliştirme, araştırma, satın alma ve silahlanma alanlarındaki faaliyetlerinde savunma kapasitesini geliştirmek için daha yoğun bir şekilde ilerlemek,
- b. Ulusal düzeyde veya çokuluslu güç gruplarının bir bileşeni olarak, planlanan görevler için bir savaş grubu niteliğinde taktik olarak yapılandırılmış, ABA m. 43'te belirtilen görevleri yerine getirebilecek ulaştırma ve lojistik dâhil destek unsurlarını da kapsamak üzere beş ile otuz gün içerisinde hazır edilebilecek ve özellikle Birleşmiş Milletler Örgütü'nün talebi dâhilinde kullanılabilir Savaş Gruplarını en geç 2010 yılına kadar oluşturmak.

İlk maddede belirtilen hedeflere ulaşmak için, daimi yapılandırılmış işbirliğine katılan üye devletler aşağıdakileri taahhüt eder:

- a. Lizbon Andlaşmasının yürürlüğe girmesini takiben savunma teçhizatına yapılan yatırım harcaması düzeyine ilişkin onaylanmış hedeflere ulaşmak amacıyla bu hedefleri düzenli olarak gözden geçirmek, güvenlik ortamı ve Birliğin uluslararası sorumlulukları ışığında işbirliği yapmak,
- b. Savunma araçlarını, özellikle askeri ihtiyaçların tespitini uyumlaştırarak ve ortaklaştırarak, uygun olduğu ölçüde savunma araçlarını ve yeteneklerini

³¹⁶ European Union External Service, PESCO Factsheet, https://cdn5-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/wM5QZfoVgVbC4zSzD-u--4o8E9TqYoThT3aNfAC6TQA/mtime:1542983709/sites/eeas/files/pesco_factsheet_november_2018_en_0.pdf (E.T. 13.02.2019)

uzmanlaştırarak ve eğitim ve lojistik alanlarında işbirliğini teşvik ederek mümkün olduğunca birbirleriyle aynı seviyeye getirmek

- c. Kuvvetlerinin kullanılabilirliğini, birlikte çalışabilirliğini, esnekliğini ve konuşlandırılabilirliğini geliştirmek için özellikle kuvvetlerin taahhüdüne ilişkin ortak hedefleri belirleyerek ve gerektiği takdirde ulusal karar alma prosedürlerinin de gözden geçirilmesi dâhil olmak üzere somut önlemler almak,
- d. “Yetenek Geliştirme Mekanizması” çerçevesinde algılanan eksiklikleri, NATO’nun bu konudaki girişimlerine halel getirmeksizin, çok uluslu yaklaşımlar da dâhil olmak üzere iyileştirmek için gerekli önlemleri almalarını sağlamak için birlikte çalışmak,
- e. Büyük bir ortaklığın kurulmasında veya Avrupa Savunma Ajansı çerçevesinde Avrupa ekipman programlarına uygun olduğu ölçüde katılmak.

Avrupa Savunma Ajansı, katılan üye devletlerin yetenekler bakımından katkılarının, diğerlerinin yanı sıra, özellikle 2. maddeye dayanarak oluşturulacak kriterlere uygun olarak yapılan katkılar düzenli olarak değerlendirilmesine yılda en az bir kere rapor ederek katkıda bulunacaktır. Bu değerlendirme, ABA’nın 46. maddesi kapsamında kabul edilen Konsey tavsiyeleri ve kararları için temel teşkil edebilir³¹⁷.

Daimi Yapılandırılmış İşbirliği, ABA’daki düzenlemeye uygun olarak Kasım 2017 tarihinde, Bakanların ortak bir bildirisiyle Yüksek Temsilci ve Konseye teslim edilerek açıklanmıştır³¹⁸. Aralık 2017’de Konsey, Daimi Yapılandırılmış İşbirliği’nin kurulmasına dair karar almış ve 25 üye devlet³¹⁹ bu işbirliğine katılmayı taahhüt etmiştir. Konsey kararı ile PESCO’nun yapısı, işleyişi ve üye devletler belirlenmiştir. Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini, PESCO’nun kuruluşunu Avrupa savunmasında “*tarihi bir an*” olarak nitelendirdi³²⁰. Buna göre

³¹⁷ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi 115, 09/05/2008, P. 0275 – 0277.

³¹⁸ European Union External Service, PESCO Factsheet.

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en (E.T.19.04.2019)

³¹⁹ PESCO’ya katılan devletler şöyledir: Belçika, Bulgaristan, Çekya, Almanya, Estonya, İrlanda, Yunanistan, İspanya, Fransa, Hırvatistan, İtalya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Hollanda, Avusturya, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya, Slovakya, Finlandiya, İsveç.

³²⁰ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/35501/remarks-high-representative-federica-mogherini-signing-ceremony-notification-interested-member_en (E.T.19.04.2019)

Konsey ve Yüksek Temsilci, 13 Kasım 2017’de 23 üye devletten ve 7 Aralık 2017’de 2 üye devletten olmak üzere toplam 25 üye devletten ABA’nın 46. maddesine uygun olarak ortak bildirim almıştır. Bu bildirim ile, üye devletlerin ilgili şartları yerine getirmeleri kapsamında PESCO’ya katılma isteklerini belirtmişler ve gerek bu kararın ekinde gerekse 10 Nolu Protokolde belirtilen tüm unsurlara bütünüyle bağlı kaldıklarını belirterek birbirlerine daha fazla taahhütte bulunmuşlardır³²¹.

Konsey kararı, Protokolde belirlenen şartları yinelemekle birlikte, birtakım daha üst düzey bağlılık getiren kararları da içermektedir. Bu amaçla katılan üye devletler her aşamada belirlenecek daha kesin hedeflere nasıl ulaşacaklarını, daha bağlayıcı taahhütleri nasıl yerine getireceklerini ana hatlarıyla açıklayacakları Ulusal Uygulama Planlarını uygun şekilde güncelleyecek ve her yıl gözden geçireceklerdir. Güncellenen Ulusal Uygulama Planları yıllık olarak Avrupa Dış Eylem Servisine ve Avrupa Savunma Ajansına bildirilecek ve katılımcı tüm üye devletlere sunulacaktır.

Belirtilen kararın devamında, PESCO’nun yapısına ve yönetimine, AB’nin diğer savunma ve güvenlik kuruluşlarıyla olan ilişkisine ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

PESCO’nun kurulması, OGSP’nin geliştirilmesine yönelik Savunma Koordineli Yıllık İnceleme Avrupa Savunma Fonu’nu da içeren, Askeri Planlama ve Davranış Yeteneği ve savaş grupları için yeni ortak finansman garantileri de getiren daha geniş bir hareketin bir parçasıdır³²². PESCO, aynı zamanda, OGSP’nin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır³²³.

Avrupa Birliği’nin küresel güvenlik politikası, değişen güvenlik ortamında güvenlik ve savunma alanlarında daha yakın bir işbirliği süreci başlatmıştır. Üye devletler, AB kurumsal kimliği altında bu alandaki çalışmalarını hızlandırmaya karar vermişler ve gelişmiş koordinasyonun, savunma ve savunma kapasitesinin geliştirilmesine yönelik işbirliğinin artırılmasının bu konuda atılması gereken adımlar olduğunu kabul etmişlerdir. Bahsedilen bu husus PESCO’nun temel amacıdır. PESCO

³²¹ Avrupa Birliği Konseyi, 08.11.2017, 14866/17.

<https://www.consilium.europa.eu/media/32000/st14866en17.pdf> (E.T.01.03.2019)

³²² Niklas Nováky, “The EU’s Permanent Structured Cooperation in defence: Keeping Sleeping Beauty from snoozing”, **European View**, 2018, V. 17(1), pp. 97-104 p. 98.

<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1781685818764813> (E.T.30.03.2019)

³²³ Sebastian Graf von Kielmansegg, “Article 46”, **The Treaty on European Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013, s. 1291.

aracılığıyla üye devletler AB çerçevesinde savunma işbirliğini daha da geliştireceklerdir³²⁴.

PESCO, kurucu andlaşmaya dayanan temeli ile üye devletler arasında savunma işbirliğini güçlendirecek bir süreçtir. PESCO ile devletler savunma yeteneklerini ortaklaşa olarak geliştirecekler ve AB operasyonları için kullanılabilir hale getireceklerdir. Böylece AB küresel bir güvenlik oyuncusu olarak kapasitesinin artıracak, AB vatandaşlarının korunmasına katkıda bulunacak ve savunma harcamalarının etkinliğini en üst düzeye çıkaracaktır³²⁵.

Belirtmek gerekir ki PESCO ve diğer OGSP faaliyetleri ve diğer Birlik politikaları kapsamında yürütülen faaliyetler birbiriyle tutarlı olmalıdır. Konsey ve kendi sorumluluk alanları çerçevesinde Yüksek Temsilci ve Komisyon da, uygun olduğu takdirde bu konudaki eşgüdümü en üst düzeye çıkarmak için işbirliği yapmalıdır³²⁶.

Yine de PESCO, Avrupa'nın tüm savunma sorunlarını çözecek "sihirli bir değnek" değildir. Lakin hâlihazırda kurucu andlaşmada yer aldığından, üye devletler bundan faydalanarak OGSP'yi gelecekte nasıl daha faydalı hale getireceklerine karar vermelidirler³²⁷.

PESCO, Avrupa kuvvetlerinin küresel barış ve güvenlikte daha fazla rol almasına yönelik bir araçtır. Sonuçta her ne kadar kabiliyet mevcut olsa bile, böyle bir mekanizmanın çalışması için üye devletlerin siyaseten buna istekli olması ve gerektiğinde AB çatısı altında hareket edebilmeleri gerekmektedir. Ancak şu da bir gerçektir ki daha entegre bir Avrupa savunma kapasitesi, üye devletleri bir bütün olarak hareket etmeye teşvik edecektir³²⁸.

³²⁴ European Union External Service, PESCO Factsheet. https://cdn5-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/wM5QZfoVgVbC4zSzD-u--4o8E9TqYoThT3aNfAC6TQA/mtime:1542983709/sites/eeas/files/pesco_factsheet_november_2018_en_0.pdf s 1.(E.T. 29.03.2019)

³²⁵ European Union External Service, PESCO Factsheet. https://cdn5-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/wM5QZfoVgVbC4zSzD-u--4o8E9TqYoThT3aNfAC6TQA/mtime:1542983709/sites/eeas/files/pesco_factsheet_november_2018_en_0.pdf (E.T. 29.03.2019)

³²⁶ Protokol 10. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F10> (E.T. 22.02.2019)

³²⁷ Sven Biscop, "Permanent Structured Cooperation for a Permanently Capable ESDP", **The Lisbon Treaty And Esdp: Transformation And Integration** (Ed. Sven Biscop & Franco Algeri), Academia Press, Belçika, 2008, s. 16.

³²⁸ Biscop, s. 17.

PESCO, AB savunma işbirliği bakımından “ezber bozan” nitelikte olma potansiyeline sahiptir. Ancak bunun başarılabilmesi için katılımcı üye devletlerin taahhütlerini yerine getirirken asgari tutardan daha fazlasını yapması, PESCO’nun AB seviyesinde ve ulusal seviyelerde sıkı bir şekilde takibinin yapılması ve taahhütlerini yerine getirmeyen katılımcı üye devletlere yaptırım uygulanması gerekmektedir. Aksi takdirde, PESCO, Savaş Grupları gibi, beklentileri karşılayamayan bir başka AB güvenlik ve savunma girişimi olarak kalacaktır³²⁹.

Aşağıda ayrıntılı olarak üye devlet Danimarka’nın durumundan bahsedilecek olsa da, PESCO bakımından şunu belirtmek gerekir ki, Danimarka bu kapsamda alınan kararlarla bağlı olmayacaktır³³⁰.

PESCO kurulduğunda, elbette özdeş savunma işbirlikleri ile kıyaslanmıştır. Bu konuda akla ilk gelen örgüt NATO’dur. NATO’nun mu yoksa PESCO’nun mu daha sıkı bir işbirliği modeli getirdiği tartışılmıştır. Ancak şu da bir gerçektir ki NATO hükümetlerarası bir işbirliği örgütü iken, PESCO ulusüstü AB yapısı içerisinde yer alır. Bu da PESCO’nun NATO’dan daha sıkı bir işbirliği olduğu yönünde görüşlere sebebiyet vermiştir³³¹. Ancak yine de PESCO’da gönüllüğün esas olduğu ve üye devletlerin bu konudaki kararlarda baş aktör olarak kalmaya devam ettiği unutulmamalıdır.

Her ne kadar Avrupa Birliği, bugüne kadar oluşturmaya çalıştığı OGSP kapsamında her zaman NATO’ya bir alternatif olmayacağını ve oluşturulan kuruluşların, NATO ile müttefik niteliğinde olacağını söylemiş olsa da, PESCO’nun NATO’ya alternatif olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu konuda son yıllarda uluslararası politikada yaşanan gelişmeler ile ABD yönetiminin savunma bakımından kendisine dönmesi ile yakından alakalıdır. Bu gelişmeler ile OGSP konusunda atılan adımlar hızlanmış ve önümüzdeki süreçte daha da hızlanacağı düşünülmektedir³³².

³²⁹ Nováky, p. 102.

³³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F1> (E.T. 22.02.2019)

³³¹ <https://www.setav.org/pesco-ve-nato-hangisi-daha-ileri-is-birligi/> (E.T. 04.02.2019)

³³² <https://www.bbc.com/turkce/haberler-41978775> (E.T. 03.02.2019)

K. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (The European Union Institute for Security Studies)

Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü, Konseyin 2001/554 sayılı ortak eylem kararı ile kurulması kararlaştırılmış ve 2006/1002 sayılı kararıyla kurulmuştur. Enstitünün görevi, Birlik ve üye ölkelere OGSP'nin ve Birliğin diğer dış eylemlerinin uygulanmasında yardımcı olmaktır.

Enstitü, Avrupa Güvenlik Stratejisi ile uyumlu olarak ODGP'nin ve özellikle OGSP'nin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır. Bu amaçla, akademik araştırma ve politika analizi yapacak, seminerler düzenleyecek ve bu alanda çeşitli aktiviteler gerçekleştirecektir. Enstitünün alışması özellikle transatlantik diyaloęa³³³ katkıda bulunacaktır.

Enstitü merkezi Paris'te olan özerk bir kurumdur. Ayrıca ODGP ve OGSP'nin ayrılmaz bir parçasıdır.

Enstitü, üye devletlerce finanse edilir. Enstitünün yönetimi Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi başkanlığında bir yönetim kurulunca yürütölür. Kurul kararları, üye devletlerin temsilcilerince nitelikli çoğunluk ile alınır. SGK, özerkliğine hâlel getirmeksizin Enstitünün siyasi yönden denetimini yapar³³⁴.

Enstitünün faaliyetleri, yayınlar veya olaylar gibi farklı ürünleri kapsayarak politikaya yönelik analizlerin yürütölmesine odaklanmaktadır³³⁵.

L. Avrupa Güvenlik ve Savunma Koleji (European Security and Defence College)

Avrupa Güvenlik ve Savunma Koleji, Konsey'in 22 Nisan 2013 tarih ve 2013/189 sayılı kararı ile kurulmuştur. Kolej, OGSP konularında sivil ve askeri personel arasında ortak bir anlayış geliştirmek ve desteklemek, aynı zamanda bu konuda eğitim vermek maksadıyla kurulmuştur.

Amaçları, söz konusu kararda aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

³³³ NATO ile olan ilişkiler.

³³⁴ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 08.02.2007, L 36/66.

³³⁵ <https://www.iss.europa.eu/about-us> (E.T. 01.03.2019)

- a. OGSP içinde ortak Avrupa güvenlik ve savunma kültürünü daha da geliştirmek,
- b. ODGP'nin temel bir parçası olarak OGSP'nin daha iyi anlaşılmasını teşvik etmek,
- c. Tüm OGSP konularında verimli çalışabilecek bilgili personel sağlamak,
- d. Üye devletlerin idarelerine ve çalışanlarına, OGSP alanındaki Birlik politikalarına, kurumlarına ve prosedürlerine aşina olan bilgili personel yetiştirmek,
- e. OGSP alanındaki Birlik ortaklıklarını, özellikle OGSP misyonlarına katılan ülkelerle yapılan ortaklıkları desteklemek,
- f. Kolejin eğitim faaliyetlerinde katılımcılar arasındaki profesyonel ilişkileri ve temasları teşvik etmeye yardımcı olmak.

Kolejin tüm eğitim faaliyetleri, tüm üye devletlerin vatandaşlarına ve ayrıca varsa operasyona katılan üye devletlere açık olacaktır. Düzenleyici ve yürütme görevindeki kurumlar, bu ilkenin istisnasız olarak uygulanmasını sağlayacaktır.

Kolejin eğitim faaliyetleri, Birliğin aday ülkelerinin de katılımına açık olacaktır. Katılımcılar, OGSP'nin stratejik yönleri ele alan sivil ve askeri personel ve OGSP misyonları veya operasyonlarında konuşlandırılacak uzmanlar olacaktır³³⁶.

M. Avrupa Birliği Askeri Personeli (European Union Military Staff)

Avrupa Birliği Askeri Personeli; Avrupa Birliğinin bir birimi olup, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası alanındaki operasyonları denetlemekten sorumludur. Doğrudan Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi özel ofisine bağlıdır ve resmi olarak Avrupa Dış Eylem Servisi'nin bir parçasıdır³³⁷.

Personel, Yüksek Temsilciye stratejik danışmanlık sağlar ve Askeri Komite'ye rapor verir. Temel görevi OGSP kapsamında erken uyarı, durum değerlendirmesi ve stratejik planlama yapmaktır³³⁸.

³³⁶ http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/council_decision_2013-189-cfsp_of_22-04-2013_en.pdf (E.T. 23.02.2019)

³³⁷ https://ipfs.io/ipfs/QmXoypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/European_Union_Military_Staff.html (E.T.04.03.2019)

³³⁸ https://ipfs.io/ipfs/QmXoypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/European_Union_Military_Staff.html (E.T.04.03.2019)

Personel, Avrupa Dış Eylem Servisindeki askeri uzmanlığın kaynağıdır. Personel, Askeri Komite ve Dış Eylem Servisi ile ortaklaşa ve uyumlu bir şekilde, ordunun sivil ve askeri operasyonları için uygun koşulları yaratmakla görevlidir. Bunun yanı sıra Kriz yönetimi tatbikatları, eğitim, analiz ve yetenek planlama geliştirmeden ve Avrupa Savunma Ajansı ile işbirliğinden sorumludur³³⁹.

Belirtmek gerekir ki Personel doğrudan AB askeri operasyonlarını kontrol etmez. Böyle bir operasyonu yürütmek için alınan karara uygun olarak Konsey tarafından bir Operasyonel Merkez belirlenir. Bu Operasyonel Merkez belirlenen bir üye ülke tarafından kontrol edilir³⁴⁰.

N. Avrupa Birliği Savaş Grupları (European Union Battlegroups)

AB Savaş Grupları çok uluslu olup, her biri 1500 personelden oluşan askeri birimlerdir. Krizlere ve dünyadaki çatışmalara cevap vermek için Avrupa Birliği'nin askeri hızlı tepki kapasitesinin ayrılmaz bir parçasıdır. OGSP ile ilgili herhangi bir karar gibi, Savaş Gruplarının konuşlandırılması da Konsey tarafından oybirliği ile alınan bir karara tabidir. Ayrıca BM Güvenlik Konseyinin bu yönde bir karar almış olması gerekir³⁴¹.

Her ne kadar Savaş Grupları 2007'den beri tam olarak faaliyete geçmiş ve savunma işbirliği ve dönüşümü için bir araç olarak değerlerini kanıtlamış olsalar da, siyasi irade, kullanılabilirlik ve finansal dayanışma ile ilgili bazı konular konuşlandırılmalarını engellemiştir. Bununla birlikte, son zamanlarda bu engellerin üstesinden gelmek için pek çok ilerleme kaydedilmiş ve Savaş Gruplarına yenilenen bir ivme ve alaka düzeyi kazandırılmıştır³⁴².

Savaş Grupları'nın 2004'teki tanıtımından bu yana, her biri 1.500 birlik gücü olan bu yapıyı geliştirmek, OGSP'nin odak noktası haline gelmiştir. Savaş Grupları, 2007 yılının başından bu yana tam operasyonel hale gelmiştir. Bu kuvvetler,

³³⁹ [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20\(EUMS\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20(EUMS)) (E.T.04.03.2019)

³⁴⁰ https://ipfs.io/ipfs/QmXoybizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/European_Union_Military_Staff.html (E.T.04.03.2019)

³⁴¹ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/33557/eu-battlegroups_en (E.T. 27.02.2019)

³⁴² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/33557/eu-battlegroups_en (E.T. 27.02.2019)

Brüksel'in 6.000 kilometre yarıçapında ortaya çıkabilecek krizlere hızlı bir şekilde müdahale edebilecek şekilde tasarlanmıştır. Öyle ki, krizin ortaya ilk çıktığı günden en geç 15 ve Konsey'in bu konuda alacağı resmi bir karardan en geç 10 gün sonra görevlerini yerine getirmeye başlayabilecek düzeydedirler³⁴³.

Savaş Grupları, tek bir üye devlet veya birden çok üye devlet birliklerinden oluşabilir. Her durumda, birlikte çalışabilirlik ve askeri etkinlik kilit rol olacaktır. Birliklerin oluşumundan ve Savaş gruplarının konuşlandırılmasından, ilgili Operasyon Komutanı sorumlu olacaktır³⁴⁴.

Savaş Grupları, Avrupa Birliği Andlaşması m. 43'te ve AB Küresel Stratejisinin uygulanması bağlamında belirlenen görevlerin tamamında istihdam edilebilir. Bu görevler;

- Çatışma önleme,
- İstikrar sağlama,
- İnsani müdahaleler ve kurtarma görevleri,
- Kriz yönetimi ve
- Barış koruma görevleri olarak belirlenmiştir.

Aralık 2016'da, Avrupa Konseyi güvenlik ve savunma konusundaki uygulama planını onaylamıştır. Uygulama planı, AB güvenlik ve savunma politikasının geliştirilmesinde yol gösterici niteliğe sahiptir. AB Küresel Stratejisini temel alan uygulama planı, üç stratejik önceliğe odaklanmaktadır; dış çatışmalara ve krizlere cevap vermek, ortakların kapasitelerini geliştirmek ve Birliği ve vatandaşlarını korumak. Bu hedeflere ulaşmak için atılacak somut adımlar şu şekilde belirlenmiştir;

- Üye devletler arasında savunma işbirliğini arttırmak için, savunma konusunda koordineli bir yıllık inceleme başlatılması,
- Bu işbirliğinde daha ileri gitmek isteyen üye ülkeler arasında savunma işbirliğini güçlendirmek için daimi bir yapılandırılmış işbirliği (PESCO) kurulması,
- Kriz yönetimi yapılarını iyileştirmek için askeri planlama ve yürütme yeteneği oluşturmak,

³⁴³Graham Messervy-Whiting ve Tim Williams, "Launching EU Battlegroups", **RUSI Occasional Paper**, pp. 1-16, p. 1. <http://club.bruxelles2.eu/wp-content/uploads/2016/03/battlegroupsUEEtud@RUSI09.pdf> (E.T. 12.04.2019)

³⁴⁴ Messervy-Whiting ve Williams, p. 1.

- AB Savaş Grupları ve sivil yetenekler dâhil olmak üzere AB'nin hızlı müdahale yeteneğini güçlendirmek³⁴⁵

AB gerektiği takdirde eşzamanlı iki Savaş Grubu operasyonu gerçekleştirebilmeyi amaçlamaktadır. Bu kullanıma hazır güçler, krizlere ve/veya BM'nin taleplerine cevap olarak özellikle hızlı konuşlandırılabilir şekilde tasarlanmıştır³⁴⁶.

Ancak eğer Savaş Gruplarının görevinin dört aydan uzun sürmesi bekleniyorsa, Birlik ve üye devletler Savaş Gruplarının krize yalnızca ilk cevap niteliğinde olduğu ve uzun vadeli bir çözüm olmayacağı konusunda uzlaşmalıdırlar. Savaş Grupları, yalnızca Birlik daha uzun vadeli bir çözüm üretirken kullanılan bir araç olabilir. Birlik, uzun vadeli planını, Savaş Gruplarını geri çekmeden önce tasarlayıp, bu anlayışa göre hareket etmelidir³⁴⁷.

Savaş Gruplarının önemli bir işlevi de, Birliğe üye devletlerin orduları arasında bir işbirliği ve beraber çalışabilirlik potansiyeli olduğunu göstermesidir. Birtakım eksikliklerine ve konuşlandırılmalarının önündeki hukuki ve siyasi engellere rağmen Savaş Grupları, gerekli değişiklikler yapıldığında Birliğin kriz yönetimi için uygun bir araç haline gelecektir. Bu bağlamda PESCO ve Avrupa Savunma Fonu, Savaş Gruplarının verimliliğini artırmak için çalışmalar yapmaya devam etmektedir³⁴⁸.

Bugüne kadar Savaş Gruplarının konuşlandırılması önündeki en büyük engel, operasyonların finanse edilmesi alanında ortaya çıkmıştır. Konsey, Haziran 2017'de bu konuda üye devletlere çağrıda bulunarak, üye devletler tarafından ortaklaşa karşılanacak maliyetlerin genişletilmesi gerektiğini ve bu konudaki mekanizmaların gözden geçirilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Aslında ne Savaş Grupları ne de tek başına OGSP bir Avrupa Ordusu için çekirdek oluşturma işlevine sahip değildir. Ancak gelecekte oluşturulacak bir Avrupa askeri yeteneği için çeşitli güvenlik ve savunma politikaları ve bu kapsamda oluşturulan askeri kurumlar ile böyle bir başlangıcın hedeflendiği söylenebilir.

³⁴⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-security/> (E.T.04.03.2019)

³⁴⁶ Messervy-Whiting ve Williams, p. 3.

³⁴⁷ <http://club.bruxelles2.eu/wp-content/uploads/2016/03/battlegroupsUEEtud@RUSI09.pdf>

³⁴⁸ Mario Blokken – Finabel, "European Battlegroups vs NATO Response Forces: Discussing the relevance of EUBGs", **Finabel**, 2018/1, https://www.academia.edu/36238788/European_Battlegroups_vs_NATO_Response_Forces_Discussing_the_relevance_of_EUBGs (E.T. 13.04.2019)

Geçmişten bu yana askeri olarak bir güç gösteremeyen Birliğin, bugün OGSP ve Savaş Grupları ile bu yeteneğini geliştirmeye çalıştığı aşikârdır. Bu bakımdan Savaş Grupları, Birliğin oluşturmaya çalıştığı küresel oyunculuk için doğru bir adım sayılabilir³⁴⁹.

O. Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center)

Avrupa Birliği Uydu Merkezi, 20 Temmuz 2001 tarihinde 2001/555 sayılı Konsey Ortak Eylem Kararı ile kurulmuştur³⁵⁰.

Uydu Merkezi, Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne uygun olarak, kriz yönetimi operasyonları da dâhil olmak üzere ODGP ve özellikle de OGSP alanında uydu görüntüleri ve hava görüntüleri ve ilgili hizmetler dâhil olmak üzere teminat verilerinin analizinden elde edilen verileri temin ederek Birliği destekleyecektir³⁵¹.

Siyaset ve Güvenlik Komitesi, ODGP ve OGSP'yi dikkate alarak Merkez üzerinde siyasi denetim uygular ve Merkezin öncelikleri hakkında Yüksek Temsilciye danışmanlık yapar.

Yüksek Temsilci, kararda belirtildiği üzere Kurulun ve Merkez yöneticisinin sorumluluklarına halel getirmeksizin merkeze operasyonel açıdan yön verir. Yüksek Temsilci, bu görevine ilişkin en az altı ayda bir Siyaset ve Güvenlik Komitesine rapor verir.

Merkez, işlevlerini yerine getirmek ve hedeflerine ulaşmak için gerekli tüzel kişiliğe sahiptir. Üye devletlerin her biri, kanunları uyarınca tüzel kişilere verilen hukuki kapasiteye uyum sağlamak için adımlar atacaktır. Merkez, özellikle taşınır ve taşınmaz mal edinebilir veya elden çıkarabilir ve hukuki işlemlerde taraf olabilir. Merkez, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olacaktır.

³⁴⁹ Tommi Koivula "EU Battlegroup: The Big Picture", **EU Battlegroups Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation**, (Ed. Mika Kerttunen, Tommi Koivula, Tommy Jeppsson), Maanpuolustuskorkeakoulu National Defence College, Finlandiya, 2005, s.18.

³⁵⁰ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede021213counciljointaction_/sede021213counciljointaction_en.pdf (E.T. 01.05.2019)

³⁵¹ Örneğin, Kosova'daki durumun izlenmesinde Uydu Merkezinden alınan görüntüler kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rob de Wijk, "The European Union's Foreign, Security and Defence Policies and Austria's Ambitions", **Strategische Analysen**, 2004, ss. 1-32. s. 9.

Uydu Merkezi, karar vericilere olası krizleri erken uyarma imkânı sunmaktadır. Bu, Birliğin müdahalenin genel planlaması da dâhil olmak üzere zamanında diplomatik, ekonomik ve insani önlemler almasını sağlar³⁵².

III. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASININ BİRLİK HUKUKUNDAN AYRILAN YÖNLERİ VE İSTİSNAİ DURUMLAR

A. Dayanışma Şartı

OGSP'den bahsederken değinilmesi gereken bir diğer önemli düzenleme de “Dayanışma Şartı”dır. Dayanışma Şartı, ABİA m. 222’de düzenlenmiştir. Buna göre Birlik ve üye devletler, bir üye devletin bir terör saldırısına, doğal veya insan yapımı bir afete maruz kaldığı takdirde, dayanışma ruhu içinde ortak hareket edeceklerdir.

Birlik, üye devletlerin egemenlik alanları içinde terör saldırılarına karşı koymak ve doğal veya insan yapımı bir afet durumunda, siyasi organlarının talebi üzerine bir üye devlete kendi egemenlik alanında yardım etmek için, diğer üye devletler tarafından sağlanan askeri araçlar da dâhil olmak üzere elindeki tüm araçları seferber edecektir. Bahsedilen terör tehditlerine karşı koyma eylemi, demokratik kurumları ve sivil halkı muhtemel terör saldırılarından korumayı da kapsar.

Dayanışma Şartı, AB ve üye ülkeler için aşağıdaki seçenekleri sağlamaktadır;

- Ortak hareket etmek,
- AB üyesi bir devletin ülkesindeki topraklarındaki terör tehdidini önlemek,
- Doğal veya insan yapımı bir afetin kurbanı olan başka bir AB üye devlete yardım sağlamak.

Birlik, 2014 yılında dayanışma şartının işleyişine ilişkin usul ve esasları belirleyen bir karar almıştır. Bu karar, ulusal düzeyde ve AB düzeyinde ilgili tüm tarafların terör saldırıları veya doğal ya da insan kaynaklı felaketler durumunda hızlı, etkin ve tutarlı bir şekilde yanıt vermek için birlikte çalışmasını sağlamayı amaçlamaktadır³⁵³.

³⁵² https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/satcen_en (E.T. 27.02.2019)

³⁵³ https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/solidarity_clause.html (E.T. 29.01.2019)

Dayanışma şartı, OGSP ile getirilen düzeni desteklemektedir³⁵⁴. Ancak OGSP'nin bir parçası değildir.

Bunun yanı sıra Dayanışma Şartı, karşılıklı savunma taahhüdü ile aynı şey olmadığı gibi buna benzer de değildir. Dayanışma Şartının amacı, üye devletler arasında, terörist bir saldırının mağduru olan devlete yardım ve yardımı koordine etmek (örneğin tıbbi veya askeri yardım sağlamak) için dayanışma çağrısında bulunmaktır.

Eğer Dayanışma Şartı karşılıklı bir savunma taahhüdü olsaydı, bu taahhüdün potansiyel saldırganları caydırmak gibi bir işlevi olurdu. Zira bu durumda saldırganlar, bir grup devlet tarafından misilleme olasılığını dikkate almak zorunda kalacaklardı. Ancak Dayanışma Şartı, üye devletler arasında daha fazla işbirliğine giden bir adım olsa da, bir ortak savunma mekanizması değildir³⁵⁵.

Zira Konsey kararında³⁵⁶ bu kararın hiçbir savunma etkisi olmayacağı, bir krizin ODGP veya OGSP eylemi gerektirmesi durumunda, kurucu andlaşmanın ilgili hükümlerine uygun olarak Konsey tarafından bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Özetle bu karar, ABA m. 42'deki önlemlere hâlel getirmez.

B. Danimarka'nın Durumu

Danimarka, 1 Ocak 1973'ten beri Avrupa Birliği'nin üyesidir³⁵⁷. Lakin Danimarka'nın, Avrupa Birliği'nin her zaman gönülsüz bir üyesi olduğu söylenmektedir. Öyle ki, Maastricht Andlaşmasının imzalanması aşamasında yapılan referandumda Danimarkalılar, artan siyasal bütünleşmeye olan isteksizliklerinin de etkisiyle hayır dediler. Bunun üzerine AB ile Danimarka arasında Edinburgh Andlaşması olarak bilinen ayrı bir andlaşma yapıldı ve bu andlaşma ile Danimarka'ya AB vatandaşlığı, parasal birliğin üçüncü aşamasına katılım, adalet ve içişleri alanında

³⁵⁴ https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/mutual_defence.html (E.T. 29.01.2019)

³⁵⁵ <https://www.politico.eu/article/solidarity-clause/> (E.T. 01.03.2019)

³⁵⁶ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 01.07.2014, L 192/53.

³⁵⁷ https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/denmark_en (E.T.22.01.2019)

işbirliği ve ortak savunma politikası konusunda muafiyetler tanındı. Ancak bu tavizler üzerine, Danimarka Maastricht Andlaşmasını kabul etti³⁵⁸.

Dahası, 2009 yılına gelindiğinde ve yetkililer Lizbon Andlaşmasını imzaladıktan sonra bir grup Danimarkalı Danimarka'ya karşı dava açmıştır. Davacılar, Lizbon Andlaşmasının pek çok konuda Danimarka'nın egemenliğini etkilediğini ve bu sebeple andlaşmanın imzalanmasından önce referandum yapılması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Ancak Danimarka Yüksek Mahkemesi, Lizbon Andlaşmasının imzalanmasını anayasaya aykırı bulmamış ve davayı reddetmiştir³⁵⁹³⁶⁰.

Danimarka'nın durumu, Lizbon Andlaşmasında da özel düzenlemeye tabi tutulmuştur. Lizbon Andlaşmasına ekli 22 numaralı Protokolün 5. maddesine göre Danimarka, ABA'nın 26. maddesinin ilk paragrafı ile 42, 43 ve 46. maddelerinden kaynaklanan alanlarda Konsey tarafından karara bağlanan önlemlere ilişkin olarak savunma alanında etkileri olan Birlik kararlarının ve eylemlerinin hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmayacaktır. Ayrıca Danimarka, bu konuda alınacak kararların oylamasına da katılmayacaktır. Bu bağlamda Danimarka bu önlemlere ilişkin operasyonel harcamaların finansmanına katılmaya ve Birliğin emrine askeri güç vermeye de mecbur değildir. Lakin Danimarka'ya bu konuda alınacak kararlara ve işbirliğinin geliştirilmesine muhalefet etme hakkı da verilmemiştir.

Protokolün 7. maddesinde, Danimarka'ya isteği halinde iç mevzuatına uygun olarak bu Protokolün bir kısmından veya tamamından yararlanma hakkı verilmiştir. Böyle bir durumda Danimarka, diğer üye devletlere bir bildirim yapacaktır. Bu halde Danimarka, bu bağlamda alınmış olan yürürlükteki tüm önlemleri bütünüyle uygulamakla yükümlüdür.

Yine bu Prokotole ilişkin yapılan deklarasyonda, Danimarka'ya uygulanmayan düzenlemeler dâhil olmak üzere Konsey'in tek başına veya Avrupa Parlamentosu ile birlikte kabul edilen hukuki işlemler ve Danimarka'ya uygulanabilir düzenlemelerle

³⁵⁸ Johanna Karlsson, **Denmark, Sweden and the CFSP Two Similar Countries Facing Different Political Realities**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Lunds Universitet, Department of Political Science, 2006, s. 7.

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1325653&fileId=1325654> (E.T. 01.03.2019)

³⁵⁹ <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/denmark-court-determines-lisbon-treaty-signing-constitutional/> (E.T. 20.01.2019)

³⁶⁰ <http://cphpost.dk/news/eu/high-court-lisbon-treaty-signing-not-unconstitutional.html> (E.T. 20.01.2019)

ilgili olarak, Danimarka'nın kendisine uygulanmayan düzenlemelerin kabul edilmesine muhalefet etmek için oy hakkını kullanmayacağını beyan ettiği belirtilmiştir.

Ancak, 222. madde ile ilgili olarak, belirtilen Prokotole de uygun olarak Dayanışma Şartı'nın uygulanmasında hukuki işlemlere veya eylemlere katılımının gerçekleşeceğini, Danimarka beyan edecektir. Böyle bir durumda, Danimarka seçme hakkını haiz olup, olay bazında değerlendirme yapacaktır.

Tarihsel olarak Danimarka, genellikle tarafsızlık politikası izlemiştir. Örneğin Danimarka I. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmıştır. II. Dünya Savaşı'nda ise, Naziler Danimarka'yı işgal etmiştir³⁶¹. Bu durum, var olan politikayı değiştirmiştir. Savaşın bitmesinden sonra Danimarka, Norveç'le birlikte 1949'da NATO'ya katılmış ve böylece 1864'ten beri Danimarka'nın güvenlik politikasında kilit unsur olan tarafsızlık politikasını kesin olarak terk edilmiştir³⁶².

Danimarka, kendi isteğiyle Avrupa Birliğince düzenlenen sivil misyonlara katılacağını ancak askeri misyonlara katılmayacağını beyan etmiştir³⁶³. Sivil ve askeri misyonların nitelikleri, çalışmanın devamında ayrıntılı olarak incelenecektir.

C. İrlanda'nın Durumu

İrlanda, 1973'te Birliğin üyesi olmuştur³⁶⁴. Ancak, tıpkı Danimarka gibi diğer üyelerden farklı olarak, İrlanda Cumhuriyeti Birlik için her zaman özel bir durum teşkil etmiştir³⁶⁵.

Tarihsel olarak İrlanda hükümetleri, askeri ittifaklara üye olmamakla karakterize edilen bir askeri tarafsızlık politikası izlemiştir. Keza İrlanda, Danimarka'dan farklı olarak NATO üyesi de değildir. Ancak Birleşmiş Milletler Örgütü'nün bir üyesi olarak BM Andlaşmasının VII. Bölümü uyarınca, uluslararası barış ve güvenliği sağlamayı amaçlayan BM Güvenlik Konseyi Kararlarının

³⁶¹ Danimarka Dışişleri Bakanlığı, <http://ukraine.um.dk/en/about-denmark/danish-history-and-culture/> (E.T.15.01.2019)

³⁶² Danimarka Dışişleri Bakanlığı, <http://www.netpublikationer.dk/um/8901/html/chapter01.htm> (E.T.15.01.2019)

³⁶³ Terpan, 43, s. 1216.

³⁶⁴ https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/ireland_en (E.T. 25.02.2019)

³⁶⁵ <https://www.bbc.com/news/world-europe-46552486> (E.T. 02.03.2019)

uygulanmasına yardımcı olma yükümlülüğü de dâhil olmak üzere yükümlülüklerine bağlı olduğunu belirtmiştir³⁶⁶.

İrlanda, geçmişten beri hem BM hem de BM destekli sivil ve askeri barışı koruma misyonlarına katılmaktadır. Hatta, İrlanda barış güçlerinin uluslararası çapta saygınlığıyla, 1958'den beri BM ve BM tarafından yönetilen barış destek operasyonlarında sürekli varlığını sürdüren tek millet olmanın gururunu yaşadığını belirtmiştir. Ayrıca sivil barışı korumaya giderek daha fazla dâhil olduklarını ve güçlü sivil kuruluşların çatışmanın başlamasını veya yeniden başlamasını engellemede önemli bir rol oynadığını belirtmiştir³⁶⁷.

İrlanda'nın hem tarihi tarafsızlık politikası güttüğünü belirtmesi hem de BM askeri operasyonlarına dâhil olması, İrlanda'nın gerçekten tarafsız olup olmadığı hususunu tartışmaya açmaktadır. Ancak İrlanda Cumhuriyeti, tarafsızlığını koruduğunu iddia etmeye devam etmektedir³⁶⁸.

Lizbon Andlaşmasının imzalanması aşamasında İrlanda'ya, ülkenin geleneksel askeri tarafsızlık politikasını değiştirmeyeceğine dair birtakım garantiler verilmiştir³⁶⁹. Bununla birlikte İrlanda, Birliğin askeri operasyonlarına dâhil olmuştur. Hatta İrlanda Birliğin misyonlarına katılarak uluslararası barış ve güvenliğin güçlendirilmesine katkıda bulunmak ve insan haklarını ve temel hak ve özgürlükleri korumak için daha fazla fırsata sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca İrlanda, AB Savaş Gruplarına da katılarak Birliğin askeri gücüne katkı sağlamaktadır³⁷⁰.

³⁶⁶ İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı, <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutralty/> (E.T. 01.03.2019)

³⁶⁷ <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutralty/> (E.T.02.02.2019)

³⁶⁸ İrlanda'nın gerçekten tarafsız olup olmadığına ilişkin ileri okuma için bkz. <http://collegetribune.ie/is-ireland-actually-neutral/> (E.T. 17.01.2019)

³⁶⁹ <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutralty/> (E.T.02.02.2019)

³⁷⁰ <https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/common-security-and-defence-policy/> (E.T. 02.02.2019)

D. Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden Ayrılmasının Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkileri

İlk defa Lizbon Andlaşması ile getirilen Birlikten çıkma hakkı³⁷¹, ABA m. 50'de düzenlenmiştir. Buna göre her üye devlet, kendi anayasal kuralları uyarınca Birlikten çıkmaya karar verebilir.

23 Haziran 2016 tarihinde yapılan halk oylamasında Birleşik Krallık vatandaşları, Avrupa Birliğinden ayrılma yönünde irade göstermişlerdir. Bunun üzerine 29 Mart 2017'de Birleşik Krallık, Lizbon Andlaşmasının 50. maddesi uyarınca Birlikten ayrılma niyetini Avrupa Konseyi'ne resmen bildirmiştir³⁷². Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılma sürecine kısaca “Brexit³⁷³” denmektedir.

Birlikten ayrılma tek pazardan çıkmak, vatandaşların hakları, finansal konular, sınırlar gibi pek çok önemli konuyu içeren kompleks bir süreçtir. Bu konuda Birleşik Krallık ile yapılan müzakereler sürmektedir³⁷⁴. Bunun yanı sıra Birleşik Krallık, üyeliği sona erdikten sonra da bir süre bazı politikalardan yararlanmaya devam edecek ve bu süreç “geçiş dönemi” adlandırılacaktır³⁷⁵.

Bu noktada önemli bir konu da Birleşik Krallık'ın Birlikten ayrılmasının OGSP'yi nasıl etkileyeceğidir. Zira Birleşik Krallık, Birlik bütçesinin yaklaşık %16'sını finanse etmekte ve AB güvenlik faaliyetlerine de önemli finansal destek sağlamaktadır. Ayrıca, AB misyonları için personel, uzmanlık ve teçhizat; özellikle Afrika Boynuzu üzerinden korsanlıkla mücadele ve Akdeniz'de kaçakçılığı önleme konusunda önemli denizcilik desteği sağlamaktaydı. Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı'nın Daimi Ortak Genel Merkezi, ATALANTA Operasyonu da dâhil olmak üzere bazı AB misyonlarının operasyonel merkezi olmuştur³⁷⁶. Bu husus da Birleşik Krallık'ın Birlik içindeki önemli konumunu göstermektedir.

Ancak ilginç bir şekilde Birleşik Krallık Birlikten ayrılma niyetini açıkladığından bu yana, OGSP içindeki rolünü sürdürmek istediği hususunu giderek

³⁷¹ Karluk, s. 150.

³⁷² https://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/brexit_en (E.T. 01.03.2019)

³⁷³ Brexit kelimesi, Birleşik Krallık vatandaşlarını niteleyen “British” ve çıkış anlamına gelen “exit” kelimelerinin bileşimidir.

³⁷⁴ https://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/brexit_en (E.T. 01.03.2019)

³⁷⁵ Bozkurt ve Köktaş, s. 78.

³⁷⁶ <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/uk%E2%80%93eu-defence-and-security-cooperation> (E.T. 02.03.2019)

daha sık vurgulamaya başlamıştır. Hatta Birleşik Krallık'ın OGSP'ye yönelik daha önce hiç bu kadar yapıcı bir tavır sergilemediği Birlik tarafından belirtilmektedir. Keza Birleşik Krallık tek pazar ve gümrük birliğinden ayrılır ancak OGSP'de kalmaya devam ederse, bu hususun tarihin en büyük paradokslarından biri olacağı aşikârdır³⁷⁷.

Birleşik Krallığın OGSP içindeki rolünü devam ettirmek istediğini bildirmesi üzerine, Birlik bunun hangi şartlarla olabileceğine ilişkin bir rapor yayımlamıştır. Birlik bahsedilen şartları kırmızıçizgisi olarak tanımlamakta ve Birleşik Krallık'ın bu şartlara uymaması halinde OGSP'de yer alamayacağını belirtmektedir. Bu şartlar şu şekilde belirlenmiştir;

- Birliğin OGSP konusundaki karar alma özerkliği sorgulanamaz. Birleşik Krallık'ın, OGSP'nin ilgili kurumları (SGK, Avrupa Savunma Ajansı, COREPER, Konsey gibi) ve karar organlarında temsilcisi veya daimi gözlemcisi bulunmayacaktır. Ancak Londra ile özel bir diyalog öngörülebilir.
- Birleşik Krallık Avrupa Savunma Ajansı'na üye olamayacak ve Ajansın karar alma aşamasına katılamayacaktır. Bu noktada kararlaştırılırsa Birleşik Krallık ortak statüsüne sahip olabilecek ve bazı yetenek programlarına katılabilecektir.
- Birleşik Krallık artık Savaş Gruplarının komutasını elinde tutamayacaktır. (Ancak, üçüncü ülke olarak Savaş Gruplarına katkıda bulunabilir).
- OGSP kapsamında yürütülen sivil ve askeri kriz yönetimi misyonları artık Northwood³⁷⁸'un operasyon merkezinden komuta edilmeyecektir.
- ATALANTA deniz askeri misyonunun genel merkezi İspanya veya İtalya'ya devredilecektir.
- ALTHEA görevinin komutası da devredilecek ya da gözden geçirilecektir. (Bu görev şu anda Berlin Plus Andlaşması kurallarına tabidir ve bu nedenle bir İngiliz vatandaşının komutasındadır).
- İngiliz yetkililer artık OGSP misyonlarında komuta görevinde bulunamayacaklardır. Ancak Londra, görevlerle ilişkilendirilebilir.

³⁷⁷[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603852/EXPO_STU\(2018\)603852_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603852/EXPO_STU(2018)603852_EN.pdf) (E.T. 02.03.2019)

³⁷⁸ Birleşik Krallık'ta yer alan askeri bir karargâh. Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.gov.uk/government/publications/northwood-headquarters/northwood-headquarters> (E.T.28.02.2019)

- Avrupa Savunma Fonu çerçevesinde, Birleşik Krallık program komitelerinden çıkartılacaktır. (İstisnai durumlarda katılmaya davet edilebilir ancak bu halde oy hakkı olmayacaktır). Bununla birlikte, bu süre zarfında İngiliz şirketleri teklif çağrılarına katılabilir. 2021'den sonra Birleşik Krallık'ın katılımı tamamen yeniden tanımlanacaktır. Ancak bu aşamadan önce Birleşik Krallık üçüncü ülkeler için geçerli olan kurallara tabi olacaktır.
- PESCO kapsamındaki projelere İngilizlerin katılımı yalnızca davetle ve proje bazında olacaktır. Birleşik Krallık'ın yönetim organlarında yer alması mümkün değildir.
- “Galileo Uzay Programı³⁷⁹” çerçevesinde Birleşik Krallık, program komitelerinden ve uzman gruplardan çıkarılacaktır. Galileo Güvenlik İzleme Merkezi'nin yedekleme sitesi İspanya'ya taşınacaktır³⁸⁰.
- Birlik ile Birleşik Krallık arasında bir “Bilgi Güvenliği Andlaşması” imzalanmadıkça Birleşik Krallık ile dış güvenlik ve savunma politikası düzenlemelerine girilmeyecektir.

E. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası Çerçevesinde Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği İlişkisi

Birleşmiş Milletler ile Birlik arasındaki ilişki, eskiye dayanmaktadır. Birlik kurucu metinlerinde pek çok yerde Birleşmiş Milletler Andlaşmasına atıf yapıldığı görülmektedir. Örneğin; ABA m. 3/5 “... *insan haklarının korunmasına ve özellikle Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilkelerinin korunması başta olmak üzere...*”, ABA m. 21/1 “... *insan onuruna saygı, eşitlik, dayanışma ile Birleşmiş Milletler Andlaşması ve uluslararası hukuk ilkelerine saygı.*”, ABA m. 42/7 “... *üye devletler Birleşmiş Milletler Andlaşmasının 5. maddesine uygun olarak...*” gibi.

OGSP bağlamında BM ve AB arasında atılan ilk resmi adım, 24 Eylül 2003'te yayımlanan ortak bildiri ile gerçekleşmiştir. Bu bildiri ile Birleşmiş Milletler Genel

³⁷⁹ Galileo, ABD kontrolündeki Küresel Konumlandırma Sistemine rakip olması amaçlanan 8 milyar sterlinlik bir uydu navigasyon sistemidir. Ayrıntılı bilgi için bkz: <https://www.gsa.europa.eu/galileo-mission-implementation> (E.T. 19.02.2019)

³⁸⁰ Galileo Uydu Programı kapsamında AB ile Birleşik Krallık arasında yaşanan uyuşmazlığa ilişkin bkz: <https://www.theguardian.com/politics/2018/may/25/what-is-galileo-and-why-are-the-uk-and-eu-arguing-about-it> (E.T. 28.02.2019)

Sekreteri ve Avrupa Birliği Konseyi Başkanlığı, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği arasında sivil ve askeri kriz yönetimi alanında, özellikle Balkanlar'da ve Afrika'da mevcut işbirliğini memnuniyetle karşıladıklarını; uluslararası barış ve güvenliğin sürdürölmesinin temel sorumluluğunun Birleşmiş Milletler Andlaşmasına uygun olarak Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne dayandığını kabul etmişlerdir.

Bu çerçevede, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletlerin kriz yönetimindeki hedeflerine katkıda bulunma konusundaki kararlılığını yinelemektedir. Yine bu bildiri ile Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği, aralarındaki olumlu işbirliğinin ivme kazanması için daha ileri adımlar atılması gerektiğini kabul etmişlerdir. Bu amaçla; planlama, eğitim, iletişim ve uygulama alanlarında karşılıklı koordinasyonu ve uyumluluğu arttırmanın yollarını ve araçlarını incelemek için çalışma düzeyinde ortak bir danışma mekanizması oluşturmaya kararlaşmışlardır³⁸¹.

Tüm Birlik üye devletleri BM'nin üyesidir, hatta bazıları kurucu üye sıfatına sahiptir. Sadece devletler BM'ye üye olabileceği için AB, BM Genel Kurulunda AB Konseyi Başkanlığını elinde bulunduran üye devlet tarafından temsil edilmektedir³⁸².

Bunun yanı sıra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Avrupa Birliği'nin statüsünü belirleyen bir karar kabul etmiştir³⁸³. Buna göre, Avrupa Birliği;

1. Mevcut karara uygun olarak, Avrupa Birliği ve üye ölkelerinin de kabul ettiği üzere, konumlarını temsil etmek için;
 - a. Müdahaleler yapmak için büyük grupların temsilcileri arasında konuşmacıların listesine yazılmasına izin verilecektir,
 - b. Genel Kurul'un genel görüşmelerine katılmak üzere, gözlemci katılımı ve katılım düzeyine ilişkin uygulamada belirlenen öncelik sırasına göre davet edilecektir,
 - c. Genel Kurul toplantıları ve çalışmaları ile Meclis ve Birleşmiş Milletler konferanslarının himayesinde toplanan, doğrudan ve arabuluculuk yapmaksızın yapılan tüm uluslararası toplantı ve konferansların oturumları ve çalışmaları ile ilgili meclis, toplantı veya konferansın belgeleri iletişimlerini sağlayabilecektir,

³⁸¹ C/03/266New York, 24 September 200312510/03 (Presse 266)

³⁸² https://www.unric.org/html/english/pdf/Leporello_EU-VN_e.pdf (E.T. 02.03.2019)

³⁸³ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/65/276 (E.T. 27.02.2019)

- d. Avrupa Birliği ülkeleri tarafından kararlaştırılan teklif ve değişikliklerin sözlü olarak sunulmasına da izin verilecek; bu tür teklifler ve değişiklikler, yalnızca bir üye devletin talebi üzerine oylamaya sunulacaktır,
 - e. Başkanlık görevlisinin kararlaştırdığı şekilde, Avrupa Birliği'nin pozisyonları ile ilgili cevap hakkını kullanma izni; bu tür cevap verme hakkı madde başına bir müdahale ile sınırlandırılacaktır.
2. Avrupa Birliği temsilcilerinin gözlemciler arasında yer alması sağlanacaktır.
 3. Avrupa Birliği temsilcileri, oy kullanma, taslak karar veya kararları destekleme veya aday belirleme hakkına sahip değildir.

Görüldüğü üzere Avrupa Birliği, BM'ye üye olamasa da Genel Kurul'da önemli bir gözlemci statüsüne sahip olmuştur. Keza AB üye devletleri bir bütün olarak, BM'nin barışı koruma bütçesine en büyük katkıyı sunmaktadır. Bu oran 2017 yılında barışı koruma bütçesinin yaklaşık %32'sini oluşturmaktadır³⁸⁴.

BM operasyonlarında yer alarak Avrupa dışındaki güvenliğe katkıda bulunmak aynı zamanda AB vatandaşlarının emniyetini ve güvenliğini de arttırmaktadır. Ayrıca, BM ile ortaklık yapmak, Birliğin Küresel Stratejisi doğrultusunda, küresel barış ve güvenlik alanında köklü bir aktör rolünü üstlenmesinde kilit bir rol oynamaktadır.

Yukarıda bahsedilen Savaş Gruplarının geliştirilmesi de, Güvenlik Konseyi'nden böyle bir talep gelmesi halinde bu grupların BM kapsamında yürütülen kriz yönetimi operasyonlarında kullanılma ihtimalini doğurmuştur³⁸⁵. Dahası, doktrinde Savaş Gruplarının tamamen BM taleplerine cevap olarak geliştirildiğini düşünen yazarlar da mevcuttur³⁸⁶.

Ayrıca, bugüne kadar yürütülen AB operasyonlarından 11 tanesi BM misyonlarına paralel olarak yürütülmüştür³⁸⁷. Ancak bugüne kadar yürütülen OGSP operasyonlarından hiçbirisi, gerekçe olarak doğrudan Birleşmiş Milletler

³⁸⁴ https://cdn3-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/7Jh1JelZpV9EnAe-BOsVuONK174vqV0NxK6V9Y2RaGc/mtime:1548860151/sites/eeas/files/factsheet_eu_un_missions_october_2018_0.pdf (E.T. 01.03.2019)

³⁸⁵ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/170/170707/170707eu-unstat_en.pdf (E.T. 27.02.2019)

³⁸⁶ <https://www.uaces.org/documents/papers/1201/umezawa.pdf> (E.T. 02.03.2019)

³⁸⁷ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/170/170707/170707eu-unstat_en.pdf (E.T. 01.03.2019)

Andlaşmasının VII. bölümüne dayandırılmamıştır³⁸⁸. Buna rağmen Avrupa Birliği, Güvenlik Konseyi kararı veya ilgili devletin müdahaleye rızası olmadan bir operasyon yürütmemiştir. Askeri ve sivil operasyonlar kapsamında BM ile AB ilişkisi ve operasyonların hukuki temeli, operasyonların ayrıntılı olarak inceleneceği üçüncü bölümde daha kapsamlı olarak ele alınacaktır.

³⁸⁸ <https://www.uaces.org/documents/papers/1201/umezawa.pdf> (E.T. 15.02.2019)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ OPERASYONLARI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

I. AVRUPA BİRLİĞİ OPERASYONLARI

A. Genel Olarak

Avrupa Birliği, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının bir parçası olarak üç kıtada (Avrupa, Afrika ve Asya) çeşitli ülkelerde sivil ve askeri araçlar kullanarak birçok denizaşırı operasyon gerçekleştirmiştir³⁸⁹. AB bugüne kadar 18 askeri ve sivil operasyonu tamamlamıştır ve Birliğin hâlihazırda devam eden 17 operasyonu bulunmaktadır.

2003'te başlatılan ilk AB operasyonları, Bosna-Hersek'teki polislik misyonu (EUPM) ve Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti'ndeki CONCORDIA askeri operasyonudur. O zamandan beri AB üç kıtada 34 operasyon ve misyon başlatmış ve yönetmiştir. Bunlardan 22'si sivil, 11'i askeri ve biri Darfur'da hem sivil hem askeri idi³⁹⁰.

CONCORDIA operasyonunda NATO kaynakları kullanılmış, ancak; AB 2003'te NATO'nun yardımı olmadan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde ARTEMIS askeri operasyonunu gerçekleştirmiştir³⁹¹.

Her AB misyonu kapsamlı bir yaklaşım çerçevesinde geliştirilir. Misyon, bölgedeki AB Delegasyonları ve AB bölgesel politikaları çerçevesinde işbirliği ve koordinasyon içinde çalışmaktadır. Misyonun genişletilmesi ve yönetimi kararları AB ülkeleri tarafından Konsey bünyesinde alınır³⁹².

³⁸⁹ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en (E.T. 18.02.2019)

³⁹⁰ CSDP Missions and Operations, https://cdn4-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoSq1y7pbsrvEvgXgvZeyF752ZI/mti.me:1520246086/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf (E.T. 22.02.2019)

³⁹¹ Terpan, 43, s. 1210.

³⁹² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en (E.T. 03.03.2019)

Bununla birlikte, şu ana kadar Birliğin askeri bir komuta yapısı ve merkezi bulunmamaktadır. Karargâh, NATO veya üye devletler tarafından bireysel veya ortak olarak sağlanmaktadır. Bunlar her operasyon için *ad hoc* kararlaştırılır. Bu kapsamda Avrupa Birliği Askeri Komitesi ve Avrupa Birliği Askeri Personeli tavsiye ve stratejik planlama sağlayabilir; ancak operasyonel planlama yapamaz ve bir operasyon yürütemez. Ayrıca bu kurumlar emir-komuta zincirine de dâhil değillerdir³⁹³.

B. Operasyonların Türleri

1. Sivil Operasyonlar

Avrupa Birliği geçmişten bu yana “sivil bir güç” olarak tanımlanmıştır³⁹⁴. Bunda, çalışmanın önceki bölümlerinde incelendiği üzere ekonomik bütünleşmenin ön plana çıkarak siyasi bütünleşmenin geride kalması ve ODGP kapsamındaki ilerlemenin yavaş olması etkilidir.

Doktrindeki bir görüşe göre sivil güç olarak tanımlanmak için; işbirliğinin gerekliliğini kabul etmek, öncelikli olarak sivil gücünü ve özellikle dış politika araçlarını kullanmak ve uluslararası uyuşmazlıkların yönetimi için çok taraflı kurumlarla birlikte çalışmak gereklidir³⁹⁵.

Bunun yanı sıra AB dış eyleminin kurucu andlaşmalarda belirtilen amaçları açıkça sivildir; insan haklarının ve demokratik ilkelerin desteklenmesi, bölgesel işbirliği için destek, çatışmayı önleme ve uzlaşma gibi. Bu sebeple ilk etapta Birliğin bu amaçlara ulaşmaya çalıştığı araçlar; yardım, dernek kurma ve siyasi diyalog da dâhil olmak üzere neredeyse tamamı sivildi³⁹⁶.

Sivil operasyonlar, kırılğan ortamlarda, stratejik ve operasyonel olarak hukukun üstünlüğünü güçlendirmek ve istikrarı artırmak maksadı taşımaktadır. Daha

³⁹³ Naert, s. 41.

³⁹⁴ Örneğin bkz. Tommaso Padoa-Schioppa, **Europe, A Civil Power**, The Federal Trust, 2007, Herbert Wulf, “European Union: Civil Power in Camouflage”, **Internationalizing and Privatizing War and Peace**, Palgrave Macmillan, 2005.

³⁹⁵ Michael Merlingen ve Rasa Ostrauskaite, **European Union Peacebuilding and Policing**, Routledge, Birleşik Krallık, 2006, s. 14.

³⁹⁶ Karen E. Smith, “The End of Civilian Power EU: A Welcome Demise or Cause for Concern?”, **The International Spectator**, V.35 N. 2, April-June 2000, ss. 11-28, s. 16.

önce de belirtildiği üzere Birlik için sivil operasyonlar, askeri operasyonlara göre öncelik arz etmektedir.

Sivil yönetim alanındaki kabiliyetleri için AB, kriz halindeki veya çatışmalardan çıkan ülkelerde genel yönetim, altyapı ve sosyal hizmetlerin dağıtımını sağlama veya iyileştirmeyi amaçlayan bir barış inşa konsepti geliştirmiştir³⁹⁷.

Avrupa Birliği'nin ilk operasyonlarından bu yana, Birliğin sivil gücü yani barış inşası kapasitesini geliştirmek için çeşitli girişimler olmuştur. Sivil OGSP, 2004'te sınır polisi ve insan kaçakçılığı gibi çeşitli alanlarda uzman olan kişiler gibi birtakım araçlar elde etmiştir. Devamında, askeri ve sivil varlıkları birleştirerek barış inşası için izleme ve güvenlik konularında kapsamlı çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir³⁹⁸.

AB, sivil misyonlarını farklı formatlarda konuşlandırılabilir. Bunlar özerk olarak AB operasyonu, BM kapsamında veya AGİT kapsamında olabilir³⁹⁹. Sivil ve askeri operasyonların göreve başlaması bakımından bir fark bulunmamakla beraber, her ikisi bakımından da daha önce belirtildiği üzere üye devletlerce oybirliğiyle alınmış bir karar gereklidir.

Sivil operasyonlar, Sivil Operasyon Komutanının stratejik liderliği ve Siyaset ve Güvenlik Komitesi ve Yüksek Temsilcinin siyasi yönetimi altında yürütülür. Ayrıca bu kapsamda bir Sivil Planlama ve Yürütme Yeteneği (SPYY) geliştirilmiştir. SPYY, operasyona katılan tüm devletler arasında koordinasyonu sağlayarak iç kaynakları etkin kullanımını sağlar ve ilgili operasyona devamlı olarak destek olur⁴⁰⁰.

OGSP'nin sivil yönü zaman içinde gelişmiş ve 2003'te başlatılan ilk operasyondan bu yana en çok kullanılan görev türü olmuştur. 34 operasyondan 22'si sivil nitelikte olup, bunlar Batı Balkanlar'dan Orta Afrika'ya kadar çeşitli bölgelere yayılmıştır.

Elbette sivil operasyonların tercih edilmesinin önemli sebepleri vardır. Bunlardan en önemlileri sivil operasyonların finansmanının daha az maliyetli olması ile siyasi ve askeri güç kullanımı içermemesidir. Ayrıca sivil operasyonlar Avrupa

³⁹⁷ Merlingen ve Ostrauskaite, s. 47.

³⁹⁸ Merlingen ve Ostrauskaite, s. 48.

³⁹⁹ Merlingen ve Ostrauskaite, s. 49.

⁴⁰⁰ [https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)](https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)) (E.T. 10.03.2019)

Birliğin ortak bütçesinden finanse edilebilirler⁴⁰¹. Bunun yanı sıra 2003'ten bu yana başlatılan yirmiden fazla sivil OGSP operasyonu, güvenliğe ilişkin sorunları çözmede ortakları destekleyen esnek bir araç olduğunu kanıtlamıştır⁴⁰².

Dahası, bir OGSP'nin Avrupa Birliği için olumsuz olduğunu düşünen yazarlar dahi, Birliğin kriz yönetimi için askeri olmayan yeteneklerini geliştirmesi gerektiğini düşünmektedir. Böylece askeri operasyonların sebep olacağı toplumsal tepki ve büyük finansal harcamalar elimine edilecek ve AB'nin sivil kriz yönetimi için hali hazırda var olan kapasitesi daha da geliştirilebilecektir⁴⁰³.

Birliğin yakın zamanda yürüttüğü en büyük sivil misyon 2008 yılında başlatılan EULEX Kosova operasyonudur. Bu operasyonda 1900 tane danışman demokratik kuruluşların oluşturulması ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için görevlendirilmiştir⁴⁰⁴.

Birliğin Afrika'da EUCAP Somali, EUCAP SAHEL Nijer, EUBAM Libya, EUBAM SAHEL Mali; Avrupa'da EULEX Kosova, EUMM Gürcistan, EUAM Ukrayna; Asya ile Orta Doğu'da EUBAM Rafah/ Filistin Bölgeleri, EUPOL COPPS/ Filistin Bölgeleri ve EUAM Irak sivil operasyonları devam etmektedir⁴⁰⁵.

2. Askeri Operasyonlar

Avrupa Birliği, niteliği gereği askeri bir örgüt olmadığı gibi, kurucu andlaşmasında açıkça askeri operasyon düzenleme yetkisine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Dahası, çalışmanın önceki kısımlarında bahsedildiği üzere bir "Avrupa Ordusu" henüz oluşturulabilmiş değildir.

⁴⁰¹ Nicoletta Pirozzi, "The Civilian CSDP Compact A Success Story for the EU's Crisis Management Cindirella?", European Union Institute for Security Studies, V. 9, 2018, pp. 1-8, p. 4.

https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief%209__Civilian%20CSDP.pdf (E.T.12.04.2019)

⁴⁰² Mercedes Garcia-Perez ve Galia Glume, "Civilian CSDP Missions", **Handbook on CSDP Missions and Operations** (Ed. Jochen Rehl ve Galia Glume), Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Avusturya, 2015, s. 162.

⁴⁰³ Örn. bkz. Sangiovanni, s. 203.

⁴⁰⁴ Terpan, 43, s. 1210.

⁴⁰⁵ [https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)](https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)) (E.T. 13.04.2019)

Ancak yine de, Avrupa Birliği, bugüne kadar 11 askeri operasyon yürütmüştür. Bugüne kadarki en büyük askeri operasyon, Mart 2008'den Mart 2009'a kadar Çad Cumhuriyeti ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki sığınmacı kamplarını korumak için kurulan ve çalışmanın devamında ayrıntılı olarak incelenecek olan EUFOR Tchad / RCA olmuştur⁴⁰⁶.

Askeri harekâtlarda emir komuta zinciri, SGK üzerinden en yüksek askeri komuta seviyesindeki Operasyon Komutanına, ardından Kuvvet Komutanı ve ona bağlı gruplara doğru işler⁴⁰⁷.

AB ilk askeri operasyonlarında, genellikle bu operasyonları değerler temeli üzerine kurmuş ve meşrulaştırmıştır. Örneğin CONCORDIA ve ALTHEA Operasyonları sırasıyla FYR Makedonya ve Bosna Hersek'te barış andlaşmalarının uygulanmasını sağlama amacı taşıyordu. Sonrasında ilk kez ARTEMIS Operasyonunda Sahra Altı Afrika'da AB askeri birliklerini, açıkça sivilleri ve mültecileri korumak amacıyla konuşlandırmıştır⁴⁰⁸.

Ayrıca AB, bazı askeri operasyonlarını diğer uluslararası kuruluşlara destek olmak amacıyla gerçekleştirmiştir. Örneğin EUFOR Çad, operasyonun askeri yönünü oluştururken BM de MINURCAT operasyonu ile de sivil yönünü oluşturmuştur. Bunun sebebi olarak Çad yetkililerinin BM Barış Gücü'nü kabul etmekte isteksiz olması gösterilmiştir⁴⁰⁹.

AB operasyonlarının birçoğunun gerekçesinde en güçlü yön insanidir. Barış andlaşmaları yapmak, sivilleri ve mültecileri korumak ve seçimleri desteklemek gibi değerlere dayalı hedefler ortaya çıkmaktadır.

AB'nin geçmişte yapmış olduğu ARTEMIS ve ALTHEA gibi operasyonlarda askeri yön daha belirgin, CONCORDIA, EUFOR Kongo ve EUTM Somali gibi bazı operasyonlar, içerdii "değerler" temelleriyle birlikte, AB'yi normatif güç olma hedefine daha da yakınlaştırmıştır. Bugüne kadarki operasyonlar değerlendirildiğinde,

⁴⁰⁶ Terpan, 43, s. 1210.

⁴⁰⁷ Naert, s. 41.

⁴⁰⁸ T.P. Palm ve Ben Crum, "The Character Of Eu-Military Operations: Justification And Policy-Embeddedness", **Normative Power and Military Means: The Evolving Character of the EU's International Power** (Ed. B.j.j. Crum, E.A.E.B. Hoohhe), Vrije Universiteit Amsterdam, 2017, ss. 90-109, s. 95.

⁴⁰⁹ Christine Gray, **International Law and the Use of Force**, Third Edition, Oxford University Press, Birleşik Krallık, s. 382.

bu tarz operasyonların arttığı ve AB'nin kurucu andlaşmalarında belirtilen amaçlara ulaşmasını hedeflediği söylenebilir⁴¹⁰.

Dahası, bugüne kadar yapmış olduğu askeri operasyonlarla AB, “ekonomik dev, siyasi cüce” olduğu iddialarını geçersiz kılmayı başarmıştır. Yapılan operasyonlarda toplamda 20.000'den fazla askeri personel görevlendirilmiştir. Bu görevler, kriz yönetiminden yerel otoriteleri güçlendirme çabası gibi zorlayıcı içeriklere sahipti⁴¹¹.

Sonuç olarak Avrupa Birliği, bugüne kadar birden fazla askeri operasyonu başarıyla sürdürmüştür. Bu konudaki çabalarını geliştirme niyeti ise devam etmektedir.

C. Operasyonların Hukuki Temeli

Uluslararası hukukun en temel ilkelerinden biri, devletlerin uluslararası ilişkilerinde kuvvet kullanmasının kural olarak yasak olmasıdır. Birleşmiş Milletler Andlaşmasının ilkeleri düzenleyen 2. maddesinde açıkça üye devletlerin uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi başka bir devletin toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına gerekse BM'nin amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir surette tehdide veya kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınacakları belirtilmiştir.

Ancak kuvvet kullanma yasağının birtakım istisnaları mevcuttur. Bunlardan en önemlisi BM Andlaşmasının VII. bölümünü oluşturan barışın tehdidi, bozulması ve saldırı halinde yapılacak hareket kapsamında Güvenlik Konseyi'nin vereceği karardır⁴¹².

Bunun yanı sıra meşru müdafaa ve meşru müdahale de bu yasağın istisnaları kapsamında sayılabilir. Meşru müdahaleden kasıt genellikle devletin ülkesinde böyle bir operasyona rıza göstermesidir⁴¹³.

Avrupa Birliği operasyonları bakımından ise, hukuka uygunluk bugüne kadar herhangi bir sorun teşkil etmemiştir. Avrupa Birliği operasyon yetkisini kurucu

⁴¹⁰ Palm ve Crum, s. 107.

⁴¹¹ Ben Tonra, “The (In)Justices of Peacekeeping EUFOR Tchad/RCA”, **GLOBUS Research Papers**, V. 3, 2018, pp. 1-22, p. 1.

⁴¹² Pazarcı, s. 414.

⁴¹³ Sur, ss. 290-291.

andlaşmasından alsa da, bir uluslararası hukuk kişisi olarak yukarıda belirttiğimiz şartlarla bağlıdır.

Bugüne kadar yapılan AB operasyonlarının tamamı açıkça bir hukuki dayanağa sahipti. Operasyonların hukuki temeli genelde devletin müdahaleye rızası veya diğer taraf devletlerin daveti üzerine kurulmuştur. Ayrıca Güvenlik Konseyi'nin desteği veya onaylaması da, müdahaleyi meşru kılan durumlardan birisidir⁴¹⁴.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasının VIII. bölümü, "Bölge Andlaşmaları" başlığını taşımakta olup BM, bu bölüme göre bir bölgesel örgüte yetki verebilir. Avrupa Birliği'nin, bu bölüm kapsamında bölgesel bir örgüt olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır.

AB'nin VIII. bölüm anlamında bölgesel bir örgüt olduğu ve BM'nin amaç ve uygulamalarına katkıda bulunarak uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına yardımcı olduğunu düşünen yazarlar vardır⁴¹⁵.

Lakin Birleşmiş Milletler AB'yi yetkilendirdiği Bunia kararı (1484/2003) ve DRUC'taki MONUC operasyonunda VII. bölüme dayansa da, VIII. bölüme herhangi bir atıfta bulunmamıştır. Aslında bu husus şaşırtıcı değildir zira bu operasyonlar VIII. bölümde öngörülen operasyon niteliğinde olmadığı gibi, AB üye devletlerinin ülkesinde de gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte BM Genel Sekreteri, kuruluşlar arasında işbirliği hakkındaki raporunda BM ile AB arasındaki ilişkiye "BM ve Bölgesel Kuruluşlar" bölümünde yer vermiştir⁴¹⁶.

Sonuç olarak bu konuda kesin bir görüş bulunmamakta olup, AB'nin bugüne kadar yaptığı operasyonların VIII. bölüme dayandığı söylenemez. Zira BM Andlaşması m. 53'te açıkça "Güvenlik Meclisi gerekli gördüğü takdirde yetkisi altındaki zorlayıcı tedbirlerin kullanılması için bölge andlaşmalarını veya teşkillerini kullanır." ibaresi kullanılmıştır. Öyleyse Güvenlik Konseyi'nin böyle bir yetkilendirme yapması halinde VIII. bölüme atıf yapması beklenmektedir.

Avrupa Birliği ARTEMIS, ALTHEA, EUFOR DR CONGO ve EUFOR Çad / RCA operasyonlarında Güvenlik Konseyi tarafından açıkça yetkilendirilmiştir⁴¹⁷. Diğer operasyonlarda ise devletin rızası veya talebi üzerine operasyonlarını

⁴¹⁴ Naert, s. 137.

⁴¹⁵ Örn. bkz. Natividad Sola, "The European Union as a Regional Organization within the Meaning of the UN Charter", *Polish Yearbook of International Law*, V. 32, 2012, pp. 259-269, p. 269.

⁴¹⁶ Gray, s. 385.

⁴¹⁷ Naert, s. 137.

gerçekleştirmiş olup, bu operasyonların uluslararası hukuka uygun olduğu söylenebilir.

D. Müşterek Operasyonlar

1. NATO ile Birlikte Yürütülen Operasyonlar

Birlik, NATO ile birlikte yürüttüğü operasyonların temelini, kısaca Berlin Plus Andlaşması olarak bilinen bir andlaşmadan alır. Aslında Berlin Plus, NATO'nun 1999 tarihli Washington Zirvesinde belirlenen sonuçlara dayanılarak yapılan AB ile NATO arasındaki kapsamlı bir andlaşmalar paketini nitelemektedir⁴¹⁸.

Birlik ve NATO bugüne kadar bu andlaşma çerçevesinde iki operasyon gerçekleştirmiştir. Bunlar Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'ndeki askeri operasyon CONCORDIA ve Bosna Hersek'teki askeri operasyon ALTHEA'dır. Aslında, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki operasyonlar dikkate alındığında, bu iki kuruluş arasında ortak faaliyetlerin çok sık görüldüğü söylenemez. Üye devletler, böyle bir operasyona destek vermeye karar verdiklerinde ellerinden çıkaracakları birliği ya NATO ya da AB gücüne vermek durumundaydılar. Bu sebeple devletler, bir operasyona göre diğerine öncelik vermek zorunda kalmışlardır⁴¹⁹.

Örneğin NATO, 2003 yılından bu yana güvenlik operasyonları yürüten ve Afgan güvenlik güçlerinin kurulmasına yardımcı olan BM Zorunlu Uluslararası Yardım Gücü (ISAF) ile birlikte Afganistan'da varlık göstermektedir. AB ise, bir AB Polis Misyonu (EUPOL) ile 2007 ile 2015 yılları arasında Afganistan'da varlık gösterdi. Ancak her iki misyon da aynı zamanda orada bulunmalarına rağmen, koordinasyonlarının zayıf ve gösterdikleri çabanın yineleyen ve örtüşen nitelikte olduğu belirtilmiştir⁴²⁰.

Dolayısıyla, mevcut NATO-AB hukuki işbirliği çerçevesi, siyasi iradenin mevcut olması durumunda kuruluşların yeteneklerini paylaşmalarına ve başarılı

⁴¹⁸ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf (E.T. 08.03.2019)

⁴¹⁹ Andrea Aversano Stabile, Guillaume Lasconjarias and Paola Sartori, "NATO-EU Cooperation to Project Stability", **Document Istituto Affari Internazionali**, V.18/18, Haziran 2018, pp. 1-10, p. 5.

⁴²⁰ Stabile, Lasconjarias, Sartori, p. 8.

operasyonlar gerçekleştirmelerine izin vermektedir⁴²¹. Ancak uygulamada, çoğu zaman aynı maksatları taşıyalar da her zaman bu iki kuruluşun koordine operasyon yürüttükleri görülmemektedir.

2. Birleşmiş Milletler ile Birlikte Yürütülen Operasyonlar

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkiden çalışmanın önceki bölümünde bahsetmiştik. Bu kısımda ise Birliğin BM ile birlikte veya paralel olarak yürüttüğü operasyonları incelemeye çalışacağız.

Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletlerin talebi üzerine kriz yönetimine katılmak ve sivil ve askeri yeteneklerini kullanmak için birtakım ön koşullar belirlemiştir. Bunlar;

- Birlik, SGK aracılığıyla operasyonlarının politik kontrolü ve stratejik yönetimini sürdürecektir.
- İşbirliği her duruma göre (ad hoc) belirlenecektir.
- AB'nin BM operasyonlarına otomatik olarak katılımı söz konusu olmayacaktır.
- Birlik, BM için bir güç kaynağı oluşturmaz, ancak yalnızca belirli misyon ve operasyonlar yürüterek duruma müdahale edebilir⁴²².

BM ile birlikte operasyon yürütmenin AB için birçok faydası olduğu söylenebilir. Öncelikle BM, hem sivil hem askeri operasyonlar konusunda son derece önemli bir deneyime sahiptir. Avrupa Birliği BM'ye kıyasla henüz yeni sahneye çıkmış bir uluslararası aktör sayılabilir. Ayrıca Güvenlik Konseyi, AB'nin yapacağı operasyonlara hukuka uygunluk kazandırma yetkisine sahiptir⁴²³.

Ancak AB ve BM misyonlarının birbirinden farklı olduğu ve bu farklılıkların anlaşmazlıklara ve karışıklığa yol açabileceği bilinen bir ikilemdir. BM'nin yetkileri,

⁴²¹ Tinatin Aghniashvili, "Towards More Effective Cooperation? The Role of States in Shaping NATO-EU Interaction and Cooperation", **Connections: Quarterly Journal**, V. 15, N. 4, 2016, pp. 67-90, p. 73.

⁴²² Alexandra Novosseloff, "United Nations-European Union Cooperation in the Field of Peacekeeping: Challenges and Prospects", **The Global Governance Institute Analysis Paper**, N. 4, 2012, pp. 1-30, p. 10.

⁴²³ Wibke Hansen, "EU-UN Cooperation in Peace Operations: Chances, Concepts and Constraints", **Die Europäische Union im 21. Jahrhundert**, pp. 238-248, p. 238.

doğal ve daha genel olma eğilimindedir ve merkezi olmayan bir karar alma sürecini mümkün kılar. Öte yandan, AB'nin yetkileri belirli görevlere daha fazla odaklanmış ve daha az esnektir⁴²⁴. Bu durum, karar alma sürecini her iki kurumda farklı kılmaktadır.

Ancak yine de, her iki kurum da temelde aynı amaçlara hizmet ettiklerinden, bugüne kadar pek çok operasyonda birlikte çalışmışlar ve bundan sonra da işbirliğinin artırılacağına dair birçok bildiri yapmışlardır.

Bosna-Hersek ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki ilk OGSP operasyonlarının ardından BM ile işbirliği önemli ölçüde gelişmiştir. Örneğin AB, 2006'da BM'nin talebi üzerine seçim sürecinde MONUC'a yardımcı olmak üzere Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde bir operasyon başlatmıştır⁴²⁵.

Şubat 2015 itibariyle paralel olarak konuşlandırılmış AB ve BM misyonları şu şekildedir;

Tablo 1: Paralel Olarak Konuşlandırılmış AB ve BM Misyonları⁴²⁶

	AB	BM
Kongo	EUSEC RD Congo	MONUSCO
Kosova	EULEX Kosovo	UNMIK
Mali	EUTM Mali EUCAP Sahel Mali	MINUSMA
Orta Afrika Cumhuriyeti	EUFOR RCA	MINUSCA

⁴²⁴ Wanda Hummel and Tobias Pietz, "Partnering for Peace: Lessons and Next Steps for EU-UN Cooperation on Peace Operations", **Policy Briefing**, February 2015, pp.1-4, p. 2.

⁴²⁵ Thierry Tardy, "UN-EU Relations in Military Crisis Management: Institutionalisation and Key Constraints", **Studia Diplomatica The Brussels Journal of International Relations**, V. 62, N. 3, 2009, pp. 43-53, p. 46.

⁴²⁶ Tablo için bkz. Hummel and Pietz, p. 2.

	EUMAM RCA	
Somali	EUTM Somalia EUNAVFOR Somalia	UNSOM
Libya	EUBAM Libya	UNSMIL
Afganistan	EUPOL Afghanistan	UNAMA
İsrail/Filistin Bölgesi	EUBAM Rafah EUPOL COPPS	UNSCO UNTSO

II. UYGULAMA ÖRNEKLERİ

A. Bir Askeri Operasyon Örneği: Avrupa Birliği Çad Askeri Operasyonu (EUFOR Çad/RCA)

1. Uyuşmazlık

Çad’da yaşanan iç savaş genellikle Darfur (Sudan)’dan “yayılan” bir savaş olarak tanımlanmıştır. Darfur’un savaşı aslında yirmi yıldan uzun bir süre önce Çad’dan bir yayılma olarak başlamış ve o zamandan beri birbirini besleyen iki ihtilaf doğmuştur⁴²⁷.

Çad Cumhurbaşkanı Idriss Deby, göreve 1990 yılında gelmiştir. Deby’nin göreve gelmesinin ardından birkaç darbe girişimi olsa da yönetim bu girişimleri bastırarak Deby, 2001 yılında yapılan seçimlerde tekrar seçilmeyi başarmıştır.

⁴²⁷ <https://www.greenleft.org.au/content/chad-civil-war-power-struggle-and-imperialist-interference> (E.T. 14.03.2019)

Ancak yönetim hakkında ciddi yolsuzluk ve insan hakları ihlalleri iddiaları vardı. 2006 yılında yapılan seçimlerde Deby'nin tekrar seçilmesiyle durum daha da kötüleşmiştir.

Yaşanan iç çatışmalara ek olarak, 21. yüzyılın başından beri Çad, komşu ülkeler olan Nijer, Orta Afrika Cumhuriyeti ve en önemlisi Sudan ile de sınırda birtakım problemler yaşamaktaydı. 2003 yılının başlarında Batı Sudan'ın Darfur bölgesinde yaşanan çatışmalar sonucu binlerce Sudanlı Çad'a sığınmacı olarak gelmiştir⁴²⁸.

Ülkede çatışan üç grup mevcuttu. Bunlar; Deby'yi devirmek isteyen Çadlı isyancılar (kabile niteliğinde silahlı milisler) ve Orta Afrika Cumhuriyeti isyancıları ve Sudan kökenli haydutlardı⁴²⁹.

2007 yılının ortalarında, Darfur'daki şiddetten kaçan yaklaşık 240.000 sığınmacı ve 170.000 ülke içinde yerinden edilmiş kişi, Doğu Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin kuzeydoğusundaki kamplarda bulunmaktaydılar⁴³⁰.

Çad ve Darfur'da yaşanan durumun uluslararası toplumun radarına girmesi uzun sürmemiştir. Bitmeyen çatışmalar ve sivillerin durumu sebebiyle Birleşmiş Milletler, Çad için misyon oluşturmaya karar verdi.

2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı

Birleşmiş Milletler, 25 Eylül 2007 tarih ve 1778 sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla, Sudan, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti arasındaki sınır bölgesindeki durumun uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit oluşturduğuna karar vermiştir.

Güvenlik Konseyi kararında 2005 yılında başlayan ve bu ülkelerin istikrarını tehdit eden Doğu Çad, Orta Afrika Cumhuriyeti'nin kuzey doğusu ve Batı Sudan'daki silahlı grupların faaliyetlerinin sivil nüfusun güvenliğini tehdit ettiğini belirtmiştir. Ayrıca yaşanan çatışmanın uluslararası insancıl hukuk ile bağdaşmayan sonuçları olduğunu ve ciddi insan hakları ihlalleri doğurduğunu tespit etmiştir.

Konsey bu karar ile Doğu Çad ve Kuzey Doğu Orta Afrika Cumhuriyetinde bir yıl süreyle MINURCAT isimli bir misyon oluşturdu. Misyonun görevi, sivillerin

⁴²⁸ <https://www.britannica.com/place/Chad/Independence> (E.T. 14.03.2019)

⁴²⁹ Mattelaer, s. 57.

⁴³⁰ Mattelaer, s. 46.

güvenliğini ve korunması sağlamak ile insan hakları ve hukukun üstünlüğü için çaba göstermektedir.

Aynı kararın devamında, BM Güvenlik Konseyi Avrupa Birliğini açıkça yetkilendirmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1778(2007) sayılı kararını andlaşmanın VII. bölümüne dayandırmıştır.

Birleşmiş Milletler Avrupa Birliği'ni, Genel Sekreter'le istişare içinde Avrupa Birliği'nin ilk operasyon kabiliyetini ilan ettiği tarihten itibaren bir yıl süreyle, hukukun üstünlüğü ve insan haklarını korumak ve desteklemek için, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti Hükümetleri ile bağlantılı olarak Doğu Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin kuzey doğusunda kabiliyetleri ve çalışma alanları dâhilinde; gerekli tüm önlemleri almaya yetkilendirmiştir. Avrupa Birliğinin bu operasyonda temel amaçları;

- Özellikle sığınmacılar ve yerinden edilmiş kişiler başta olmak üzere tehlike altındaki sivilleri korumaya katkıda bulunmak,
- Operasyon alanındaki güvenliğini arttırmaya yardımcı olarak insani yardımın ve insani yardım personelinin serbest dolaşımının sağlanmasını kolaylaştırmak,
- Birleşmiş Milletler personelinin, tesislerinin ve ekipmanlarının korunmasına katkıda bulunmak ve çalışanlarının ve Birleşmiş Milletler ile ilişkili personelin güvenliğini ve serbest dolaşımını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Avrupa Birliği bu karar ile derhal gerekli tüm önlemleri almaya davet edilmiştir. Bir yılın sonunda AB, BM'ye operasyonun amaçlarına ulaşp ulaşmadığı hakkında rapor verecektir.

Avrupa Birliği, Genel Sekreter ile yakından işbirliği yaparak mevcut Birleşmiş Milletler personeli, tesisleri ve ekipmanı korumak için gerekli düzenlemeleri yapacaktır. Ayrıca Birlik, BM personelinin güvenle seyahat etmesinde de yardımcı olacaktır.

Güvenlik Konseyi Kararına göre EUFOR Çad'ın görev süresinin sonunda BM, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyetinde MINURCAT'ın askeri misyonunu konuşlandıracaktır⁴³¹.

Birleşmiş Milletler'in böyle bir operasyon için neden kendi birliklerini kullanmak yerine AB'yi görevlendirdiği sorusu akıllara gelebilir. Bunun birden fazla

⁴³¹ Bkz. <https://minurcat.unmissions.org/mandate> (E.T. 19.03.2019)

sebebi vardır. Öncelikle Çad, Fransa sömürgesinden bağımsızlığını kazanmış bir devlettir ve bu sebeple Fransızlarla geçmişe dayanan ilişkileri vardır.

Dahası, Fransa Çad'da eski tarihlerden beri askeri birlik bulunduruyordu. Ve Fransızlar Cumhurbaşkanı Deby'ye olan destekleri ile biliniyordu. Olası bir AB operasyonunun Deby rejimine fayda sağlayacağı aşıkardı. Bu sebeple, henüz operasyon başlamadan önce isyancı birlikler bu operasyonun gerçekleşmemesi için birtakım eylemlere girişmişlerdir⁴³².

İşte bu sebeplerle Çadlı yetkililer, bir BM operasyonundan ziyade bir AB operasyonuna daha sıcak bakıyordu. Fransa, AB gücünün ağırlıklı bir kısmını oluşturuyor ve bulunan birlikleri ile birlikte bölgeyi diğer üye devletlerden daha iyi tanıyordu⁴³³.

3. Avrupa Birliği'nin Eylem Kararı

Konsey, 28 Ocak 2008'de operasyon kararını almış ve bu karar ABRG'de yayımlanmıştır⁴³⁴. EUFOR Çad, kriz yönetiminde daha önce AB-BM işbirliği bağlamında geliştirilen bir kavram olan askeri bir köprüleme operasyonu olarak nitelendirilmiştir⁴³⁵.

Köprüleme operasyonu, daha kapsamlı ve uzun süreli kriz yönetiminin kurulmasına kadar, krizlerin sebep ve sonuçlarına acil müdahale sağlamak amacıyla kurulur. Bu örnekte AB, bölgesel olmayan bir örgüt ve gönüllülük esasıyla BM yetkisiyle bu göreve başlamıştır⁴³⁶.

Doğu Çad'da ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin kuzey doğusunda konuşlandırılmış olan bu operasyon, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin hükümeti ile işbirliği içinde ve OGSP kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı 25 Eylül 2007 tarihlidir. Avrupa Birliği 28 Ocak 2008'de operasyona başlamış ve 15 Mart 2008'de tam kapasite ile

⁴³² Denis M. Tull, "The Chad Crisis and Operation EUFOR Chad/CAR", **SWP Comments**, V. 2, 2018, pp. 1-4, p. 3.

⁴³³ Gray, s 334.

⁴³⁴ Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 08.02.2008., L 34/39.

⁴³⁵ Mattelaer, s. 55.

⁴³⁶ Csaba Törö, "EU Bridging Operation in Support of AU and Un Missions in the Central African Republic", **European Foreign Affairs Review**, V. 20, N. 4, 2015, pp. 517-533, p. 51

operasyonel yeteneğe ulaşmıştır. AB birlikleri tamamen konuşlandırıldığında, sahada 3.700 asker mevcuttu.

EUFOR Çad, Çad'ın doğusunda ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nin kuzey doğusunda güvenliği arttırmak için, orada konuşlanmış bulunan çok boyutlu Birleşmiş Milletler varlığı ile işbirliği içerisinde çalışmıştır.

EUFOR Çad, şu ana kadar Afrika'da konuşlandırılmış en çokuluslu askeri operasyon olmuştur. 14 üye devletten personel sahada, 19 üye devletten personel harekât alanında ve 22 üye devletten personel Fransa'daki Mont Valerien Operasyon Merkezinde görev almıştır.

EUFOR Çad'ın, gerektiğinde silahlı kuvvet kullanma yetkisi vardı. Bu yetki, Güvenlik Konseyinin karar metninden açıkça çıkarılabilir. Zira kararda açıkça BM AB'yi "gerekli tüm önlemleri almaya" yetkilendirmiştir. Bunun yanı sıra operasyon bağımsız ve tarafsızdı, yani kimseden emir almıyordu. Operasyon taraflarla işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Güvenlik açısından EUFOR Çad'ın amacı, BM varlığına, sığınmacılara, yerinden edilmiş kişilere ve sivil nüfusa karşı güç kullanımını engellemektir⁴³⁷. Bu operasyona 23 üye devlet ve o dönemde üye olmayan Hırvatistan'ın yanı sıra Arnavutluk ve Rusya da destek vermiştir.

Aslında EUFOR Çad Operasyonu, AB'nin Darfur'daki krizle mücadeleye katılımını arttırmak için tasarlanmış geniş bir önlem paketinin parçasıydı. AB diplomatik, politik ve mali tüm enstrümanlarını bu çabayı desteklemek için seferber etmiştir. Söz konusu önlem paketi hepsi birbiriyle ilişkili olan birden fazla eylemi içeriyordu. Bunlardan bazıları;

- Afrika Birliği'ne ve BM'nin Darfur'da kalıcı bir çözüm bulmaya yönelik siyasi süreci canlandırma çabalarına daha fazla destek verilmesi,
- AU/ UN ortak operasyonunun (UNAMID⁴³⁸) Darfur'da son dağıtım aşamasının hızlandırılması,
- İnsani yardımın finanse edilmesi ve insani erişimin güvenliğinin sağlanması için mobilizasyonun artırılması olarak belirtilmiştir.

⁴³⁷ Mattelaer, s. 57.

⁴³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://unamid.unmissions.org/> (E.T. 20.03.2019)

Bölgeyi korumak için EUFOR Çad, kalıcı kampları olmayan alanlarda 2000'den fazla kısa menzilli ve 440 uzun menzilli devriye ve büyük ölçekli operasyonlar gerçekleştirmiştir. Özellikle Rusya'nın katkısı (Aralık 2008 itibarıyla), Rus helikopterlerinin kullanılmasıyla misyonun hareket kabiliyeti artmıştır. Böylece yaklaşık 500 hava misyonu gerçekleştirilmiştir.

Déby'nin EUFOR Çad ve MINURCAT'ı kabul etmesinin ön koşullarından biri, sığınmacı ve yerinden edilmiş kişilerin bulunduğu kamplara yalnızca Çadlı yetkililerin girmesine izin verilecek olmasıydı. Bunun yanı sıra ülkeye gelecek olan misyonlar tarafsız bir duruş sergilemeli ve Déby'nin rejimi ile çeşitli isyancı grupları arasında devam eden çatışmalara müdahale etmemelidir. Aslında bu durum olumlu olarak nitelendirilebilir zira yerel çatışmalardan uzak durarak ülkeye gelen güçler hareket özgürlüğüne sahip olacak ve çatışmanın taraflarından talimat almak durumunda kalmayacaklardır⁴³⁹.

4. Operasyonun Sonuçları

Operasyonun başarılı olup olmadığı hususu pek çok mecrada tartışılmıştır. Bize göre, operasyon eğer yeterince başarılı olamadıysa bunun sebebi askeri olmaktan çok siyasi. Zira, bir askeri operasyon planlayıp yürütmek, çoğunlukla hukuki engellerden önce siyasi engellere takılmaktadır.

Güvenli koşullar yaratmaya yardımcı olan EUFOR Çad, MINURCAT'ın sahada faaliyet göstermesini sağlamıştır. Örneğin, MINURCAT'ın Birleşmiş Milletler konvoylarına eşlik ederek ve MINURCAT'ın gelecekteki dağıtım bölgeleri etrafındaki alanı güvence altına almak için operasyonlar düzenleyerek kurulumuna yardımcı olmuştur.

Güvenlik durumundaki iyileşme ve yerinden edilmiş insanlar için geri dönüş bölgelerinin yardım ve yeniden inşa edilmesine yönelik tedbirler, en az 10.000 kişinin köylerine geri dönmesini sağlamıştır.

EUFOR bunların yanı sıra 350 patlamamış mühimmatı devre dışı bırakarak yerel halkı da korumuştur. Ayrıca, tıbbi bakım birincil görevi olmasa da, EUFOR Çad'ın tıbbi birimleri yerel nüfusu tedavi etmiştir. Bu kapsamda 3000'den fazla tıbbi

⁴³⁹ Mattelaer, ss. 54-56.

konsültasyon ve 65 cerrahi operasyon gerçekleştirilmiştir. Bu da EUFOR Çad'ın yerel halk için gerçek endişesini göstermektedir.

Ancak gerçekçi bir bakış açısıyla EUFOR Çad operasyonu, ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilerin veya sığınmacıların tamamının geri dönüşlerini gerçekleştiremedi. Bu insanlar için güvenlik durumu bir dereceye kadar iyileştirilmiş olsa da, bunu sınırlı bir bağlamda sınırlı bir süre boyunca yapabildi. Siyasi uzlaşma eksikliği ve barış inşa sürecinin olmaması, EUFOR Çad operasyonunun daha fazlasını yapmasına engel olmuştur⁴⁴⁰.

Öte yandan, daha önce belirttiğimiz üzere bu operasyon AB'nin o zamana kadar yürüttüğü en büyük askeri operasyondur⁴⁴¹. EUFOR Çad, AB'nin askeri açıdan bu denli zorlu bir operasyonu planlayıp yürütebilme potansiyelini ortaya koydu. Ayrıca bu operasyonla AB'nin yaşadığı problemlerin, üye devletlerin ortak çıkarlarını tanımlamanın zorluğundan kaynaklanan yapısal bir sorun olduğu da ortaya çıkmıştır⁴⁴².

Bu operasyon ile siviller ve uluslararası kuruluşlar için en büyük tehdidin yerel otoriteler, Çad ordusu, polisi ve jandarmasının içinde bulunan karşıt görüşlü kişiler olduğu anlaşılmıştır. Ancak EUFOR Çad'ın görev tanımında suç ve suçluları tanımlamak olmadığından, EUFOR Çad yetkilileri Çad'da doğru gücün konuşlandırılıp konuşlandırılmadığını tartışmışlardır⁴⁴³.

Bir diğer problem ise operasyonun sonlandırılmasında yaşanmıştır. Planlanana göre AB, görev süresinin sonunda altyapısını BM kuvvetlerine devredecekti.

Ancak operasyonun bitiminde, EUFOR Çad tarafından inşa edilen geniş kapsamlı altyapı BM'ye değil Çadlı yetkililere devredildi. BM'nin MINURCAT II heyeti daha sonra bu tesisleri hükümetten kiraladı. Bunun sebebi BM'nin devir teslim için iyi hazırlanamaması ve karar almada geç kalınması olarak gösterilmiştir⁴⁴⁴. Devir teslim sürecinin çoğu AB yetkilisi tarafından da başarısız olarak nitelendirilmiştir.

⁴⁴⁰ Tonra, p. 18.

⁴⁴¹ Terpan, 43, s. 1210

⁴⁴² Mattelaer, s. 78.

⁴⁴³ Bjoern H. Seibert, **Operation Eufor Tchad/Rca And The European Union's Common Security And Defense Policy**, Strategic Studies Institute, 2010, Amerika, s. 25.

⁴⁴⁴ Tonra, p. 18.

Bunun nedeni devir sırasında BM'nin görevi devralmaya hazır olmaması olarak gösterilmiştir⁴⁴⁵.

Sonuç olarak eğer başarı, verilen yetki ve görevlerin yerine getirilmesi olarak tanımlanırsa, EUFOR Çad, sınırlı etkisine rağmen, sivilin korunmasına katkıda bulunmuştur⁴⁴⁶.

B. Bir Sivil Misyon Örneği: Irak'ta Güvenlik Sektörü Reformunu Destekleyen Avrupa Birliği Danışma Misyonu (EUAM Irak)

1. Genel Olarak

EUAM Irak, 16 Ekim 2017 tarihinde Konsey tarafından alınan kararla, Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin sivil yönlerinin uygulanması konusunda Irak Hükümetine tavsiye ve yardım sağlamak için kurulmuştur. Misyon, Irak Hükümetinin talebi üzerine başlatılmış olup *sivil niteliklidir*. İlk defa 17 Kasım 2017'de bir yıl süreyle Bağdat'ta konuşlandırılmıştır⁴⁴⁷.

Ulusal Güvenlik Stratejisi, Irak Güvenlik Sektörü Reform Programının yönlendirdiği geniş kapsamlı bir girişimin parçasını teşkil etmektedir. Ulusal Güvenlik Stratejisi, istikrar kazanımlarını güçlendirebilecek, kalkınmayı hızlandıracak ve çatışmanın yenilenmesini önleyebilecek devlet kurumları oluşturmayı amaçlamaktadır.

EUAM Irak, AB'nin Irak'ın birliğine, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, güvenliğine ve hukukun üstünlüğüne desteğini ve katkısını temsil etmektedir. Misyon, 14 milyon Euro bütçeye sahip ve 36 AB uzmanı ve 15 yerel personel olmak üzere toplam 51 personelden oluşmaktadır.

2. Misyonun Amaçları

EUAM Irak'ın stratejik hedefleri şu şekilde belirlenmiştir;

⁴⁴⁵ Seibert, s. 34.

⁴⁴⁶ Seibert, s. 38.

⁴⁴⁷ https://cdn3-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/LVwFWBCAYXlhVjX7SgUQ1qfAx-_2xdwgcB37M_VYRgw/mtime:1511423942/sites/eeas/files/factsheet_euam_iraq.pdf (E.T. 22.04.2019)

- Irak Ulusal Güvenlik Stratejisinin uygulanmasına katkıda bulunmak amacıyla Irak makamlarına stratejik düzeyde tavsiye ve uzmanlık sağlamak,
- Irak'taki Güvenlik Sektörü Reformu gerekliliklerini uzun vadede desteklemek için Birlik katılımı potansiyellerini analiz etmek, değerlendirmek ve tanımlamak,
- Birlik ve üye devletlerle işbirliği içinde, Birliğin Irak Delegasyonuna Güvenlik Sektörü Reformu alanında destek verilmesi.

Konsey Kararının üçüncü maddesine göre;

1. Belirtilen stratejik hedeflere ulaşmak için, EUAM Irak;

- a.** Ulusal Terörle Mücadele Stratejisinin uygulanmasında ve uygulanması için alt stratejilerin ve eylem planlarının belirlenmesinde Ulusal Terörle Mücadele Komitesini destekleyecektir.
- b.** Ulusal Güvenlik Stratejisinin uygulanması kapsamında polis hizmetleri de dâhil olmak üzere, birimin kurumsal reformlarını planlaması için İçişleri Bakanlığı Planlama Müdürlüğü'nü destekleyecektir.
- c.** İçişleri Bakanlığı Organize Suçlar Dairesi başkanlığında, organize suçla karşı ulusal bir stratejinin hazırlanmasına katkıda bulunacaktır.

2. Bu hedeflere ulaşmak için, EUAM Irak:

- i.** Sınır güvenliği de dâhil olmak üzere sivil güvenlik sektörünü destekleyen devam eden faaliyetlerin bir haritasını çıkararak alınan dersleri ve boşlukları belirleyecek,
- ii.** Birlik kurumlarının veya üye devletlerin katılabileceği kısa vadede hızlı teslimat için kilit projeleri uluslararası bağışçılar ile koordineli olarak belirleyecek,
- iii.** Gerekli olması halinde, böyle bir olası birleşme için Birlik politik-stratejik planlamasını bilgilendirmek ve desteklemek amacıyla, Güvenlik Sektörü Reformu alanında gelecekteki olası katılım için orta ila uzun vadeli ihtiyaçları ve fırsatları belirleyecek,
- iv.** Ortak Sekreteryâ'nın bir parçası olarak Güvenlik Sektörü Reform yapılanmasının yönetimine ve yürütülmesine katkıda bulunacaktır.

3. EUAM Irak, Birlik Delegasyonuna, Birliğin ve üye devletlerin koordinasyonunda Irak'taki Güvenlik Sektörü Reformu alanında destek vermesinde yardımcı olacaktır.
4. EUAM Irak, insan hakları ve toplumsal cinsiyet perspektiflerinin görevlerine dâhil edilmesini ve Birlik desteğiyle geliştirilen politika ve planların, insan hakları ve cinsiyet konusundaki uluslararası standartlara ve yükümlülöklere uygun olmasını sağlar.
5. EUAM Irak, organize suçla mücadelele yönelik eylemlerin yasadışı göçle mücadele, silah ve uyuşturucu kaçakçılığı, siber suç ve yasadışı ticaret ve kültürel mirasın imhasını içermesini sağlayacaktır. Kültürel mirasın korunmasını özellikle UNESCO ve Küresel Koalisyon ile, sahadaki tüm aktörler ile yakından koordine edecektir.
6. EUAM Irak, herhangi bir yürütme işlevi üstlenmeyecektir.

Irak'ta yıllarca süren çatışmalar özellikle polis teşkilatı gibi bazı kurumların askeri hale getirilmesine sebep olmuştur. Bahsettiğimiz sivil görev, bu durumu tersine çevirmeyi amaçlar ve bu sebeple “*yeşilden maviye geçiş*” olarak da tanımlanmaktadır.

Böylece istikrarın kazanımlarını pekiştirerek Irak'taki sivil güvenlik kurumları ile halk arasındaki ilişki normalleştirilmeye çalışılmaktadır. Aynı zamanda yeniden yapılandırılmanın hızlandırılması ve çatışmaya sebep olan sürecin yeniden yaşanmasını önlemeye katkıda bulunmak da temel görevlerden birisidir⁴⁴⁸.

Bu program güvenlik, barışı güçlendirme ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde çatışmaları önleme yeteneğine sahip devlet kurumlarını oluşturmayı; terörizm, yolsuzluk ve siyasi istikrarsızlık da dâhil olmak üzere ulusal güvenliğe yönelik bir dizi tehdidi tespit etmeyi ve önlemeyi amaçlar⁴⁴⁹.

Bunun yanı sıra EUAM; sınır yönetimi, finansal suçlar, kara para aklama ve kültürel miras kaçakçılığına atıfta bulunarak terörizm ve organize suça karşı kapsamlı bir stratejinin uygulanmasına katkıda bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse misyonun görevi, Irak Ulusal Güvenlik Danışmanlık Ofisi ve İçişleri Bakanlığı'ndaki üst düzey yetkililere Ulusal Güvenlik Stratejisinin

⁴⁴⁸ https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/euam-iraq/36076/euam-iraq-factsheet_en (E.T. 22.04.2019)

⁴⁴⁹ https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9tvhajcor7dxyk_j9vvij5epmj1ey0/vksmeonqxrzr?ctx=vhshnf7snxu9&tab=1&start_tab1=5 (E.T. 22.04.2019)

sivil yönlerini tutarlı bir şekilde uygulamaları konusunda danışmanlık yapmaktır. Misyon, politika yapımı, insan hakları, organize suç, güvenlik mevzuatı ve insan kaynakları yönetimi gibi çeşitli reform bileşenleri konusunda danışmanlık yapmaktadır.

Birliğin danışmanlık görevi, diğer uluslararası kuruluşlarca da desteklenmedir. Misyon, Irak'taki NATO misyonu⁴⁵⁰ da dâhil olmak üzere Irak'ta faaliyet gösteren kilit uluslararası aktörler ile koordineli olarak çalışmaktadır⁴⁵¹.

3. Misyonun Yönetimi

EUAM Irak, kriz yönetimi operasyonu olarak birleşik bir komuta zincirine sahiptir ve merkez ofisi Bağdat'tadır. Misyonun politik ve stratejik kontrolü, Konsey ve Yüksek Temsilci'nin sorumluluğu altında SGK'da olacaktır.

Konsey, bu kararlar ABA 38. maddesi uyarınca SGK'yı gerekli kararları almaya yetkili kılmıştır. Bu yetki, Yüksek Temsilcinin teklifi üzerine Misyon Başkanı atama ve Operasyon planını değiştirmeyi de içerir. Bunun yanı sıra Misyonun amaçları ve misyonu sona erdirmeye kararı yetkisi Konsey'de kalmaya devam eder.

Misyon, Irak makamlarının belirlediği ihtiyaçlara dayanan stratejik düzeyde AB uzmanlığı ve tavsiyesi sağlanarak Irak makamlarıyla ortaklaşa çalışacak ve destek verecektir. AB Delegasyonu ve AB üye devletlerine ek olarak, diğer ilgili uluslararası kuruluşlarla yakın işbirliği, koordinasyon ve uyum, daha geniş reform çabalarına ve AB Entegre Yaklaşımının uygulanmasına katkıda bulunmada Misyonun yaklaşımının merkezinde olacaktır.

Sivil Planlama ve Yürütme Yeteneği Direktörü EUAM Irak için Sivil Operasyon Komutanı olacaktır. SPYY, EUAM Irak'ın planlanması ve yürütülmesi için Sivil Operasyon Komutanının emrinde olacaktır.

Sivil Operasyon Komutanı, SGK'nın siyasi kontrolü ve stratejik yönetimi altında ve Yüksek Temsilci'nin genel yetkisi altında, EUAM Irak'ın komuta ve kontrolünü stratejik düzeyde yürütecektir.

⁴⁵⁰ Bkz. <https://shape.nato.int/ongoingoperations/nato-mission-iraq-nmi> (E.T. 22.04.2019)

⁴⁵¹ https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9tvhajcor7dxykj9vvij5epmj1ey0/vksmeonqxrz?ctx=vhshnf7snxu9&tab=1&start_tab1=5 (E.T. 15.04.2019)

Sivil Operasyon Komutanı, alınan kararların doğru ve etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacaktır. Komutan, gerekirse stratejik seviyede talimatlar vermek ve kendisine tavsiye ve teknik destek sağlamak da dâhil olmak üzere, faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin Konsey ve SGK ile işbirliği içinde çalışır. Sivil Operasyon Komutanı, Yüksek Temsilci aracılığıyla operasyona ilişkin Konseye rapor verecektir.

EUAM Irak'ın tamamlanması ve sorunsuz bir şekilde çalışması için gerekli olan ayrıcalıklar, dokunulmazlıklar ve diğer garantiler de dâhil olmak üzere, EUAM Irak ve personelinin durumu AB ile Irak arasında ABİA m. 218'e göre imzalanan bir anlaşma ile belirlenecektir.

Birlik, bu operasyon kapsamında birçok uluslararası kuruluşun kendisini desteklediğini belirtmiştir. Bu kapsamda Birlik ile bu uluslararası kuruluşlar tekrarlayan çabalardan kaçınmak için yakın işbirliği içerisinde çalışmaktadır.

Bu misyon Birlik ile Irak'ın ilgili makamları arasında sürekli bir ilişki kurulmasına olanak sağlamıştır. Böylece reformun kilit unsurlarından birisi olan kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesine katkı sunmaktadır. Ayrıca bu kapsamda çeşitli saha ziyaretleri de düzenlenmektedir⁴⁵².

4. Misyonun Sonuçları

EUAM Irak, halen devam eden olan bir operasyondur. Dahası, ilk etapta bir yıllık olarak planlanan operasyon, alınan kararla Nisan 2020'ye kadar uzatılmıştır⁴⁵³.

Misyon şuana kadar yerel otoritelere bir dizi sivil konuda stratejik danışmanlık sağlamıştır. Ayrıca, Irak'taki diğer uluslararası aktörlerle stratejik koordinasyon ve tutarlılık sağladıktan sonra, Birliğin sonraki aşamalarda güvenlik sektörü reformu konusundaki katılım fırsatlarını tespit etmek için bir eşleme işlevi geliştirmiştir.

Bunun yanı sıra misyon, insan haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemiş, çatışmayı önleme çabalarına doğrudan katkıda bulunmuştur⁴⁵⁴.

⁴⁵² https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/euam-iraq_en/33962/About%20EUAM%20Iraq (E.T. 12.02.2019)

⁴⁵³ https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_council_press_release_0.pdf (E.T. 12.02.2019)

⁴⁵⁴ UK Lords Select Committee Proposal, <https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/lords-select/eu-external-affairs-subcommittee/scrutiny-work/parliament-2017/security-sector-iraq/> (E.T. 15.04.2019)

Misyonun süresinin uzatılması ile birlikte yeni görev bütçesinin 64.8 milyon Euro'ya ulaşması beklenmektedir. Bu da, daha fazla personelin katılımı ile danışmanlık faaliyetlerinin artması anlamına gelecektir⁴⁵⁵.

⁴⁵⁵ https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/euam-iraq/52212/eu-advisory-mission-iraq-extended-and-budget-agreed_en (E.T. 20.04.2019)

SONUÇ

Avrupa Birliği 21. yüzyılın başından itibaren uluslararası arenada daha güçlü bir aktör olmaya çalışmaktadır. Bu husus gerek siyasi zirveler gerekse Birlik Andlaşmalarında yapılan değişikliklerden açıkça görülmektedir.

Birliğin Soğuk Savaş yıllarından sonra NATO'ya olan bağımlılığın azaltılarak münhasıran bir Birlik güvenlik ve savunma politikası oluşturulmaya çalışması, bu politikanın giderek daha da önem kazanmasına sebebiyet vermiştir.

Her ne kadar üye devletler hâla güvenlik ve savunma gibi konularda hassas davranıyor olsalar da, PESCO gibi gönüllülük esasına dayanan kuruluşların ortaya çıkması önemli bir gelişme olduğu söylenebilir.

OGSP, Birliğin kriz yönetimine yönelik kapsamlı yaklaşımının, sivil ve askeri birimlere dayanan ayrılmaz bir parçasıdır. Birliğin operasyonel yeteneği, barışı koruma, çatışmayı önleme ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesi için sivil ve askeri görevlerin uygulanmasını sağlamaktır. Operasyon alanı ise Birliğe üye devletlerin ülkeleri dışındaki tüm dünya olacaktır. Görevler, Birliğin özerk eylemleri olarak anlaşılmalıdır. Askeri operasyon düzenlemek, OGSP'nin temel hedefi değildir. OGSP, diğer AB politikalarından birçok bakımdan derin bir biçimde ayrılır. Öncelikle bu alanda üye devletler halen ana aktörlerdir.

Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, OGSP'yi de kapsayan, Maastricht Andlaşmasının ikinci sütununu oluşturan daha kapsamlı bir politikadır. Bugüne kadar OGSP ile ilgili hedeflerin oluşturulmasında ve gerçekleştirilmesinde ilerleme kaydedilmiş olsa da, AB'nin küresel bir oyuncu olması için hala pek çok adım atılması gerekmektedir.

OGSP, ODGP'nin içinde ve kapsamında ve süreç içerisinde ortaya çıkmış bir politikadır. ODGP hükümleri, Avrupa Tek Senedi'nin üçüncü başlığında düzenlenen hükümlere dayanmakla birlikte, bir takım genişlemeler de göstermiştir. ODGP kapsamında bir OGSP tanıtılarak, aynı zamanda BAB'a da atıf yapılarak, Birlik eylemlerinin hayata geçirilmesi öngörülmüştür.

OGSP'nin andlaşmalardaki durumunu incelerken, salt andlaşmalara bakmak politikanın gelişimini anlamakta yeterli olmayabilir. Zira ODGP ve OGSP'nin bugüne kadar daha çok hükümetlerarası konferanslarla, devlet başkanlarının bir araya

geldiklerinde verdikleri kararlarla gelişme kaydettiği, bu konferanslarda alınan kararların bir kısmının sonradan Birlik hukukuna dâhil edildiği görülmektedir.

Konsey, ODGP'yi biçimlendirir ve Avrupa Konseyince belirlenen genel çizgiler ve stratejik esaslara göre bu politikanın belirlenmesi ve uygulanması için gereken kararları alır.

Üye devletler, OGSP'nin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için sivil ve askeri kabiliyetlerini Konsey tarafından alınan karar ile belirlenen hedefe ulaşmak amacıyla Birliğin hizmetine sunarlar.

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası bağlamında alınan kararların ABAD'ın yargı yetkisinin dışında kalması, ODGP kapsamından kaynaklanmaktadır. Yüksek Temsilci, ODGP ve OGSP'nin asli veçheleri ve temel yönelimleri hakkında Avrupa Parlamentosuna düzenli olarak danışır. Komisyonun ODGP bakımından yetkisi ise, daha çok finansal alandadır.

Siyaset ve Güvenlik Komitesi, Birliğin Ortak Dış ve Güvenlik Politikasından ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasından sorumludur. Siyaset ve Güvenlik Komitesi, ODGP ve OGSP'yi dikkate alarak Merkez üzerinde siyasi denetim uygular ve Merkezin öncelikleri hakkında Yüksek Temsilciye danışmanlık yapar.

OGSP'den bahsederken değinilmesi gereken bir diğer önemli düzenleme de “Dayanışma Şartı”dır. Buna göre Birlik ve üye devletler, bir üye devletin bir terör saldırısına, doğal veya insan yapımı bir afete maruz kaldığı takdirde, dayanışma ruhu içinde ortak hareket edeceklerdir.

İlginç bir şekilde Birleşik Krallık Birlikten ayrılma niyetini açıkladığından bu yana, OGSP içindeki rolünü sürdürmek istediği hususunu giderek daha sık vurgulamaya başlamıştır.

Avrupa Birliği, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının bir parçası olarak üç kıtada (Avrupa, Afrika ve Asya) çeşitli ülkelerde sivil ve askeri araçlar kullanarak birçok denizaşırı operasyon gerçekleştirmiştir. AB bugüne kadar 18 askeri ve sivil operasyonu tamamlamış ve Birliğin hâlihazırda devam eden 17 operasyonu bulunmaktadır.

2003'te başlatılan ilk AB operasyonları, Bosna-Hersek'teki polislik misyonu (EUPM) ve Eski Yugoslavya Makedonya Cumhuriyeti'ndeki CONCORDIA askeri operasyonudur. OGSP'nin sivil yönü zaman içinde gelişmiş ve 2003'te başlatılan ilk

operasyondan bu yana en çok kullanılan görev türü olmuştur. 34 operasyondan 22'si sivil nitelikte olup, bunlar Batı Balkanlar'dan Orta Afrika'ya kadar çeşitli bölgelere yayılmıştır.

Avrupa Birliği, bundan sonra da askeri ve sivil operasyonlar düzenlemek konusunda kararlı görüldüğü söylenebilir. Daha güçlü bir işbirliği ve daha etkin bir ortak savunma politikası, Birliğin uluslararası konumunu güçlendirecektir.

Ülkemizin jeopolitik konumu ve AB'ye tam üyelik konusunda tek aday ülke olması da dikkate alındığında OGSP sistemi ve mekanizmalarında hukuken ve uygulamada tam olarak yer alması hem Birlik ve hem de NATO üyesi olan ülkemiz için önemli olduğu görüşündeyiz.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Amadio Vicere Maria Giulia. **The High Representative and EU Foreign Policy Integration A Comparative Study of Kosovo and Ukraine**, Palgrave Macmillan, 2018.

Bailes Alyson Jk ve Messervy-Whiting Graham. **Death of an Institution The End for Western European Union, a Future for European Defence?**, Academia Press, Belçika, 2011.

Baykal Sanem ve Göçmen İlke, **Avrupa Birliği Kurumsal Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Bayraktaroğlu Özçelik Gülüm. “Avrupa Birliğinin Kurumsal Yapısı ve Lizbon Antlaşması”, **Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler** (Ed. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Sanem Baykal), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

Bayram Mehmet Hanifi. **Avrupa Birliği Hukuku Dersleri**, Güncellenmiş 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Biscop Sven. “Permanent Structured Cooperation for a Permanently Capable ESDP” , **The Lisbon Treaty And Esdp: Transformation And Integration** (Ed. Sven Biscop & Franco Algieri), Academia Press, Belçika, 2008.

Bozkurt Enver ve Köktaş Arif. **Avrupa Birliği Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara, 2018.

Bozkurt Enver, Özcan Mehmet, Köktaş Arif. **Avrupa Birliği Hukuku**, Genişletilmiş 2. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

Cains Walter. **Introduction to European Union Law**, Second Edition, Cavendish Publishing, Birleşik Krallık, 2002.

Can Hacı. **Avrupa Birliği Hukuku**, Sürat Üniversite Yayınları, İstanbul, 2013.

Can Hacı. **Avrupa Birliği Hukuku Ders Kitabı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Chappel Laura. **Germany, Poland and the Common Security and Defence Policy Converging Security and Defence Perspectives in an Enlarged EU**, Palgrave Macmillan, Birleşik Krallık, 2012.

Davies Karen. **Understanding European Union Law**, Cavendish Publishing, Birleşik Krallık, 2003.

Dedeoğlu Beril, **Adım Adım Avrupa Birliği**, Çınar Yayınları, İstanbul, 1996.

Devlet'in Kavram ve Kapsamı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, Ankara, 2000.

Fairhurst John. **Law of the European Union**, Pearson, Birleşik Krallık, 2010.

Faleg Giovanni. **The EU's Common Security and Defence Policy Learning Communities in International Organizations**, Palgrave Macmillan, 2017.

Frederik Naert. **International Law Aspects of the EU's Security and Defence Policy, with a Particular Focus on the Law of Armed Conflict and Human Rights**, Intersentia, Birleşik Krallık, 2010.

Garcia-Perez Mercedes ve Glume Galia. "Civilian CSDP Missions", **Handbook on CSDP Missions and Operations** (Ed. Jochen Rehr ve Galia Glume), Directorate for Security Policy of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, Avusturya, 2015.

Gözler Kemal. **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, Cilt I, Ekin Basım Yayım, Bursa, 2011.

Graf von Kielmansegg Sebastian. “Article 46”, **The Treay on Europen Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013.

Gray Christine. **International Law and the Use of Force**, Third Edition, Oxford University Press, Birleşik Krallık.

Güneş, Ahmet M. **Avrupa Birliği Hukukuna Giriş**, Güncellenmiş 3. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara, 2017.

Günuğur Haluk. **Avrupa Birliği**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara Ekonomik Danışma Merkezi, Ankara, 2014.

Kaczorowska Alina. **European Union Law**, Routledge-Cavendish, Taylor & Francis e-Library, 2008.

Karluk S. Rıdvan. **Avrupa Birliği Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi, Kurumları**, 11. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2014.

Keskin M. Hakan. **Miltos’tan Lizbon’a Avrupa Birliği El Kitabı**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Kocasakal Ümit. **Avrupa Birliği Ceza Hukukunun Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004.

Koivula Tommi. “EU Battlegroup: The Big Picture”, **EU Battlegroups Theory and Development in the Light of Finnish-Swedish Co-operation**, (Ed. Mika Kerttunen, Tommi Koivula, Tommy Jeppsson), Maanpuolustuskorkeakoulu National Defence College, Finlandiya, 2005.

Merlingen Michael ve Ostrauskaite Rasa. **European Union Peacebuilding and Policing**, Routledge, Birleşik Krallık, 2006.

Miskimmon Alister. **Germany and the Common Foreign and Security Policy of the European Union Between Europeanisation and National Adaptation**, Palgrave Macmillan, Amerika Birleşik Devletleri, 2007.

Özkan Işıl, **Avrupa Birliği Kamu Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Özsunay Ergun. **Avrupa Birliği Hukuku ve Türkiye-AB İlişkileri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

Padoa-Schioppa Tommaso. **Europe, A Civil Power**, The Federal Trust, 2007.

Pazarcı Hüseyin. **Uluslararası Hukuk**, 16. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2017.

Reçber Kamuran, **Avrupa Birliği Hukuku ve Temel Metinleri**, 2. Baskı, Dora Basım-Yayın, Bursa, 2013.

Seibert Bjoern H. **Operation Eufor Tchad/Rca And The European Union's Common Security And Defense Policy**, Strategic Studies Institute, 2010, Amerika.

Shaw Jo. **Law Of The European Union**, Macmillan, Birleşik Krallık, 1996.

Shaw, Malcolm N. **International Law**, Fifth Edition, Cambridge University Press, Birleşik Krallık, 2003.

Schulz-Forberg Hagen ve Strath Bo. **The Political History of European Integration The Hypocrisy of Democracy-through-market**, Routledge, Birleşik Krallık, 2010.

Sungurtekin Özkan Meral. **Avrupa Birliği/ Avrupa Topluluğu Usul Hukukuna Giriş**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2009.

Sur Melda. **Uluslararası Hukukun Esasları**, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, Beta Basım Yayım, İstanbul.

Tangör Burak, **Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

Tangör Burak. **Avrupa Birliği'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Tekinalp Ünal ve Tekinalp Gülören. **Avrupa Birliği Hukuku**, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2000.

Terpan Fabien. "Article 24", **The Treay on Euopen Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013.

Terpan Fabien. "Article 43", **The Treay on Euopen Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013.

Terpan Fabien. "Article 45", **The Treay on Euopen Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013.

Tezcan Ercüment. **Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku**, Usak Yayınları, Ankara, 2005.

Trybus Martin. "European Union Law and Defence Integration", **Modern Studies in European Law**, Hart Publishing, Amerika Birleşik Devletleri, 2005.

Türker Haşim. **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.

Wessel Ramses A. ve Böttner Robert. “Article 31”, **The Treay on European Union (TEU) A Commentary**, (Ed. Hermann-Josef Blanke, Stelio Mangiameli), Springer, 2013.

Wulf Herbert. “European Union: Civil Power in Camouflage”, **Internationalizing and Privatizing War and Peace**, Palgrave Macmillan, 2005.

Makaleler

Aghniashvili Tinatin. “Towards More Effective Cooperation? The Role of States in Shaping NATO-EU Interaction and Cooperation”, **Connections: Quarterly Journal**, V. 15, N. 4, 2016, pp. 67-90.

Ağca Fehmi. “Avrupa-Akdeniz Ortaklığının Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkileri”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Cilt:2 Sayı:4, 2006, ss. 158-172.

Aversano Stabile Andrea. Guillaume Lasconjarias and Paola Sartori, “NATO-EU Cooperation to Project Stability”, **Document Istituto Affari Internazionali**, V.18/18, Haziran 2018, pp. 1-10.

Çayhan B. Esra. “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye”, **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi**, Sayı:3, 2002, ss. 42-55.

Dijkstra Hylke. “Theorizing the Role of the European Commission in the Common Foreign and Security Policy”, **Working Paper presented at the UACES Conference in Angers, France, 3-5 September 2009, p. 11.**
<https://www.uaces.org/documents/papers/0901/dijkstra.pdf>

Efe Haydar. “ AB’nin Gelişen “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası” ve Türkiye”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:9, Sayı:3, 2007, ss. 127-145.

Gözkaman Armağan. “Avrupa Savunma Topluluğu’nun Reddi Üzerine Bir Analiz”, **Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:2, ss. 6-19.

Hansen Wibke. “EU-UN Cooperation in Peace Operations: Chances, Concepts and Constraints”, **Die Europäische Union im 21. Jahrhundert**, pp. 238-248.

Hummel Wanda and Pietz Tobias. “Partnering for Peace: Lessons and Next Steps for EU-UN Cooperation on Peace Operations”, **Policy Briefing**, February 2015, pp.1-4.

Katarina Peročević. “European Union Legal Nature: Eu As Sui Generis - A Platypus-Like Society”, **Intereulaweast**, V. IV, N. 2., 2017, pp. 101-116.

Kızıltan Alaattin ve Kaya Yasemin. “Avrupa Birliği’nin Ortak Dışışleri ve Güvenlik Politikasına Bir Bakış”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt:19, Sayı:1, 2005, ss. 201-225.

Lasok Dominik. “The Maastricht Treaty on European Union”, **Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi**, Cilt:3, Sayı:1&2, 1993, ss. 1-26.

Lock Tobias. Why the European Unionis Not a State: Some Critical Remarks, **European Constitutional Law Review**, v.5, I.3, pp. 407-420.

Maciej Pleszka. “High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy – Analysis of the Lisbon Treaty Provisions”, **Yearbook Of Polish European Studies**, 2010, V. 13, pp. 81-106.

Marchesi Daniele, “The EU Common Foreing and Security Policy in the UN Security Council: Between Representation and Coordination”, **Bruges Regional Integration & Global Governance Papers**, Sayı:3, 2008, ss. 1-30.

Maulny Jean-Pierre. “The European Defence Fund: Challenges and Opportunities For The Land Armament Industry”, **Armament Industry European Research Group**, June 2018. <http://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2018/06/Ares-26.pdf>

Messervy-Whiting Graham ve Williams Tim. “Launching EU Battlegroups”, **RUSI Occasional Paper**, pp. 1-16. <http://club.bruxelles2.eu/wp-content/uploads/2016/03/battlegroupsUEEtud@RUSI09.pdf>

Nováky Niklas. “The EU’s Permanent Structured Cooperation in defence: Keeping Sleeping Beauty from snoozing”, **European View**, 2018, V. 17(1) , pp. 97-104.

Novosseloff Alexandra. “United Nations-European Union Cooperation in the Field of Peacekeeping: Challenges and Prospects”, **The Global Governance Institute Analysis Paper**, N. 4, 2012, pp. 1-30.

Örnek İbrahim ve Işık Nalan. “Avrupa Birliği Ortak Savunma Politikası ve Yük Paylaşımı”, **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:21, Sayı:1, 2012, ss. 299-322.

Özgen Cenk. “Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası’nda İlk Çatlak: Libya Krizi”, **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 2016, ss. 143-176.

Özgöker Uğur ve Bedirhan Zekeriya Alperen. “The European Common Foreign and Security Policy and Turkey’s Contribution”, **Journal of International Relations and Foreign Policy**, Vol.5, No.1, 2017, pp. 75-82.

Palm T.P. ve Crum Ben. “The Character Of Eu-Military Operations: Justification And Policy-Embeddedness”, **Normative Power and Military Means: The Evolving Character of the EU's International Power** (Ed. B.j.j. Crum, E.A.E.B. Hoohhe), Vrije Universiteit Amsterdam, 2017, ss. 90-109.

Pirozzi Nicoletta. “The Civilian CSDP Compact A Success Story for the EU’s Crisis Management Cindirella?”, **European Union Institute for Security Studies**, V. 9, 2018, pp. 1-8.

Reçber Kamuran. “Avrupa Güvenlik ve Savunma Sisteminde NATO’nun Dışlanma Olasılığına Hukuksal Bir Bakış”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt:0, Sayı:34, 2006, ss. 19-33.

Reçber Kamuran. “Avrupa Savunma ve Güvenlik Perspektifinde Türkiye-Bulgaristan İlişkileri”, **İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**, Cilt:4, Sayı:1, 2002, <https://www.isguc.org/?p=article&id=127&cilt=4&sayi=1&yil=2002>

Sangiovanni Mette Eilstrup. “Why a Common Security and Defence Policy is Bad for Europe”, **Survival Global Politics and Strategy**, Vol. 45, No. 4, 2011, pp. 193-206.

Smith Karen E. , “The End of Civilian Power EU: A Welcome Demise or Cause for Concern?”, **The International Spectator**, V.35, N. 2, April-June 2000, pp. 11-28.

Sola Natividad. “The European Union as a Regional Organization within the Meaning of the UN Charter”, **Polish Yearbook of International Law**, V. 32, 2012, pp. 259-269.

Şöhret Mesut. “Avrupa Birliği’nin Güvenlik Yapılanmasının Tarihsel Gelişim Süreci ve Mevcut Durumu”, **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt.6, Sayı:2, 2013, ss. 59-100.

Tamm Ditlev. “The History of the Court of Justice of the European Union Since its Origin”, **The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law -La Cour de Justice et la Construction de l'Europe: Analyses et Perspectives de Soixante Ans de Jurisprudence**, (Ed. Allan Rosas, Egils Levits, Yves Bot), Springer, Hollanda, 2013, ss. 9-35.

Tardy Thierry. “UN-EU Relations in Military Crisis Management: Institutionalisation and Key Constraints”, **Studia Diplomatica The Brussels Journal of International Relations**, V. 62, N. 3, 2009, pp. 43-53.

Tezcan Ercüment. “Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları Çerçevesinde Avrupa Birliği ve Batı Avrupa Birliği İlişkileri”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt:54, S:1, 1999, ss. 143-158.

Tonra Ben, “The (In)Justices of Peacekeeping EUFOR Tchad/RCA”, **GLOBUS Research Papers**, V. 3, 2018, pp. 1-22.

Törö Csaba. “EU Bridging Operation in Support of AU and Un Missions in the Central African Republic”, **European Foreign Affairs Review**, V. 20, N. 4, 2015, pp. 517-533.

Tull Denis M. “The Chad Crisis and Operation EUFOR Chad/CAR”, **SWP Comments**, V. 2, 2018, pp. 1-4.

Wijk, Rob de. “The European Union’s Foreign, Security and Defence Policies and Austria’s Ambitions”, **Strategische Analysen**, 2004, ss. 1-32.

Yığıttepe Levent. “Avrupa Birliği’nde Güvenlik Arayışları”, **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt:4, Sayı:7, 2017, ss. 12-27.

Zhussipbek Galym. “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Tanımı ve Düşünsel Arka Planı”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, Cilt:5, Sayı:19, 2009, ss. 71-88.

İnternet Kaynakları ve Diğer Kaynaklar

Alastair Dunn, “**Dunkirk 1947: A Forgotten Franco-British Treaty**”,
<https://alastairjdunn.com/2017/02/13/dunkirk-1947-a-forgotten-franco-british-treaty/>
(28.10.2018)

Avrupa Birliği Konseyi, 08.11.2017, 14866/17.

<https://www.consilium.europa.eu/media/32000/st14866en17.pdf> (E.T.01.03.2019)

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 08.02.2008., L 34/39.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 30.01.2001, L 27/4.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 01.07.2014, L 192/53.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 17.07.2004, L 245/17.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 08.02.2007, L 36/66.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 28.03.2015, L 84/39.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, C 436, V. 59, 24.11.2016.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, 115, 09/05/2008, P. 0275 – 0277.

Avrupa Birliği Resmi Gazetesi, L 127, 27/05/2000 P. 0001 – 0001.

Burkard Schmitt, European Capabilities Action Plan,

<https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/06-bsecap.pdf> (E.T. 12.11.2018)

CSDP Missions and Operations, <https://cdn4->

eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgv

[ZeiyF752ZI/mtime:1520246086/sites/eeas/files/factsheet-](https://eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgv)

[csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf](https://eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgv) (E.T. 02.03.2019)

Danimarka Dışışleri Bakanlığı, <http://ukraine.um.dk/en/about-denmark/danish-history-and-culture/> (E.T.15.01.2019) Danimarka Dışışleri Bakanlığı, <http://www.netpublikationer.dk/um/8901/html/chapter01.htm> (E.T.15.01.2019)

Ebru Gençalp, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (Agsp) ve Türkiye’nin Avrupa Güvenliğindeki Rolü”, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/GEN%C3%87ALP-Ebru-AVRUPA-G%C3%9CVENL%C4%B0K-VE-SAVUNMA-POL%C4%B0T%C4%B0KASI-AGSP-VE-T%C3%9CRK%C4%B0YE%E2%80%99N%C4%B0N-AVRUPA-G%C3%9CVENL%C4%B0%C4%9E%C4%B0NDEK%C4%B0-ROL%C3%9C.pdf> (E.T. 27.10.2018)

European Union Institute for Security Studies, Security and Defence, <https://www.iss.europa.eu/topics/security-and-defence> (E.T. 02.03.2019)

European Union External Service, Defence Fund Factsheet, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/defence_fund_factsheet_0_0.pdf (E.T. 27.02.2019)

European Commission, 07.06.2017, COM(2017) 295 Final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017DC0295&from=EN> (E.T. 30.03.2019)

European Commission, The European Defence Fund Factsheet.

European Union External Service, PESCO Factsheet, https://cdn5-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/wM5QZfoVgVbC4zSzD-u--4o8E9TqYoThT3aNfAC6TQA/mtime:1542983709/sites/eeas/files/pesco_factsheet_november_2018_en_0.pdf (E.T. 13.02.2019)

European Union External Service, PESCO Factsheet.

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en (E.T.19.04.2019)

Finlandiya Savunma Bakanlığı,

https://www.defmin.fi/en/tasks_and_activities/resources_of_the_defence_administration/international_defence_materiel_cooperation/european_defence_agency_eda
(E.T. 30.01.2019)

İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı, [https://www.dfa.ie/our-role-](https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutrality/)

[policies/international-priorities/peace-and-security/neutrality/](https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/neutrality/) (E.T. 01.03.2019)

Mario Blokken – Finabel, “European Battlegroups vs NATO Response Forces: Discussing the relevance of EUBGs”, **Finabel**, 2018/1,

https://www.academia.edu/36238788/European_Battlegroups_vs_NATO_Response_Forces_Discussing_the_relevance_of_EUBGs (E.T. 13.04.2019)

C/03/266New York, 24 September 200312510/03 (Presse 266)

https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/misc/77348.pdf
(E.T. 27.04.2019)

Johanna Karlsson, **Denmark, Sweden and the CFSP Two Similar Countries**

Facing Different Political Realities, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Lunds Universitet, Department of Political Science, 2006, s. 7.

<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1325653&fileId=1325654> (E.T. 01.03.2019)

Özdal Barış. “**Lizbon (Reform) Andlaşması’nın Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’na İlişkin Düzenlemeleri ve Türkiye**”,

<https://www.ikv.org.tr/images/upload/file/barisozdal-teblig.pdf> (E.T. 02.05.2019)

Paola Sartori, “Brexit and European Defence: What to Expect from a “No-Deal” Outcome?” <http://www.iai.it/en/pubblicazioni/brexit-and-european-defence-what-expect-no-deal-outcome> (E.T. 02.04.2019)

Simon Hix, **The Political System of the European Union**, Amerika Birleşik Devletleri, St. Martin’s Press, 1999,
<https://carleton.ca/ces/elearning/politics/introduction-the-eu-a-political-system-but-not-a-state/> (E.T. 20.04.2019)

Stockholm International Peace Research Institute, <https://www.sipri.org/node/861>
(E.T. 22.03.2019)

UK Lords Select Committee Proposal,
<https://www.parliament.uk/business/committees/committees-a-z/lords-select/eu-external-affairs-subcommittee/scrutiny-work/parliament-2017/security-sector-iraq/>
(E.T. 15.04.2019)

United Kingdom House Of Lords, European Union Committee, 16th Report of Session 2017-19: Common Security and Defence Policy Missions and Operations,
<https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldeucom/132/132.pdf> (E.T. 09.11.2018)

https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/431/common-security-and-defence-policy-csdp_en (E.T. 10.11.2018)

<https://www.equaltimes.org/the-european-union-is-at-the?lang=en#.XHue4M8zbs0>
(E.T. 02.03.2019)

https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/026961fe-0d57-4314-a40a-a4ac066a1801/5d5a64ab-9c7c-4e19-b528-9e53f9ce937b/Resources#1fb9f4b5-64e2-4337-bc78-db7e1978de09_en&overlay (E.T. 02.09.2018)

https://www.cvce.eu/en/obj/the_brussels_treaty_17_march_1948-en-3467de5e-9802-4b65-8076-778bc7d164d3.html (E.T. 28.11.2018)

<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/29a4e81c-c7b6-4622-915e-3b09649747b8> (E.T. 11.09.2018)

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_24470.htm?mode=pressrelease (E.T. 03.11.2018)

<http://www.weu.int/> (E.T. 11.11.2018)

<http://www.weu.int/History.htm> (E.T. 02.04.2019)

<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/803b2430-7d1c-4e7b-9101-47415702fc8e/6d9db05c-1e8c-487a-a6bc-ff25cf1681e0> (E.T. 28.10.2018)

<https://www.osce.org/whatistheosce> (E.T. 29.10.2018)

<https://history.state.gov/milestones/1969-1976/helsinki> (E.T. 28.10.2018)

<https://www.osce.org/participating-states> (E.T. 20.04.2019)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=EN> (E.T. 04.09.2018)

<https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/6550430e-98c0-4441-8a60-ec7c001c357b> (E.T. 03.09.2018)

https://www.cvce.eu/content/publication/1999/4/22/4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5/publishable_en.pdf (E.T. 03.09.2018)

<http://en.euabc.com/word/523> (E.T. 11.09.2018)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a19000&from=EN> (E.T. 23.09.2018)

<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (E.T. 22.09.2018)

<https://www.nato.int/kosovo/history.htm> (E.T. 14.11.2018)

https://www.cvce.eu/en/obj/franco_british_st_malo_declaration_4_december_1998-en-f3cd16fb-fc37-4d52-936f-c8e9bc80f24f.html (E.T. 28.10.2018)

<https://history.state.gov/milestones/1989-1992/breakup-yugoslavia> (E.T. 03.11.2018)

http://www.europarl.europa.eu/summits/hel1_en.htm (E.T. 12.11.2018)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede030909noteesdp_/sede030909noteesdp_en.pdf s.11. (E.T. 14.11.2018)

<https://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-064e.htm> (E.T. 14.11.2018)

<https://www.consilium.europa.eu/media/20825/78364.pdf> (E.T. 14.11.2018)

<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-nice> (E.T. 20.09.2018)

https://diplomatie.belgium.be/en/policy/policy_areas/peace_and_security/in_international_organisations/european_union/cfsp (E.T. 06.09.2018)

<https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vh7dppt594uz> (E.T. 01.03.2019)

https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_en
(E.T. 02.04.2019)

https://oldweb.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas_harf=Y&anahtar=&sayfa=&id=1035
(E.T.12.01.2019)

<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-i/> (E.T.
01.03.2019)

[https://cdn4-
eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/aGKF41zrLDLuNeg8csm24scxmjEwj4JB
vrRbaLeaY4M/mtime:1542656575/sites/eeas/files/mpcc_factsheet_november_2018.
pdf](https://cdn4-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/aGKF41zrLDLuNeg8csm24scxmjEwj4JBvrRbaLeaY4M/mtime:1542656575/sites/eeas/files/mpcc_factsheet_november_2018.pdf) (E.T. 07.03.2019)

[https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-
03-2018.pdf](https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf) (E.T. 02.04.2019)

[http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/19/the-european-parliament-
powers](http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/19/the-european-parliament-powers) (E.T. 03.03.2019)

[https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/common-foreign-and-security-policy-
preserving-peace-and-security_en](https://ec.europa.eu/fpi/what-we-do/common-foreign-and-security-policy-preserving-peace-and-security_en) (E.T. 12.02.2019).

[https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-
highrepresentative_en.pdf](https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-highrepresentative_en.pdf)

https://ec.europa.eu/info/departments/foreign-policy-instruments_en

<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/configurations/fac/>

[https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-
highrepresentative_en.pdf](https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-highrepresentative_en.pdf) (E.T. 01.02.2019)

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/high_representative_cfsp.html (E.T. 17.04.2019)

<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/political-security-committee/> (E.T. 20.02.2019)

https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp/5428/european-union-military-committee-eumc_en (E.T. 02.03.2019)

<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/committee-civilian-aspects-crisis-management/> (E.T. 21.02.2019)

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/3648/creation-eeas_en (E.T. 21.02.2019)

<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/politico-military-group/> (E.T. 10.03.2019)

<https://www.politico.eu/article/europes-defence-agency-on-the-starting-blocks/> (E.T. 05.02.2019)

<https://www.nato.int/docu/review/2010/lisbon-summit/nato-eda/en/index.htm> (E.T. 10.02.2019)

https://www.montesquieu-instituut.nl/id/vkevfccygvza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vhszn3xmqrwd (E.T. 12.02.2019)

<https://www.psc-europe.eu/news-events/news/276-launching-the-european-defence-fund.html> (E.T. 16.01.2019)

https://www.europa-nu.nl/id/vkevfcygvza/nieuws/the_european_defence_fund_questions_and?ctx=vj7wh7fbgdrs (E.T. 13.04.2019)

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/35501/remarks-high-representative-federica-mogherini-signing-ceremony-notification-interested-member_en (E.T.19.04.2019)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F10> (E.T. 22.02.2019)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12008M%2FPRO%2F1> (E.T. 22.02.2019)

<https://www.setav.org/pesco-ve-nato-hangisi-daha-ileri-is-birligi/> (E.T. 04.02.2019)

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-41978775> (E.T. 03.02.2019)

<https://www.iss.europa.eu/about-us> (E.T. 01.03.2019)

http://www.eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/structures-instruments-agencies/european-security-defence-college/pdf/council_decision_2013-189-cfsp_of_22-04-2013_en.pdf (E.T. 23.02.2019)

https://ipfs.io/ipfs/QmXoypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/European_Union_Military_Staff.html (E.T.04.03.2019)

[https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20\(EUMS\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20(EUMS)) (E.T.04.03.2019)

https://ipfs.io/ipfs/QmXoypizjW3WknFiJnKLwHCnL72vedxjQkDDP1mXWo6uco/wiki/European_Union_Military_Staff.html (E.T.04.03.2019)

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/33557/eu-battlegroups_en (E.T. 27.02.2019)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede021213counciljointaction_/sede021213counciljointaction_en.pdf (E.T. 01.05.2019)

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/satcen_en (E.T. 27.02.2019)

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/solidarity_clause.html (E.T. 29.01.2019)

https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/mutual_defence.html (E.T. 29.01.2019)

<https://www.politico.eu/article/solidarity-clause/> (E.T. 01.03.2019)

https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/denmark_en
(E.T.22.01.2019)

<http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/denmark-court-determines-lisbon-treaty-signing-constitutional/> (E.T. 20.01.2019)

<http://cphpost.dk/news/eu/high-court-lisbon-treaty-signing-not-unconstitutional.html>
(E.T. 20.01.2019)

https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/ireland_en
(E.T. 25.02.2019)

<https://www.bbc.com/news/world-europe-46552486> (E.T. 02.03.2019)

<http://collegetribune.ie/is-ireland-actually-neutral/> (E.T. 17.01.2019)

<https://www.dfa.ie/our-role-policies/international-priorities/peace-and-security/common-security-and-defence-policy/> (E.T. 02.02.2019)

https://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/brexit_en (E.T. 01.03.2019)

<https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/uk%E2%80%93eu-defence-and-security-cooperation> (E.T. 02.03.2019)

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603852/EXPO_STU\(2018\)603852_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603852/EXPO_STU(2018)603852_EN.pdf) (E.T. 02.03.2019)

<https://www.gov.uk/government/publications/northwood-headquarters/northwood-headquarters> (E.T.28.02.2019)

<https://www.gsa.europa.eu/galileo-mission-implementation> (E.T. 19.02.2019)

<https://www.theguardian.com/politics/2018/may/25/what-is-galileo-and-why-are-the-uk-and-eu-arguing-about-it> (E.T. 28.02.2019)

https://www.unric.org/html/english/pdf/Leporello_EU-VN_e.pdf (E.T. 02.03.2019)

http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/65/276 (E.T. 27.02.2019)

https://cdn3-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/7Jh1JelZpV9EnAe-BOsVuONK174vqV0NxK6V9Y2RaGc/mtime:1548860151/sites/eeas/files/factsheet_eu_un_missions_october_2018_0.pdf (E.T. 01.03.2019)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/170/170707/170707eu-unstat_en.pdf (E.T. 27.02.2019)

<https://www.uaces.org/documents/papers/1201/umezawa.pdf> (E.T. 02.03.2019)

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en (E.T. 18.02.2019)

https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en (E.T. 03.03.2019)

[https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)](https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)) (E.T. 10.03.2019)

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf (E.T. 08.03.2019)

<https://www.greenleft.org.au/content/chad-civil-war-power-struggle-and-imperialist-interference> (E.T. 14.03.2019)

<https://www.britannica.com/place/Chad/Independence> (E.T. 14.03.2019)

<https://minurcat.unmissions.org/mandate> (E.T. 19.03.2019)

<https://unamid.unmissions.org/> (E.T. 20.03.2019)

https://cdn3-eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/LVwFWBCAYXlhVjX7SgUQ1qfAx-_2xdwgcB37M_VYRgw/mtime:1511423942/sites/eeas/files/factsheet_euam_iraq.pdf (E.T. 22.04.2019)

https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/euam-iraq/36076/euam-iraq-factsheet_en (E.T. 22.04.2019)

https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9tvhajcor7dxyk_j9vvij5epmj1ey0/vksmeonqxrzr?ctx=vhshnf7snxu9&tab=1&start_tab1=5 (E.T. 22.04.2019)

<https://shape.nato.int/ongoingoperations/nato-mission-iraq-nmi> (E.T. 22.04.2019)

https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/euam-iraq_en/33962/About%20EUAM%20Iraq (E.T. 12.02.2019)

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_council_press_release_0.pdf (E.T. 12.02.2019)

https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/euam-iraq/52212/eu-advisory-mission-iraq-extended-and-budget-agreed_en (E.T. 20.04.2019)

